

KATE

(Visayan Version)

LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD

R. B. THIEME, JR.

With permission of R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries,
this publication is distributed in the Philippines
by Grace Logos Support Philippines, Inc.,
without charge or obligation.

For more information text or call:
*(Gihatag pinaagi sa GLSP nga walay bayad o obligasyon.
Para sa dugang pang kasayuran text o tawag:)*
Globe: 0906-347-9830 (Visayan)
Smart: 0946-142-7563 (Visayan)
Smart: 0908-236-1434 (Ilonggo)

The electronic version of this book can be read or downloaded
through the Internet address <https://www.gracelsp.ph>.
*(Ang elektroniko nga bersiyon niini nga libro mahimong mabasa o mabalhin ang datos
pinaagi sa Internet adres nga <https://www.gracelsp.ph>.)*

Ug siya mobutang sa iyang kamut diha sa ulo
sa halad-sinunog; nga kini pagadawaton para
kaniya sa paghimo og panghimayad para kaniya.
Ug siya mopatay sa kinapon-nga-toro atubangan
sa GINOO: ug ang mga pari, mga anak-lalaki ni
Aaron, modala sa dugo, ug mobisbis sa dugo nga
maliboton ibabaw sa [tumbaga] altar nga duul sa
pultahan sa tabernakulo sa kongregasyon.

Levitico 1:4-5, KJV

LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD

R. B. THIEME, JR.

R. B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES
HOUSTON, TEXAS

PINANSIYAL NGA PALISIYA

Walay bayad para sa bisan unsa nga materyal gikan sa R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries. Si kinsa kadtong nagatinguha og pagtulon-an sa Bibliya makaangkon sa among [English] mga publikasyon, DVDs, ug MP3 CDs nga walay obligasyon. Ang Dios nagasangkap og doktrina sa Bibliya. Kami manghinaot sa pagpadayag sa Iyang grasya.

Ang R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries maoy usa ka ministeryo sa grasya ug nagalihok sa katibuk-an diha sa boluntaryong mga kontribusyon. Walay listahan sa presyo para sa bisan unsa sa among mga materyal. Walay kwarta nga gipangayo. Kon ang pagkamapasalamat para sa Pulong sa Dios nagadasig sa usa ka magtotoo sa paghatag, siya adunay pribilihiyo sa pagpaambit ngadto sa pagpakaylap sa doktrina sa Bibliya.

Orihinal nga naimprinta isip *LEVITICAL OFFERINGS*

niadtong tuig 2004, 1973 ni R. B. Thieme, Jr.

Unang edisyon namantala 1973. Ikaduhang edisyon namantala 2004.

Ikaduhang impresyon 2014.

Kini nga basahon napatik gikan sa mga pakigpulong ug wa-imantala nga mga sinulat ni R. B. Thieme, Jr.

Sa pag-order niini nga libro sa English, kontak:

R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries

P.O. Box 460829, Houston, Texas 77056-8829

www.rbthieme.org

Walay bahin niining publikasyon nga ipasanay o ipadala sa bisan unsang porma o sa bisan unsang pamaagi, elektroniko o mekanikal, lakip na ang seroks, rekord, o sa bisan unsang sistema sa pagtipig ug pag-abli sa impormasyon, nga walay nakasulat nga pagtugot gikan sa tigmantala.

Napatik sa Tagbilaran City, Bohol, Philippines, 2018.

Gihubad ngadto sa Binisaya nga pinulongan ni Jerome L. Salutan.

Gitan-aw pagbalik nila ni Amado D. Carejo, David C. Vicoy ug Raflyn H. Salutan.

Gipatik nga may pagtugot sa R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries.

Mga Sulud

Pasiuna	v
Karaang Testamento nga Kaluwasan.....	1
Ang Balaod ni Moses.....	7
Ang Pito ka Kasaulogan	16
Katingbanan sa Lebitikanhong mga Paghalad	18
Ang Kaluwasan nga mga Paghalad	18
Ang Rebound nga mga Paghalad	20
Ang Tinubdan sa Lebitikanhong mga Paghalad	20
Ang Kaluwasan nga mga Paghalad	23
Ang Halad-Sinunog	23
Ang Corban	25
Ang “Hayupan” nga Corban—Levitico 1:3-9.....	29
Ang “Panon” nga Corban—Levitico 1:10-13.....	47
Ang “Kalanggaman” nga Corban—Levitico 1:14-17	54
Ang “Gasa” nga mga Paghalad—Levitico 2:1-16	58
Ang Kahulugan sa Gasa nga Paghalad	64
Mga Kategoriya sa Hinudnong Gasa nga Paghalad	67
Ang Hudnohan nga Paghalad	67
Ang Lapad nga Lutoanang-metal nga Paghalad	72
Ang Kalaha nga Paghalad.....	78

Ang mga Lagda para sa Gasa nga Paghald—Levitico 2:11-13.....	82
Ang Kalinaw nga Paghald—Levitico—3:1-7.....	96
Ang Rebound nga mga Paghald	116
Ang Sala nga Paghald—Levitico 4:1-35.....	117
Mga Sala sa Pagkapari	120
Hinugpong nga mga Sala sa Kongregasyon—Levitico 4:13-21	128
Mga Sala sa usa ka Magmamando ug sa Ordinaryong Katawhan—Levitico 4:22-35.....	130
Ang “Pagkasad-an” o “Paglapas” nga Paghald—Levitico 5—6:7	131
Ang Ikalimang Bahin—Levitico 5:14-19.....	143
Danyos—Levitico 6:1-7	151
Usa ka Labi pang Maayo-kaayo nga Ministeryo.....	156
 Pakapin-sa-basahon A: Doktrina sa Lebitikanhong Pagkapari	160
Pakapin-sa-basahon B: Doktrina sa Pagkatagbaw	167
Pakapin-sa-basahon C: Doktrina sa Katubsanan	169
Pakapin-sa-basahon D: Doktrina sa Dilimitadong Panghimayad.....	172
 Timan-anan sa Kasulatan.....	176
 Mga Doktrina diha sa Teksto	
Doktrina sa Balaod ni Moses.....	9
Doktrina sa Nagpalahutay nga Ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu ngadto sa Nagpakatawo nga Kristo	61
Doktrina sa Igpapatubo	69
Doktrina sa Lana, usa ka Reperensiya ngadto sa usa ka Divine nga Pagkatudlo	76
Doktrina sa Handumanan.....	80

Doktrina sa Tawhanong Kamaayo.....	83
Doktrina sa Asin diha sa Kasulatan.....	87
Doktrina sa Pagpakig-uli.....	104
Doktrina sa Pagkahugaw pinaagi sa Panag-uban	135
Doktrina sa Ikalimang Bahin.....	145
 Mga Diyagrama ug mga Tamdanan	
Ang Tabernakulo.....	21
Ang Arka sa Kasabutan	36
Kaluwasan nga mga Paghalad.....	112
Rebound nga mga Paghalad.....	114

Pasiuna

Sa dili pa ikaw magsugod sa imong pagtoon sa Bibliya, kon ikaw usa ka magtotoo diha ni Ginoong Jesu-Kristo, siguroha nga ikaw nakahingalan sa imong mga sala sa pribado ngadto sa Dios nga Amahan.

Kon kita mosugid sa atong [nahibaloan] mga sala, Siya matinumanon ug matarong sa pagpasaylo kanato sa atong [nahibaloan] mga sala ug sa paghinlo kanato gikan sa tanang [wanahibaloan, o nahakalimtan nga mga sala] dipagkamatarong. (1 Juan 1:9)

Ikaw dihadhiha mosulud sa fellowship uban sa Dios, napuno sa Balaang Espiritu, ug andam na sa pagkat-on og doktrina sa Bibliya gikan sa Pulong sa Dios.

“Ang Dios espiritu, ug kadtong kinsa nga magsimba Kaniya kinahanglang magsimba diha sa [ang pagpuno sa] espiritu ug [bibliyanhon] kamatuuran.” (Juan 4:24)

Kon ikaw wala gayud sa personal nga mitoo diha ni Ginoong Jesu-Kristo ingon nga imong Manluluwas, ang isyu dili ang paghingalan sa imong mga sala. Ang isyu mao ang pagtoo lamang diha ni Kristo lamang.

“Siya kinsa nagatoo diha sa Anak adunay waykatapusang kinabuhi; apan siya kinsa wala nagatuman [ang mando sa pagtoo diha] sa Anak dili makakita og kinabuhi, apan ang kaligutgut sa Dios nagapabilin diha kaniya.” (Juan 3:36)

ANG PULONG SA DIOS buhi ug gamhanan, mashait kay sa bisan unsang duhay-sulab nga espada, naglagbas bisan ngadto sa nagbahing nagpabulag sa kalag ug sa espiritu, ug sa mga lutahan ug sa kinauyokan, ug maoy usa ka kritiko sa mga hunahuna ug mga tinguha sa kasingkasing. (Mga Hebreohanon 4:12)

Ang tanang Kasulatan gininhawa-sa-Dios, ug maganansiyahon para sa doktrina, para sa pagbadlong, para sa koreksiyon, para sa instruksiyon diha sa pagkamatarong; nga ang tawo sa Dios mamahimong hamtong, sa hingpit gisangkapan ngadto sa tanan nga maayong mga buhat. (2 Timoteo 3:16-17)

Pagtoon sa pagpakita sa imong-kaugalingon nga aprobado ngadto sa Dios, usa ka trabahador nga kinahanglang dili maulaw, sa hustong nagbahin sa pulong sa kamatuuran. (2 Timoteo 2:15)

KARAANG TESTAMENTO NGA KALUWASAN

SA KATIBUK-AN SA TAWHANONG KASAYSAYAN, ang katawhan naluwas sa eksaktong susama nga paagi: pagtoo lamang diha ni Kristo lamang. Bisan diha sa Karaan o Bag-ong Testamento, ang plano sa Dios para sa kaluwasan wala gayud nagausab—pagtoo diha sa Ikaduhang Persona sa Trinidad. Kini nga sundanan maoy tinuud diha sa matag dispensasyon ug unang gisaysay diha sa Genesis ug gikompirmar diha sa Mga Taga-Roma 4:9, Mga Taga-Galacia 3:6, ug Santiago 2:23.¹

Unya siya [Abraham] mitoo diha sa GINOO [YHWH]; ug Siya miisip niini ngadto kaniya ingon nga pagkamatarong. (Genesis 15:6)²

1. Mga Dispensasyon, gihinganlan pinaagi sa Griyegong mga pulong (*chronos*) ug (*kairos*) diha sa Mga Buhat 1:7, mao ang han-ay sa divine nga mga administrasyon nga magbahin sa tawhanong kasaysayan ngadto sa sunudsunud nga mga hugna-sapanahon ug maglangkub sa divine nga panglantaw ug teyolohiyanghong interpretasyon sa kasaysayan (Mga Taga-Roma 8:18; 11:15; 13:11; 16:25; Mga Taga-Efeso 2:11-12; 1 Pedro 1:20). Gibahin ngadto sa unum ka katuigan—Kapanahonan sa mga Hentil, Kapanahonan sa Israel, Dispensasyon sa Hypostatic nga Paghiusa, Kapanahonan sa Simbahan, Kalisdanan, ug Milenyo—ang matag dispensasyon adunay waykaparehas nga mga karakteristiko dugang sa piho nga mga kalihukan nga angay sa usag-usa. Kini nga libro nagapunting diha sa Kapanahonan sa Israel, nga misugod niadtong 1441 B.C. Tungud kay ang Israel misalikway sa nagpakatawo nga Jesu-Kristo isip Mesiyas, ang Kapanahonan sa Israel nahunong pinaagi sa pagsal-ot sa Kapanahonan sa Simbahan. Ang Kapanahonan sa Israel pagataposon diha sa pito ka tuig sa Kalisdanan. Tan-awa sa R. B. Thieme, Jr., *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan: Mga Dispensasyon ug ang Simbahan* (Houston: R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries, 2018), 44-53. Sa umaabot, mga sangang-reperensiya sa akong mga libro mokutlo lamang sa tagsulat, titulo, petsa sa publikasyon (diha sa unang reperensiya), ug panid (mga panid).

2. Sa matag dispensasyon, ang pagkamatarong sa Dios maoy giimpyut diha sa takna sa kaluwasan sa bisan kinsang nagapahayag og pagtoo lamang diha ni Kristo lamang (Genesis 15:6; Mga Taga-Roma 4:3-5).

Gawas kon sa laing paagi gitumbok, ang tanang mga Kasulatan niini nga libro maoy gihubad gikan sa New American Standard Bible (NASB). Kadtong gimarkahan

Ang Hebreyo nga pulong para sa “Ginoo” mao ang Tetragrammaton, gihubad og *Yahweh* o *Jehovah* ug dinhi nga konteksto nagapasabut ngadto ni Jesu-Kristo.³ Diha sa Bag-ong Testamento, ang Griyego nga (*Kurios Iesus Christos*), gihubad og “ang Ginoong Jesu-Kristo,” usab nagakompirmar sa bugtong paagi sa kaluwasan.

“Too diha ni Ginoong Jesus, ug ikaw maluwas.”
(Mga Buhat 16:31*b*)

Tungud niini napahitarong pinaagi sa pagtoo, kita adunay kalinaw uban sa Dios pinaagi sa atong Ginoong Jesu-Kristo. (Mga Taga-Roma 5:1)

Diha sa Karaang Testamento, ang Dios mipadayag sa persona ni Jesu-Kristo ug sa iyang mapulihon nga nagluwas nga buhat pinaagi sa hulad porma diha sa mananap nga mga sakripisyo sa Lebitikanhong mga paghalad (Levitico 1:3; Mga Hebreohanon 10:1). Ang pangsakripisyo nga nating-karnero milarawan-daan ni Jesu-Kristo, ang Nating-karnero sa Dios, kinsa sa umaabot nga panahon magkuha sa mga sala sa kalibutan. Sa wala pa ang Inkarnasyon, si Jesu-Kristo maoy nailhan isip ang Mesiyas nga nagkahulugan,

og “KJV” maoy gihubad gikan sa King James Version; kadtong gimarkahan og “NIV” maoy gihubad gikan sa New International Version. Ang sinanggaang komentaryo nagaaninag og pagpalapad gikan sa Bibliyanhong klase nga mga pakigpulong (anaa diha sa MP3 CD [English] gikan sa R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries, Houston, Texas).
3. Jehovah o *Yahweh* mao ang personal nga ngalan sa matag myembro sa Trinidad. Gikuha gikan sa Hebreyo nga punglihok (*hayah*), nagkahulugan og “mahimo nga,” ang Tetragrammaton nga YHWH maoy usa ka pagdoble sa punglihok ug nagakahulugan “AKO KANA AKO” (Exodo 3:14, KJV) o “ang kinaugalingong-anaa nga usa.” Ang konteksto sa yugto sa Kasulatan nagatumbok kinsa nga myembro ang Tetragrammaton nagahulagway. *Yahweh* maoy gikonsiderar nga sagrado ug tungud sa dakong-pagtahod ang mga Hudiyo wala sukad militok niini nga ngalan; hinoon, ang Ginoo maoy gitawag og (*Adonai*). Tan-awa sa Thieme, *Ang Trinidad* (2017).

“Ang Bugtong Gidihugan” (Daniel 9:25-26). Human sa Inkarnasyon, si Jesu-Kristo, ang Dios-tawo—dimokunhod nga pagkadios ug tinuud nga pagkatawo diha sa usa ka persona sa kahangturan—nahimong Manluluwas kinsa mituman sa mga hulad sa Karaang Testamento pinaagi sa katinuuran sa Iyang mapulihong kamatayon didto sa krus (Mga Taga-Roma 10:4).⁴ Sa pagkakaran nga Kapanahonan sa Simbahan, ang mga magtotoo magtan-aw balik didto sa krus, samtang ang mga magtotoo sa Karaang Testamento nga mga panahon mipaabot sa krus.⁵ Ang kaluwasan sa gihapon ug sa kanunay maangkon sa matag myembro sa tawhanong kaliwat pinaagi sa pagtoo diha ni Jesu-Kristo (1 Pedro 3:18a).

Ang Bag-ong Testamento nga komentaryo diha sa Karaang Testamento nga kaluwasan makit-an diha sa Mga Taga-Roma 4:1-5 ug 9:30-33. Ang Ebanghelyo ingon sa gideklarar diha sa Karaang Testamento maoy gikompirmar ni Pablo diha sa Bag-ong Testamento.

4. Si Jesu-Kristo, ang ikaduhang persona sa Trinidad, nahimong tinuud nga pagkatawo pinaagi sa birhen nga pagpanamkon ug birhen nga pagkatawo didto sa Unang Pag-abut. Kini maoy nailhan isip ang doktrina sa Inkarnasyon. Ang pagbatbat sa Iyang kinabuhi dinhi sa kalibutan atol sa 33 ka tuig gikan sa pagkatawo ca. 4 B.C. (Mateo 1:18-25) hangtod sa Iyang kamatayon ca. A.D. 30 (Mateo 27:27-54) narekord diha sa Bag-ong Testamento nga mga libro sa Mateo, Markos, Lukas, ug Juan. Tan-awa sa Thieme, *Ang Trinidad*, 43-48.

5. Ang Kapanahonan sa Simbahan mao ang karon nga dispensasyon nga misugod ca. A.D. 30 niadtong Adlaw sa Pentekostes (Mga Buhat 2:1) ug motapos diha sa pagkabanhaw, o Pagsakgaw, sa Simbahan (1 Mga Taga-Tesalonica 4:17). Atol niining panahona ang Dios nagadumala og usa ka hugpong sa divine nga mga palisiya ug mga pagsangkap nga waykaparehas ngadto sa Simbahan, ang Lawas ni Kristo. Ang Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo maoy usa ka bag-o nga espirituhanong kaliwatan (2 Mga Taga-Corinto 5:17) nga may usa ka hingpit nga bag-ong posisyon diha sa paghiusa uban ni Kristo (Mga Taga-Roma 8:38-39; 1 Mga Taga-Corinto 1:2, 30), ug usa ka hamiling kahan-ayan sa mga pribilihiyo, mga responsibilidad, ug mga oportunidad wala gayud maangkon sa mga magtotoo sa milabay o umaabot nga mga dispensasyon (Mga Taga-Efeso 1:3-14). Tan-awa sa Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 99-108, 122-218.

Karon ako magpahibalo diha kaninyo, kaigsoonan, sa ebanghelyo nga ako miwali diha kaninyo, nga usab kamo midawat, hain usab kamo magbarog, pinaagi niini usab kamo naluwawas, kon kamo sa hugot maghawid sa pulong nga ako miwali diha kaninyo, gawas kon kamo mitoo diha sa kawang. Kay ako mihatud diha kaninyo sama ra sa nag-unang kamahinungdanon sa unsa ako usab midawat, nga si Kristo namatay para sa atong mga sala sumala sa mga Kasulatan [Karaang Testamento], ug nga Siya gilubong, ug nga Siya gibanhaw sa ikatulo ka adlaw sumala sa mga Kasulatan [Karaang Testamento]. (1 Mga Taga-Corinto 15:1-4)

Ang gibalik nga pulongan “sumala sa mga Kasulatan” nagapasabut ngadto sa Karaang Testamento nga kanon, nga nakompleto ca. 430 B.C. ug giila ug gipakaylap una pa kaayo sa pagkatawo ni Jesu-Kristo.⁶ Diha sa Mga Salmo, si David mipropesiya sa paghimaya sa Mesiyas.

Ang GINOO nagasulti sa akong Ginoo:

“Lingkod sa Akong toong kamut,
Hangtod nga Ako maghimo sa Imong mga
kaaway nga usa ka tumbanan para sa
Imong mga tiil.” (Mga Salmo 110:1)

Si Isaiah mipropesiya sa kamatayon, paglubong, pagkabanhaw, pagsaka, ug sesyon sa Mesiyas diha sa Isaiah 53.

Apan Siya sa Iyang-kaugalingon [Jesu-Kristo]
midala sa mga sala sa daghan,

6. Thieme, *Canonicity* (1973), 23-28.

Ug nangaliya [mapulihon nga espirituhanong kamatayon] para sa mga malapason [tanang katawhan]. (Isaiah 53:12b)⁷

Sa paghulagway sa umaabot nga sakripisyo ni Jesu-Kristo, ang mananap nga mga paghalad maoy gigamit sa pagsimba gikan sa takna sa pagkalaglag ni Adan lahus sa mga adlaw sa mga Patriyarka, usa ka panahon sa pagbalhin diha sa Kapanahonan sa mga Hentil diin maggula ang Kapanahonan sa Israel.⁸ Apan diha sa paghatag sa Balaod ni Moses, usa ka bag-ong sistema sa mga paghalad, gitawag og “Lebitikanhong mga paghalad,” midangat sa pagkaanaa. Ang mga detalye para niini nga mga rituwal gilahi ug gisapaw, sama sa ilang mga butang-gipasabut ug mga aplikasyon. Sa tanantanan, ang Lebitikanhong mga paghalad sa simbolikanhon milarawan-daan sa matag aspeto sa tinuud nga mapulihong nagluwas nga buhat ni Jesu-Kristo isip ang Mesiyas.

Niadtong panahon sa Exodo, adunay kapin kun kulang duha ka milyon nga mga Hudiyo kinsa magkinahanglan sa mga serbisyo sa pipila ka gatos nga mga pari sa pagtuman sa mga ordinansa sa Balaod ni Moses. Ang mga sakripisyo sa Lebitikanhong mga paghalad maoy gidumala sa Lebitikanhong mga pari,⁹ tanan kanila nahigikan ni Aaron sa tribu ni Levi. Gawas sa paghalad nga mga sakripisyo, ang

7. Ang silot para sa sala mao ang espirituhanong kamatayon; ang bayad para sa atong mga sala mao ang mapulihon nga espirituhanong kamatayon ni Kristo didto sa krus (Isaiah 53:6; Titus 2:14). Nagsilbi isip atong puli, si Jesu-Kristo misagubang sa Iyang-kaugalingon sa silot para sa atong mga sala. Ang Dios nga Amahan mihukum niadtong mga sala “diha sa Iyang [kang Kristo] lawas didto sa krus” (1 Pedro 2:24). Ang mapulihon nga espirituhanong kamatayon ni Kristo nahitabo atol sa katapusang tulo ka oras nga Siya nagbitay didto sa krus, sa dihang ang Dios nga Amahan mibiya Kaniya samtang Siya gihukman ug nagbayad sa silot para sa mga sala sa kalibutan (Markos 15:34). Tan-awa sa Thieme, *Ang Dugo ni Kristo* (2017), 34.

8. Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 26.

9. Tan-awa sa Pakapin-sa-basahon A.

Lebitikanhong pagkapari usab maoy responsable para sa pagpanudlo sa Balaod ni Moses, pagpadayon sa mga rituwal sulud sa Tabernakulo ug sa ulahi sa Templo, pagministro sulud sa Balaang Dapit,¹⁰ paghukum sa mga panagbangi, pagkolekta sa mga buhis, ug paghimo sa dugang pa nga parianong mga kalihukan. Gawas pa sa mga pari, ang ubang mga Lebita misilbi diha sa mabuligong mga ministryo, ilabina sa pag-atiman para sa Tabernakulo. Adunay usa lamang ka pangulong pari, nahigikan ni Phinehas, ang kinamagulangang anak-lalaki ni Eleazar, ang anak-lalaki ni Aaron, ug diha sa iyang kamatayon, ang iyang kinamagulangang buhi pa nga anak-lalaki maoy gipalingkod isip iyang manununod (Exodo 28).

Ang Dios mideklarar sa mga Hudiyo nga Iyang pinili nga katawhan: una, isip usa ka bag-ong kaliwatanon nga matang og nagsugod diha ni Abraham (Genesis 15:6), ug ikaduha, isip sinaligang nasod nga Israel ilalum ni Moses (Exodo—Deuteronomio).¹¹ Sa pagpatunhay sa kapanulundanan sa Israel ug pagsiguro nga ang mga Hudiyo adunay usa ka kaugmaon, ang Dios sa maloloy-on misangkap og upat ka waykatapusan, dikondisyonal nga mga kasabutan nga sa katapusan pagatumanon ngadto sa natukod-pag-usab nga sinaligang nasod sa Israel sulud sa Milenyo.¹² Ang Dios u-

10. Ang Balaang Dapit mao ang lawak nga gibulag pinaagi sa tabil gikan sa Balaan sa mga Balaan sulud sa Tabernakulo ug sa ulahi sa Templo. Ang Lebitikanhong mga pari lamang ang makasulud niini nga lawak hain gisulud ang bulawanong tangkawan, ang bulawanong altar sa insiyenso, ug ang bulawanong lamesa sa way-igpapatubong-pan (Exodo 26). Tan-awa sa mga panid 123-26.

11. Ang usa ka sinaligang nasod maoy usa ka nasudhong linalang ubus sa panabang sa Dios pinaagi niini Siya nagapadayon sa Iyang plano (Mateo 5:13-16). Ang sinaligang nasod maoy gisangonan sa lima ka lugar sa responsibilidad: pagkapiniyalan sa kanon sa Kasulatan, pagwali-sa-ebanghelyo sa mga dimagtotoo sulud sa nasod, komunikasyon sa doktrina sa Bibliya ngadto sa mga magtotoo sa nasod, pagsangkap sa usa ka dalangpanan para sa mga Hudiyo, ug ang pagpadala sa mga misyonaryo sa pagwali-sa-ebanghelyo sa laing kanasuran. Tan-awa sa Thieme, *Kagawasan pinaagi sa Sundalohong Kadaugan* (2018), 26-31.

12. Ang Dios mihimo sa upat ka dikondisyonal nga mga kasabutan uban sa Israel

sab mitukod sa usa ka temporal, kondisyonal nga kasabutan sa pagpanalipod sa Iyang balaan nga nasod—ang Balaod ni Moses.¹³

“Ug kamo mamahimo alang Kanako nga usa ka gingharian sa mga pari ug usa ka balaang nasod.’ Kini mao ang mga pulong nga kamo mosulti ngadto sa mga anak sa Israel.” (Exodo 19:6)

ANG BALAO NI MOSES

Ang Balaod ni Moses maoy gihatag ngadto sa mga Hudiyo, ug bugtong sa mga Hudiyo sa Karaang Testamento (Exodo 19:3; Levitico 26:46; Mga Taga-Roma 3:19; 9:4). Ang Balaod wala gayud gihatag ngadto sa mga Hentil (Deuteronomio 4:8; Mga Taga-Roma 2:12-14). Daghang katawhan maghunahuna nga ang Balaod ni Moses

nga malungtaron para sa nahimugso-pag-usab (naluwas) nga mga Hudiyo lamang ug matuman diha sa Milenyo: 1) Ang Abrahamic nga Kasabutan nagapaila sa usa ka bag-ong kaliwat sa katawhan, piniling katawhan sa Dios kinsa pagapanalipdan ug pagatunhayon sa kahangturan (Genesis 12:1-3; 13:16; 22:15-18; 26:4; 28:14; 35:11; Exodo 6:2-8). 2) Ang Palestinian nga Kasabutan nagapaila sa yuta nga Siya mohatag sa Iyang katawhan (Genesis 13:15; 15:18-21; 26:3-5; 28:13-15; 35:12; Exodo 6:4, 8; Numeros 34:1-12; Deuteronomio 30:1-9; Joshua 1:2-4; Jeremiah 32:36-44; Ezekiel 11:16-21; 36:21-38). 3) Ang Davidic nga Kasabutan nagatudlo sa nagmando nga dinastiya sa Israel ug nagasaad nga ang masbantugang anak-lalaki ni David, si Jesu-Kristo, mohari isip Hari sa mga hari, Ginoo sa mga ginoo sulud sa usa ka libo ka tuig ug sa kahangturan (2 Samuel 7:8-17; Mga Salmo 89:20-37). 4) Ang Bag-o nga Kasabutan sa Israel nagasaad sa kalingkawasan ug pagpahiuli para sa nasod ubus sa divine nga disiplina atol sa Kalisdanan, nga nagatapos diha sa Ikaduhang Pag-abut, ug nagagarantiya sa masangputong katumanan sa tanang dikondisyonal nga mga kasabutan (Jeremiah 31:31-34; cf., Mga Hebreohanon 8:8-12; 10:15-17). Tan-awa sa Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 48-53.

13. Ang Balaod ni Moses lamang nagasulud sa kondisyonal nga mga klawsula. Kon ang mga Hudiyo maghimo sa ilang bahin, nan ang Dios maghimo sa Iyang bahin (Exodo 19:3-6; Joshua 1:7-8). Ibid.

nagalangkub lamang sa Napulo ka Kamandoan (Exodo 20). Kini usa ka sayup nga konsepto. Ang Balaod ni Moses malukpanon kaayo nga kini midumala sa matag bahin sa mga kinabuhi sa mga Israelite, sa pulos mga magtotoo ug mga dimagtotoo. Apan, ang pagtuman sa Balaod ni Moses dili gayud ang paagi sa kaluwasan para sa Israel, apan ang paagi sa tawhanong kagawasan ug kausbawan ubus sa divine nga katukuran.¹⁴

Bisan pa niana si Abraham MITOO SA DIOS, UG KINI GIISIP NGADTO KANIYA ISIP PAGKAMATARONG. Tungud niini, siguruha nga kini mao kadtong kinsa anaa sa pagtoo kinsa maoy mga anak ni Abraham. Ug ang Kasulatan, nakakita-daan nga ang Dios magpahitarong sa mga Hentil pinaagi sa pagtoo, miwali sa ebanghelyo una ngadto ni Abraham, *nag-ingon*, “TANANG KANASURAN PAGAPANALANGINAN TUNGUD KANIMO.” Tungud niana kadtong kinsa anaa sa pagtoo napanalanginan uban ni Abraham, ang magtotoo. Kay ingon kadaghan nga anaa sa mga buhat sa [ni Moses] Balaod maoy ubus sa usa ka tunglo; kay kini nahasulat, “TINUNGLO ANG MATAG-USA KINSA WALA NAGASUNUD SA TANANG BUTANG NGA NAHASULAT DIHA SA LIBRO SA BALAO, SA PAGHIMO KANILA.” Karon nga walay usa ang nahitarong pinaagi sa Balaod

14. Mga balaod sa divine nga katukuran maoy gimando sa Dios para sa proteksiyon, kalig-on, hapsay nga kalihukan, kalungtaran, panalangin, ug kagawasan sa tawhanong kaliwat, magtotoo ug dimagtotoo pareho, atol sa dagan sa tawhanong kasaysayan (Mga Taga-Roma 13:1-7; Titus 3:1; 1 Pedro 2:13-14). Kini nga mga balaod magtukod og temporal nga awtoridad nga nagapanalipod sa kinaugalingong-pagbuut, praybasi, kabtangan, ug tawhanong kinabuhi—ang sukaranong mga sangkap sa tawhanong kagawasan. Tan-awa sa Thieme, *Kagawasan pinaagi sa Sundalohong Kadaugan*, 6-8.

atubangan sa Dios maoy makita; kay, “ANG MATARONG NGA TAWO MAGPUYO PINAAGI SA PAGTOO.” Apan, ang Balaod dili sa pagtoo; isip supak, “SIYA KINSA NAGABATASAN KANILA MAGPUYO PINAAGI KANILA.” Si Kristo mitubus kanato gikan sa tunglo sa Balaod, nahimong usa ka tunglo para kanato—kay kini nahasulat, “TI-NUNGLO ANG MATAG-USA KINSA NAGABITAY SA USA KA KAHOY”—aron nga diha ni Kristo Jesus ang panalangin ni Abraham makaabut ngadto sa mga Hentil, aron nga kita magdawat sa saad sa [Balaang] Espiritu pinaagi sa pagtoo. (Mga Taga-Galacia 3:6-14)

DOKTRINA SA BALAOOD NI MOSES

- I. Ang rekord sa Balaod. Ang Balaod ni Moses makit-an sa tino diha sa mga libro sa Exodo, Levitico, Numeros, ug Deuteronomio.
- II. Ang pagkabahin sa Balaod. Ang Balaod ni Moses nagasulud sa tulo ka hugpong sa mga kalagdaan nga nailhan isip mga manuskrito:
 - A. Manuskrito I: Ang moral nga kodigo, usab nailhan isip ang mga Kamandoan, gi-langkuban kapin sa 120 ka kamandoan ug nagalakip sa Napulo-ka-sugo o Napulo ka Kamandoan (Exodo 20:1-17; Deuteronomio 5:6-21). Ang Manuskrito I nagahubit sa moralidad ug nagapamatuud nga ang tawo usa ka makasasala og nagkinahanglan sa usa ka Manluluwas. Dugang pa, kini nga seksiyon nagasangkap sa basihanan para

sa divine nga mga institusyon¹⁵ ug mga balaod sa divine nga katukuran.

- B. Manuskrito II: Ang espirituhanong kodigo, o mga Ordinansa, maoy usa ka kompletong hulad sa Christology ug soteriology (Mga Hebreohanon 10:1).¹⁶ Ang Manuskrito II nagalakip sa Tabernakulo, Balaang mga Adlaw, Lebitikanhong mga paghalad, sinina ug paagi sa buhat sa Lebitikanhong pagkapari, ug ang pagsimba sa magtotoo niadtong Kapanahonan sa Israel.
- C. Manuskrito III: Ang sosyal nga kodigo, o mga Paghukum, nagapaila sa mga balaod sa divine nga katukuran nga gidesinyo sa pagsangkap sa kagawasan ug praybasi para sa tawhanong kaliwat atol sa dagan sa anghelanong away.¹⁷ Kini nga seksiyon nagabatbat sa perpektong sukaranan para sa kalihukan sa usa ka nasudnong linalang ingon man sa pangdiyeta nga mga balaod, mga balaod sa kasanihan, kwarantinas, pag-

15. Ang Dios mimando sa upat ka divine nga mga institusyon—ang matag-usa ubus sa awtoridad sa iyang kabubut-on, kaminyoon ubus sa awtoridad sa bana, pamilya ubus sa awtoridad sa mga ginikanan, ug ang nasudnong linalang ubus sa awtoridad sa gobyerno—pinaagi niini ang mga balaod sa divine nga katukuran maglihok. Tan-awa sa Thieme, *Kagawasan pinaagi sa Sundalohong Kadaugan*, 8-24.

16. Christology mao ang sanga sa masistemahong teyolohiya nga maykalabutan sa persona ug buhat ni Jesu-Kristo. Tan-awa sa Thieme, *King of Kings and Lord of Lords* (2004). Soteriology mao ang sanga sa masistemahong teyolohiya nga nagatoon sa bibliyanhong mga doktrina nga maykalabutan sa mapulihong nagluwas nga buhat ni Jesu-Kristo. Tan-awa sa Thieme, *Merkado sa Ulipon sa Sala* (2016).

17. Ang anghelanong away mao ang dimakitang pakiggubat tali sa Dios ug Satanang gidagkotan sa una-sa-kasaysayan nga pag-alsa ni Satanang (Isaiah 14:12-14) ug nagapadayon isip espirituhanong pakiggubat sa tanang-bahin sa tawhanong kasaysayan (Mateo 25:41). Tan-awa sa Thieme, *Ang Anghelanong Away* (2018); *Satanang ug Demonismo* (2017), 1-15.

amping sa yuta, pamuhis, sundalohong serbisyo, kaminyoon, diborsiyo, ug uban pa. Ang mga silot para sa wapagtuman usab maoy gipahayag.

- III. Ang mga tagadawat sa Balaod mga Hudiyo—ug ang mga Hudiyo *lamang* sa Karaang Testamento (Exodo 19:3; Levitico 26:46; Mga Taga-Roma 3:19; 9:4).
 - A. Ang Balaod *wala gayud* gihatag ngadto sa mga Hentil (Deuteronomio 4:8; Mga Taga-Roma 2:12-14).
 - B. Ang mga Kristohanon dili ubus sa Balaod (Mga Buhat 15:5-11, 24; Mga Taga-Roma 6:14; Mga Taga-Galacia 2:19).
- IV. Katumanan sa Balaod ni Kristo (Mateo 5:17).
 - A. Si Kristo mituman sa Manuskrito I atol sa Inkarnasyon pinaagi sa pagpuyo nga usa ka perpekto, waysayup nga kinabuhi dinhi sa kalibutan (Juan 3:16-17; Mga Hebreohanon 4:15).
 - B. Si Kristo mituman sa Manuskrito II pinaagi sa Iyang kamatayon, paglubong, pagkabanhaw, pagsaka, ug sesyon (Isaiah 53; Mga Taga-Efeso 1:15-20; Mga Taga-Colosas 2:9-15).
 - C. Si Kristo mituman sa Manuskrito III pinaagi sa Iyang patriyotismo ug pagtuman sa mga balaod sa divine nga katukuran (Mateo 22:21).
- V. Ang Simbahan sumala sa relasyon ngadto sa Balaod.
 - A. Si Kristo mao ang katapusan sa Balaod para sa mga magtotoo diha sa Kapanahonan sa Simbahan (Mga Taga-Roma 10:4).

- B. Tungud kay ang Simbahan sa tino dili ubus sa Balaod, ang Balaod dili mao ang Kristohanong paagi sa kinabuhi (Juan 15:10-12; Mga Taga-Roma 8:2-4; 1 Mga Taga-Corinto 9:19-21; Mga Taga-Galacia 5:1, 13).
 - C. Ang mga magtotoo sa Kapanahonan sa Simbahan maoy ubus sa usa ka hataas pa nga balaod—ang balaod sa espirituwalidad (Mga Taga-Roma 8:2-4; 1 Mga Taga-Corinto 13; Mga Taga-Galacia 5:18, 22-23).¹⁸
- VI. Ang mga limitasyon sa Balaod ni Moses.
- A. Ang Balaod dili makapahitarong (Mga Buhat 13:39, KJV; Mga Taga-Roma 3:20, 28; Mga Taga-Galacia 2:16; Mga Taga-Filipos 3:9).
 - B. Ang Balaod dili makahatag og waykatapusang kinabuhi (Mga Taga-Galacia 3:21).
 - C. Ang Balaod dili makasangkap sa Balaang Espiritu (Mga Taga-Galacia 3:2).
 - D. Ang Balaod dili makamugna og mga milagro (Mga Taga-Galacia 3:5).

18. Ang balaod sa espirituwalidad, usab gitawag og “ang balaod sa Espiritu sa kinabuhi diha ni Kristo Jesus” (Mga Taga-Roma 8:2), nagapasabut ngadto sa pagpuno sa Balaang Espiritu o temporal fellowship uban sa Dios pinaagi sa rebound. Espirituwalidad maoy usa ka absolutong kahimtang; ang magtotoo bisan hain sa espirituhanon—napuno sa Balaang Espiritu, o siya karnal—wala napuno sa Balaang Espiritu apan gikontrol pinaagi sa kinaiyang makasasala (Mga Taga-Roma 8:5a). Tan-awa sa Thieme, *Paghikling sa Sala* (2016), 4-9.

Rebound, pag-angkon sa mga sala sa pribado ngadto sa Dios, mao ang unibersal nga pagsangkap sa grasya para sa mga magtotoo diha sa tanang dispensasyon sa pag-angkon sa kapasayloan ug paghinlo sa human-sa-kaluwasang personal nga mga sala ug pag-angkon-pag-usab sa fellowship uban sa Dios (Mga Salmo 32:5; 51:1-2; 1 Juan 1:9). Ang mga magtotoo diha sa Kapanahonan sa Simbahan kinsa maggamit sa rebound usab maoy napuno sa Balaang Espiritu sa pagsugod-pag-usab sa espirituhanong kinabuhi (1 Mga Taga-Corinto 11:28; 1 Juan 1:9). Tan-awa sa Thieme, *Rebound & Padayon sa Pag-abante!* (2017).

- E. Ang Balaod dili makasulbad sa problema sa tiunay nga kinaiyang makasasala (Mga Taga-Roma 8:3, 7; Mga Taga-Galacia 2:21).¹⁹
- VII. Ang pagkakaran nga katuyoan sa Balaod.
- A. Manuskrito I: sa pagkombinser pinaagi sa divine nga sukaranan nga ang tawo usa ka makasasala ug nagakinahanglan sa usa ka Manluluwas (Mga Taga-Roma 3:20, 28; Mga Taga-Galacia 3:23-24; 1 Timoteo 1:9-10).
- B. Manuskrito II: sa pagpahayag sa grasya sa Dios bahin sa kaluwasan ug sa rebound (1 Timoteo 1:8-11).
- C. Manuskrito III: sa pagsangkap sa basihanan para sa nasudnong lagda sa balaod, proteksiyon sa praybasi, kabtangan, tawhanong kinabuhi, kagawasan, ug kausban ubus sa mga balaod sa divine nga katukuran; sa pagpatunhay sa kanasuran

19. Ang kinaiyang makasasala, ang sentro sa rebelyon sa tawo ngadto sa Dios, maoy usa ka hingpit nga bahin sa matag tawhanong linalang gawas ni Jesu-Kristo. Ang kinaiyang makasasala naangkon sa orihinal pinaagi ni Adan sa iyang pagkalaglag ug unya gipasa genetically ngadto sa tanang katawhan pinaagi sa lalaki diha sa pagpaliwat. Ang kinaiyang makasasala nagapuyo diha sa selyulang gambalay sa lawas ug maoy ang tinubdan sa tentasyon, kaibog, ug tawhanong kamaayo. Ang kabubut-on sa tawo, hinoon, maoy ang tinubdan sa sala. Ang kinaiyang makasasala maoy gilangkuban sa usa ka lugar sa kalig-on, usa ka lugar sa kahuyang, mga hilig paingon sa legalismo o antinomiyanism, ug kaibog nga mga sundanan. Mga kapulong para sa kinaiyang makasasala maglakip sa “karaang tawo” sa Mga Taga-Efeso 4:22 (KJV), ang kinaiya ni Adan sa “unud” sa Mga Taga-Roma 8:3-4, ang prinsipyo sa “sala” sa Mga Taga-Roma 7:8-20, ug ang genetic nga pagpalungtad sa kinaiyang makasasala ug espirituhanong kamatayon “diha ni Adan” sa 1 Mga Taga-Corinto 15:22. Espirituhanong kamatayon maoy ang pagkahilayo o hingpit nga pagkabalag sa tawo gikan sa Dios (Mga Taga-Roma 3:23). Tanang katawhan natawo sa pisiko nga buhi apan sa espirituhanon nga patay (Mga Salmo 51:5a). Tan-awa sa Thieme, *Dios nga Balaang Espiritu batok Ang Kinaiyang Makasasala* (2016), 1-6; *Rebound ug Padayon sa Pag-abante!*, 5-14; *Reversionism* (2000), 16; *Ang Dugong ni Kristo*, 10-13.

ubus sa prinsipyo sa divine nga institusyon numero kwatro (Exodo 19:6; Mga Taga-Roma 13:1-7; 1 Pedro 2:13-14).

D. Pagtuman sa Balaod dili mao ang paagi sa kaluwasan tungud kay ang usa ka perpektong tawo lamang ang makatuman sa Balaod sa hingpit, ug kana nga perpektong tawo mao si Jesu-Kristo (Mateo 5:17). Pagtuman sa Balaod mao ang paagi sa tawhanong kagawasan ug kausbawan ubus sa divine nga katukuran (Mga Taga-Galacia 2:16).

VIII. Ang pagtugyan sa Balaod ni Moses isip ang “kasabutan” o “libro sa kasabutan” (Exodo 24:7; 34:27-28; Deuteronomio 4:13-14, 23, 31; 8:18; 9:9, 11, 15).

A. Ang “mga pulong sa kasabutan” diha sa Deuteronomio 29—32 maoy usa ka dugang ngadto sa Balaod, nagpahimug-at sa grasya.

B. Ang “kasabutan” diha sa Jeremias 11 mao ang Balaod ni Moses, apan kinahanglan dili masaypan diha sa “bag-ong kasabutan” sa Jeremias 31:31-33.

C. Ang propesiya sa paglapas sa kasabutan (Deuteronomio 31:16, 20; Jeremias 22:9) mipanagana sa nasudnong pagkabungkag sa Israel. Sa dihang ang kasabutan maoy gilapas, ang nasod miantos ubus sa lima ka liyok sa disiplina (Levitico 26; Jeremias 9:21).²⁰

20. Sa dihang ang Israel napuno sa apostasiya, ang sinaligang nasod gipasidan-an sa

Ang Balaod ni Moses maoy gihatag isip usa ka sistema para sa pagsabut sa sala, dili isip usa ka paagi sa kaluwasan. Usa ka tawo lamang ang mituman gayud sa Balaod ni Moses sa hingpit diha sa matag punto, ug kana nga tawo mao si Ginoong Jesu-Kristo. Ang Balaod nagapunting ngadto sa kamatuuran nga ang tawo usa ka makasasala ug nagakinahanglan sa kaluwasan, apan ang Balaod dili makaluwas (Mga Taga-Galacia 3:21-26).

Hinoon nasayod nga ang usa ka tawo wala nahitarong pinaagi sa mga buhat sa Balaod apan pinaagi sa pagtoo diha ni Kristo Jesus, bisan pa kita mitoo diha ni Kristo Jesus, aron nga kita mapahitarong pinaagi sa pagtoo diha ni Kristo, ug dili pinaagi sa mga buhat sa Balaod; gumikan kay pinaagi sa mga buhat sa Balaod walay unud ang mapahitarong. (Mga Taga-Galacia 2:16)

Dios pinaagi sa nag-usbaw nga kakusog sa lima ka liyok sa disiplina.

1. Ang unang liyok: pagkawala sa kabaskog-sa-lawas; pag-us-us sa panguma nga kausbawan; panghasi, kahadlok, ug kamatayon diha sa kombate; pagkawala sa personal nga mga kagawasan gumikan sa negatibong kabubut-on ngadto sa doktrina sa Bibliya (Levitico 26:14-17).
2. Ang ikaduhang liyok: ekonomikanhong pagkunhod ug depresyon, gipausbaw nga personal ug tagsatagsang disiplina para sa gipadayon nga negatibong kabubut-on bisan pa sa unang pasidaan (Levitico 26:18-20).
3. Ang ikatulong liyok: kapintas ug pagkabungkag sa balaod ug kahusay, grabeng pagdili sa pagbiyahe ug komersiyo (Levitico 26:21-22).
4. Ang ikaupat nga liyok: sundalohong pagbuntog ug/o langyaw nga pag-okupar, kanihit sa pagkaon (mikunhod ngadto sa usa-sa-napulo sa normal nga tagana), pagkabulag sa mga pamilya (Levitico 26:23-26).
5. Ang ikalimang liyok: kagun-uban sa nasod gumikan sa kinatas-ang pagsalikway sa bibliyanhong mga prinsipyo (Levitico 26:27-39).

ANG PITO KA KASAULOGAN

Diha sa ilang tinuig nga talamdan sa panahon ug isip usa ka kabahin sa ilang pagsimba, ang mga Israelite gikinahanglan sa pagtuman og pito ka kasaulogan o balaang mga adlaw. Kini nga Lebitikanhong mga pagsaulog maoy gibatbat diha sa Levitico 23: ang Passover, Way-igpapatubong Pan, Unang mga Bunga, Pentekostes, mga Trompeta, Panghi-mayad, ug mga Tabernakulo. Matag saulog adunay usa ka espesyal nga kahulugan.

1. Ang Passover mihulagway sa buhat ni Kristo didto sa krus nga may empasis diha sa katubsan. “Kristo ang atong Passover . . . maoy gisakripisyo” (1 Mga Taga-Corinto 5:7*b*).
2. Ang Pagsaulog sa Way-igpapatubong Pan, nga dihadayon misunud sa Passover ug milungtad sa tibuuk semana, mirepresentar og fellowship uban sa Dios dinhi sa panahon (1 Mga Taga-Corinto 5:8).
3. Diha sa unang Domingo human sa Passover, ang Pagsaulog sa Unang mga Bunga maoy gisunud (Levitico 23:9-14). Kini nga pagsaulog milarawandaan sa pagkabanhaw ni Jesu-Kristo kinsa mao ang “unang mga bunga” (1 Mga Taga-Corinto 15:20-23).
4. Ang Pagsaulog sa Pentekostes (Levitico 23:15-21), usab gitawag og mga Semana o Pag-ani, nahitabo singkwenta ka adlaw human sa Passover ug mirepresentar sa sinugdanan sa administrasyon sa ikalimang liyok sa disiplina. Ang mga Israelite nakasabut nga kini mao ang katapusang pagsaulog sa dili pa ang usa ka dakong gintang sa upat ka bulan nga walay balaang mga adlaw, apan sila wala makasabut nga kining paglabay sa panahon mirepresentar sa

pagsal-ot²¹ sa mysteryong kapanahonan sa Simbahan nga magpahunong sa Kapanahonan sa Israel.

5. Sunud niining paglabay sa panahon, ang Pagsaulog sa mga Trompeta mahitabo (Levitico 23:23-25). Kini nga kasaulogan mirepresentar sa umaabot nga pagkatapos sa ikalimang liyok sa disiplina sa Israel diha sa katapusan sa Kalisdanan,²² ang pagpalingkawas ug pagtigum-pag-usab sa nagtoong mga Hudiyo, ug pagkatukod sa gipabalik nga sinaligang nasod sa Israel pinaagi ni Jesu-Kristo diha sa Ikaduhang Pag-abut (Isaiah 5:26-30; 10:20-23; 11:11-16; 14:1-3; 60:4-6; Joel 2:16—3:21; Zechariah 10:6-12).
6. Sunud miabut ang Adlaw sa Panghimayad (Levitico 23:26-32), nga mipaabot sa katumanan sa dikondisyonal nga mga kasabutan sa Dios ngadto sa nahimugso-pag-usab nga mga Hudiyo. Kadto lamang kinsa sa personal mitoo diha ni Kristo ang mosulud ngadto sa Milenyo aron mahimong mga benepisyaryo sa gisaad nga mga panalangin sa Dios (Mga Taga-

21. Pagsal-ot nagapasabut ngadto sa pagsukip sa usa ka bag-ong dispensasyon sulud sa kasaysayan, ang Kapanahonan sa Simbahan. Tungud kay ang Kapanahonan sa Simbahan maoy wamahibal-i ngadto ni bisan kinsa nga Karaang Testamento nga magsusulat, ang mga doktrina sa tino nga mahatungud sa Simbahan dili makita diha sa Karaang Testamento ug gihinganlan diha sa Bag-ong Testamento isip “ang misteryo” (Mga Taga-Roma 16:25-26; Mga Taga-Efeso 3:1-6; Mga Taga-Colosas 1:25-27).

22. Ang Kalisdanan mao ang pito ka literal nga tuig nga mokompleto sa Kapanahonan sa Israel mosunud sa pagkatapos sa Kapanahonan sa Simbahan diha sa Pagsakgaw. Kining hamubo nga katuigan mao ang takna sa dakong pagkawala-sa-paglaum ni Satanas samtang siya nagahimo sa usa ka hinapos nga istrategyanhong pagdasdas sa pag-angkon og kontrol sa kalibutan nga siya mihari sukad sa pagkalaglag ni Adan. Atol sa Kalisdanan ang nagpugong nga ministryo sa Balaang Espiritu maoy gitangtang (2 Mga Taga-Tesalonica 2:3-7), sa ingon niini nagtugot ni Satanas sa gawasnong pagrinda sa pagbuhat sa labing makaguba nga mga buhat sa kapintas sa tibuuk tawhanong kasaysayan pinaagi sa gubat, pag-antos, kamatayon, ug kagun-uban (Mateo 24—25; Pinadayag 6—19). Tan-awa sa Thieme, *Daniel Chapters One through Six* (1996), 57, 60; *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 111-16.

Roma 3:23-26; Mga Hebreohanon 9:24-28).²³

7. Sa katapusan, adunay Pagsaulog sa mga Tabernakulo (Levitico 23:33-43; Zechariah 14:9, 16), nga milungtad sa pito ka adlaw ug mirepresentar sa perpektong kalikupan sa Milenyo nga paghari ni Kristo dinhi sa kalibutan. Atol sa Milenyo si Satanas ug iyang mga demonyo pagabilanggoon sulud sa usa ka libo ka tuig (Pinadayag 20:2-3) ug unibersal nga kalinaw ug kauswagan ang mahitabo (Mga Salmo 72:7, 16; Isaiah 2:4). Uban sa Israel nga gipabalik isip usa ka nasod, ang upat ka dikondisyonal nga mga kasabutan matuman ug anaa ang perpektong administrasyon sa hustisya ubus sa personal nga paghari sa Hari sa mga hari ug Ginoo sa mga ginoo, si Jesu-Kristo.

KATINGBANAN SA LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD

Ang unang unum nga kapitulo sa Levitico, nga magporma sa basihanang para sa atong pagtoon, magsulud og lima ka paghalad: tulo magpahimug-at sa kaluwasan, ug duha, sa rebound.

Ang Kaluwasan nga mga Paghalad

Ang unang paghalad diha sa kaluwasan nga kategoriya

23. Ang Milenyo mao ang umaabot nga dispensasyon sa tawhanong kasaysayan sa dihang ang Ginoong Jesu-Kristo nagabalik dinhi sa kalibutan ug nagahari sulud sa usa ka libo ka tuig ubus sa perpektong kalikupan. Siya giubanan sa nabanhaw nga Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo, Karaang Testamento nga mga magtotoo, ug sa Kalisdanan nga mga martir. Tan-awa sa Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 116-20.

mao ang halad-*sinunog* (Levitico 1), ug sa tibuuk sinunog nga may eksepsiyon sa panit nga gihatag ngadto sa nagdumala nga pari (Levitico 7:8). Ang hulad nga rituwal sa halad-sinunog nagadeklarar og paghukum sa sala ug nagapadayag sa doktrina sa katubsanan—si Jesu-Kristo nagbayad sa silot para sa mga sala sa tibuuk kalibutan (1 Pedro 1:18-19).²⁴ Ang halad-sinunog usab nagahulagway og pagkatagbaw, ang katagbawan sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios diha sa mapulihong nagluwas nga buhat sa Mesiyas.²⁵

Ang ikaduhang kaluwasan nga paghalad mao ang *lugas* o *gasa* nga paghalad (Levitico 2), nga gihubad og “karne nga paghalad” diha sa King James Version. Kining waypag-ula sa dugo nga paghalad usab nagapadayag og pagkatagbaw, apan nagapahimug-at sa pagkawaysayup sa persona ni Kristo nga mipasarang Kaniya isip ang perpektong sa-kripisyo.

Ang ikatulong kaluwasan nga paghalad mao ang *kalinaw* nga paghalad (Levitico 3). Kabahin niining paghalad maoy gisunog diha sa tumbaga nga altar, lakip sa nahabilin nga gibahinbahin tali sa mga pari ug sa maghahalad (Levitico 7:29-34; cf., 7:15). Ang tipik niining halad nga wala makaon sulud sa gikatakdang panahon kinahanglang pagasunugon diha sa ikatulo ka adlaw—apan dili diha sa altar (Levitico 7:17). Ang kalinaw nga paghalad mirepresentar sa doktrina sa pagpakig-uli. Pagpakig-uli mao ang katibuk-an nga sumada sa tanan nga si Kristo mibuhat didto sa krus sa pagtangtang sa babag tali sa Dios ug tawo.²⁶

24. Tan-awa sa Pakapin-sa-basahon C. Tan-awa sa Thieme, *Merkado sa Ulipon sa Sala*, 18-24.

25. Tan-awa sa Pakapin-sa-basahon B. Tan-awa usab sa Thieme, *Ang Babag* (2016), 39-43.

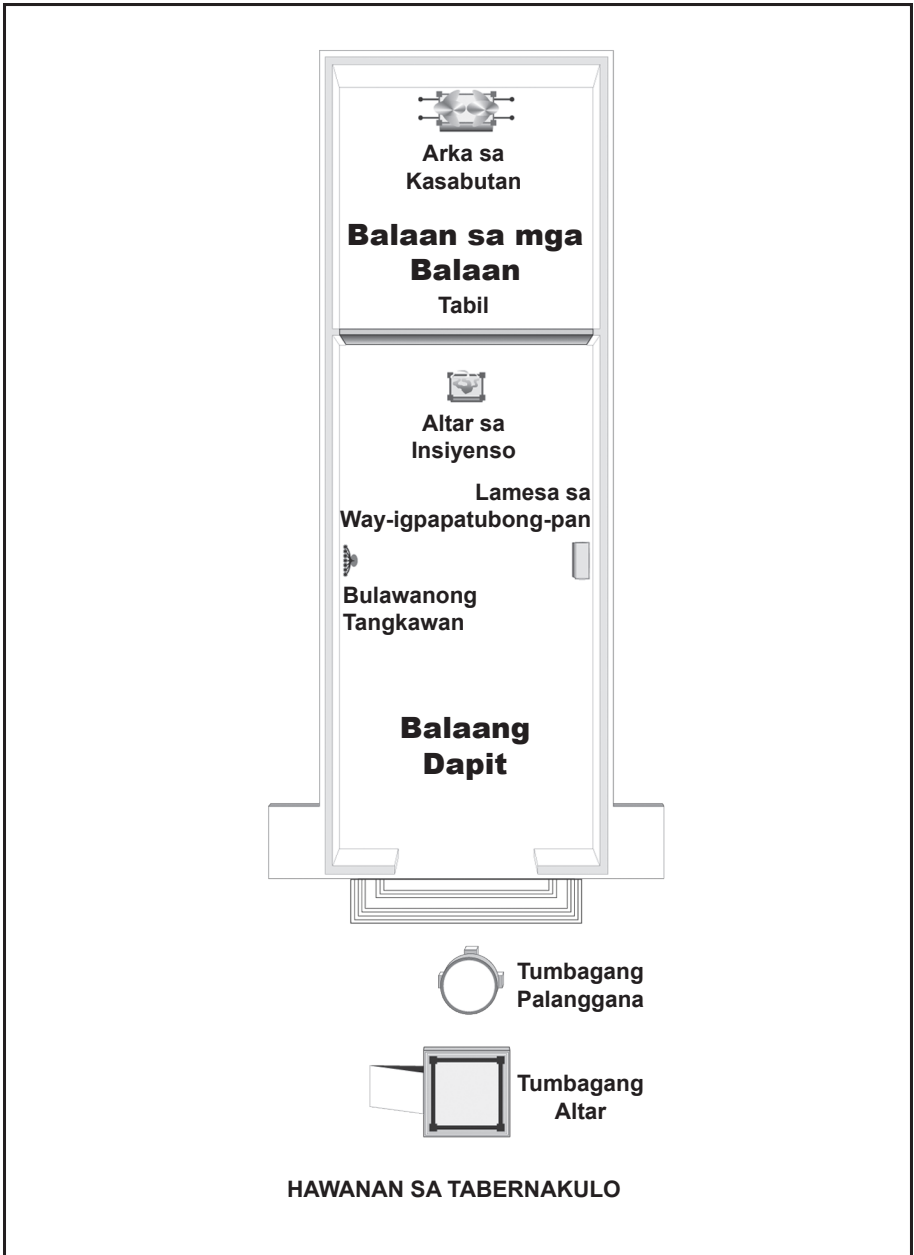
26. Thieme, *Ang Babag*, Pakapin-sa-basahon E.

Ang Rebound nga mga Paghalad

Ang rebound nga mga paghalad—ang *sala* nga paghalad (Levitico 4) ug ang *pagkasad-an* nga paghalad (Levitico 5—6)—magrepresentar sa pag-ila o pagsugid sa personal nga sala sa magtotoo (Mga Salmo 32:5; Mga Proberbio 28:13). Ang sala nga paghalad nagalabot sa wamahibalo nga mga sala diha sa kinabuhi; ang pagkasad-an nga paghalad nagaapil sa tanang nahibaloan nga mga sala. Sa dihang ang magtotoo nagaila sa iyang nahibaloan nga mga sala ngadto sa Dios nga Amahan siya napasaylo, ug ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios usab magpasaylo sa tanan niyang wamahibalo nga mga sala (Mga Salmo 89:14; 1 Juan 1:9).

Ang Tinubdan sa Lebitikanhong mga Paghalad

Bisan pa og kadaghanan sa Balaod ni Moses gihatag didto sa Bukid sa Sinai sulud sa Arabian nga Disyerto (Exodo 19:20—23:33), ang mga paagi para sa Lebitikanhong mga paghalad maoy gipahibalo gikan sa pultahan sa Tabernakulo. Nganong ingon man niana? Ang Lebitikanhong mga paghalad mirepresentar sa prinsipyo sa grasya, samtang ang Balaod mihisgot sa prinsipyo sa mga buhat (Mga Taga-Roma 3:20a). Grasya mao ang palisiya sa hustisya sa Dios sa pagpanalangin sa ditakus nga katawhan. Tungud niini, kana maoy pulus grasya nga kinahanglan mahatag ubus sa grasya nga mga kondisyon gikan sa dapit sa grasya—ang pultahan sa Tabernakulo.

ANG TABERNAKULO

Unya ang GINOO [*Yahweh*] mitawag [*qara*] ni Moses ug misulti [*dabar*] ngadto kaniya gikan sa tolda sa tapukanan [Tabernakulo], nag-ingon [*amar*]. (Levitico 1:1)

“Ang GINOO mitawag.” Ang Hebreyo nga pulong *qara* nagakahulugan og “sa pagtawag gikan sa gawas” o “sa pagsinggit” aron sa pagkabig sa atensiyon sa usa ka tawo. Ang Dios mitawag ni Moses ug sa dihang Siya nakakuha sa iyang atensiyon, Siya “misulti ngadto kaniya.” “Misulti” mao ang intensive piel imperfect sa *dabar* nagkahulugan og “sa paghugpong nga sunudsunud, sa paghapnig nga hanay,” busa, “sa pagpahayag sa tataw.”

Gikan sa ganghaan paingon sa Tabernakulo miabut ang tingog sa Dios, “nag-ingon.” Kini mao ang qal infinitive construct sa *amar*, nga nagakahulugan og “sa pagbutyag, sa pagpahayag;” busa, “sa pagpatin-aw pinaagi sa pagsulti.”

Ang tingog nga nadungog ni Moses migula gikan sa “tolda sa tapukanan” o sa Tabernakulo, ang pinuy-anan sa Dios sa Israel (Exodo 40:33-38). Ang Shekinah nga Himaya, ang makitang timaan sa divine nga Presensiya, mao ang bugtong kahayag sulud sa Balaan sa mga Balaan.²⁷ Ang Tabernakulo walay mga bintana ug usa lamang ang agianan, ang gikurtinahang pultahan. Tanang muwebles nga mga artikulo sa sulud ug palibot sa Tabernakulo mihisgot sa Mesiyas ug sa Iyang maloloy-on nga gasa sa kaluwasan. Pananglitan, ang bulawanong tangkawan sulud sa Balaang Dapit mirepresentar ni Kristo isip ang Kahayag sa kalibutan (Juan 8:12b). Ang tumbagang altar nga mibarog sulud sa hawanan diha sa agianan paingon sa Tabernakulo milarawan sa krus. Sa ingon niini ang proklamasyon sa Dios

27. Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 204-08.

maoy gihatag diha sa mismong dapit diin ang mga Hudiyo mitagbo sa grasya sa Dios diha sa kaluwasan.

Matikdi nga diha sa teksto sa Levitico 1:1, ang Dios mi-gamit og tulo ka nagkalainlaing mga pulong para sa komu-nikasyon: *qara* nagkahulugan og “ipokus imong atensiyon,” *dabar* nga nagakahulugan og “sa pagpahayag sa tataw,” ug *amar* nagkahulugan og “sa pagpatin-aw pinaagi sa pag-sulti.” Ang kahulugan sa mga pulong mao nga ang Dios nga Anak hapit na magpadayag sa hinungdanon-kaayong in-pormasyon bahin sa Iyang-kaugalingon nga kinahanglanon ngadto sa paagi sa buhat sa mga Hudiyo. Diha sa unang tulo ka paghalad, adunay dakong empasis diha sa kalu-wasan ug sa prinsipyo sa grasya nga maykalabutan sa kalu-wasan. Ang katapusang duha ka paghalad maghulagway sa rebound ug magpahimug-at sa fellowship sa naluwas nga Hudiyo uban sa Dios sulud sa panahon. Kita makasulti, unya, nga ang tibuuk katuyoan sa Lebitikanhong mga pag-halad mao ang pagpasinati sa matag-usa ka Hudiyo ngadto sa plano sa Dios para sa iyang kinabuhi.

ANG KALUWASAN NGA MGA PAGHALAD

Ang Halad-sinunog

Kadaghanan sa katawhan niadtong karaan nga kalibu-tan dimakabasa; sila nakat-on dili pinaagi og pagbasa apan pinaagi og binalikbalik nga rituwal. Ang mga Israelite walay kalainan. Sa dihang ang Dios mihangyo ni Moses sa “pagpakigsulti ngadto sa mga anak sa Israel,” sila bag-o pa lamang napalingkawas gikan sa upat ka gatos ka tuig sa Egyptian nga pagkaulipon. Tungud niini nga hinungdan ang Dios mimando ni Moses sa pagtunol ngadto kanila sa binaba

sa Iyang mga instruksiyon uban ang tanang kasayuran. Si Moses gikinahanglan sa pagtudlo kanila sa mekanika ug kahulugan sa matag seremonyas nga mihulagway sa grasya sa Dios ug sa Iyang plano.

“Pagpakigsulti ngadto sa mga anak sa Israel ug pag-ingon [*amar*] ngadto kanila, ‘Kon si bisan kinsang tawo kaninyo nagadala [*qarab*] og usa ka paghalad ngadto sa GINOO kamo modala sa inyong paghalad [*qorban*] sa mga mananap gikan sa hayupan o sa panon.’” (Levitico 1:2)

Ang mando sa “pagpakigsulti” mahatungud sa halad-sinunog nga gisundan sa *amar* diha sa qal perfect tense, nagkahulugan og “sa pagpatin-aw.” Kini nagapasabut nga ang komunikasyon sa Lebitikanhong mga paghalad magpatin-aw sa isyu sa grasya sa Dios diha sa kaluwasan ug sa rebound. Ang punglihok nga “sa pagdala,” ang hiphil stem sa *qarab*, nagakahulugan og “sa pagdugok, sa pagduul.” Ang hiphil stem maoy causative, active voice, ug nagatumbok nga ang tawo kinsa midala sa halad nakasalig na sa Mesiyas ingon nga Iyang Manluluwas.

Gikan sa panahon sa Lebitikanhong mga paghalad sa walay likoliko hangtod sa pagkakaran, anaa kadtong kinsa “magdugok paingon sa Dios.” Diha sa matag dispensasyon anaa kadtong kinsa magpahayag og positibong kabubut-on mahatungud sa mapulihong buhat ni Kristo, ug kini nga positibong kabubut-on kinahanglan mapahayag sa usa ka wala-ang-merito nga paagi—pagtoo. Ang bugtong merito maoy anaa sa hingtungdan, ug ang hingtungdan sa pagtoo mao si Kristo.

Ang Dios, diha sa Iyang grasya, misangkap og mga ritual para sa mga Hudiyong aron nga sila makasabut og mas-

maayo sa ilang kaluwasan ug waykatapusang relasyon uban sa Dios maingon usab sa mga pagsangkap sa Dios sulud sa panahon. Ang rituwal gigamit sa paglarawan-daan sa katinuuran, ug ang mga paghalad adunay duha-ka-pilo nga tinguha: sa pagwali-sa-ebanghelyo sa mga dimagtotoo ug sa pagtudlo sa mga magtotoo sa grasya sa Dios.

Sa Kapanahonan sa Simbahan adunay usa lamang ang gisugo nga rituwal, ang Lamesa sa Ginoo. Ang Lebitikanhong mga rituwal gipangpapha tungud kay ang krus karon maoy makasaysayanon. Diha sa pagkahuman sa Bag-ong Testamento nga kanon niadtong A.D. 96, ang Dios nagapahayag lamang pinaagi sa Iyang nahasulat nga Pulong. Kini dili ang kahimtang niadtong panahon ni Moses sa dihang ang Karaang Testamento wala pa mahimong sinulat ug ang Dios mipadayag sa Iyang-kaugalingon diha sa mga damgo, mga talan-awon, mga makitang pagpadayag sa Dios,²⁸ disagad nga mga hitabo, ug laktod nga mga panagsulti.²⁹

ANG CORBAN

Ang pulong para sa “paghalad” mao ang Hebreಯong pungan nga *qorban*; kini nga paghalad mao ang basihanan para sa pagduul sa Dios. Ang *qorban* migumikan sa qal perfect sa *qarab*. “*Corban*” mao ang transliteration nga gigamit diha sa Markos 7:11, ug kita mogamit niini nga

28. Mga makitang pagpadayag sa Dios, ang mga pagpakita ni *Yahweh* ngadto sa katawhan didto sa Karaang Testamento, sa kanunay magpasabut ngadto sa wala-pa-nagpakatawo nga Jesu-Kristo, ang bugtong makita nga persona sa Trinidad (Juan 1:18; 6:46; cf. Juan 14:9-11a). Daghang mga yugto diha sa Karaang Testamento ang magdokumento sa mga pagpakita sa wala-pa-nagpakatawo nga Ginoong Jesu-Kristo ngadto sa tawo (Genesis 18:1; Exodo 3:2-6; Mga Maghuhukum 6:11-23; 1 Mga Hari 8:10-11; Isaiah 6).

29. Thieme, *Daniel Chapters One through Six*, 30.

pulong sa pagpasabut ngadto sa mga paghalad.

Ang Dios diha sa Iyang grasya misangkap para sa mga Hudiyong ug usa ka paagi sa pagduul sa Iyang-kaugalingon nga milakip sa pagpaagas sa dugo. Kini kinahanglan pagasabton, bisan pa, nga samtang ang pagpaagas sa dugo sa mananap nga sakripisyo maoy kasusama ngadto sa mapulihong kamatayon ni Kristo didto sa krus, kini maoy usa ka representante nga analohiya imbis nga usa ka tinuud nga analohiya. Ang pisiko nga kamatayon sa pangsakripisyo nga mga mananap mirepresentar sa espirituhang kamatayon ni Kristo. Si Jesu-Kristo wala nagkadugo hangtod sa kamatayon didto sa krus. Ang Iyang “pagpaagas sa dugo” wala miluwas kanato (Mga Hebreohanon 9:22). Kita adunay kaluwasan pinaagi sa Iyang mapulihong nga espirituhang kamatayon, pinaagi sa Iyang pagkahinukman para sa atong mga sala (2 Mga Taga-Corinto 5:21; 1 Pedro 2:24). Sa dihang ang Bibliya nagahisgot sa “dugo ni Kristo,” maingon nga kini sa kanunay nagahimo (Mga Taga-Efeso 2:13; 1 Pedro 1:19; 1 Juan 1:7b), ang tinguha mao ang paglambigit sa hulad sa mananap nga sakripisyo diha sa katinuuran sa krus (Mga Hebreohanon 10:1).³⁰

Si Kristo sa tinuud namatay makaduha didto sa krus—sa espirituhang ug sa pisiko. Siya sa makadaghan mihisgot sa Iyang espirituhang kamatayon ug misangpit niini isip

30. Ang analohiya usab nahiapil sa bibliyehang prinsipyo sa tipo ug tugbang-tipo. Ang usa ka “tipo” maoy usa ka Karaang Testamento nga ilustrasyon hain, samtang adunay usa ka dapit ug katuyoan diha sa bibliyehang kasaysayan, usab maoy gituyo sa paglarawan-daan ug usa ka Bag-ong Testamento nga doktrina. Ang usa ka “tugbang-tipo” maoy usa ka Bag-ong Testamento nga katinuuran nga gihulagway-daan diha sa Karaang Testamento. Ang tipo mao ang hulad; ang tugbang-tipo mao ang katinuuran. Ang dugo gikan sa usa ka mananap nga sakripisyo mao ang tipo ni Kristo; ang mapulihong nga espirituhang kamatayon ni Kristo mao ang tugbang-tipo. Ang dugo sa mga mananap mihulagway sa hulad nga paghinlo, ang tipo, samtang ang dugo ni Jesu-Kristo mao ang katinuuran sa paghinlo, ang tugbang-tipo.

“ang kopa.” Siya misulti sa bawtismo sa kopa (Mateo 20:22-23) ug miampo, “Amahan Ko, kon kini posible, tugoti kini nga kopa sa paglabay gikan Kanako; apan dili maingon sa Akong pagbuut, apan maingon sa Imong pagbuut” (Mateo 26:39b; cf. 26:42). Siya nag-ila sa Iyang tahas diha sa plano sa Amahan para sa atong kaluwasan (1 Juan 4:14). Hangtod kana nga plano maoy matuman, ang Dios sa maloloy-on mipugong sa paghukum (Mga Buhat 17:30-31). Apan atol sa katapusang tulo ka oras ibabaw sa krus, tanan nga mga sala—miagi, niining panahona, ug umaabot—maoy gibubu ngadto sa kopa nga si Jesu-Kristo mag-inum para sa katawhan. Ang atong mga sala maoy gibubu ngadto ni Kristo ug gihukman; Siya nakasinati sa hingpit nga gidak-on sa kaligutgut sa Dios batok sa sala.³¹ Ang kaligutgut o paghukum magapahayag unta paingon kanato isip mga makasasala, apan kini gipunting, hinoon, paingon sa Iyang hinigugma nga Anak (Mga Taga-Roma 5:8-9). Si Jesu-Kristo nahimo nga atong puli, atong paghalad para sa sala—“ang Nating-karnero sa Dios kinsa nagakuha sa sala sa kalibutan!” (Juan 1:29).

Karon, unsaon nga kining konsepto sa perpekto nga mapulihong sakripisyo matugyan ngadto sa tawo sa wala pa ang tinuud nga Inkarnasyon ni Jesu-Kristo? Sa Kapanahonan sa Israel ang nagluwas nga buhat sa Mesiyas gihulagway diha sa tumbagang altar sa halad-sinunog pinaagi sa

31. Kaligutgut maoy gigamit dinhi isip usa ka anthropopathism. Ang usa ka anthropopathism nagapaangkon ngadto sa Dios og tawhanong mga emosyon, tawhanong mga kahinam, tawhanong mga hunahuna, ug bisan gani tawhanong mga sala, walay bisan usa hain Siya nagahuput sa tinuuray, sa pagpahayag ngadto sa tawo sa Iyang mga palisiya, mga hunahuna, mga buhat, ug mga desisyon. Ang Bibliya sagad nagadangup niining pinulongan nga gigamit sa paghulagway sa waykinutubang Dios diha sa maykinutubang pakisayran sa pangisip sa tawo. Laing mga anthropopathism maglakip sa kasuko, pagdumut, pagtamay, panimalus, pagbasol, kalooy, dugay ug mapailubong-pag-antos, pasyensiya, gawas pa sa laing daghan. Tan-awa sa Thieme, *Christian Integrity* (2002), 21, 63-64; *The Integrity of God* (2005), 40-49.

waymansa nga pangsakripisyong mga mananap—ilang mga tutunlan naputol, nagkadugo hangtod sa kamatayon diha sa dapit sa makasasala.

Ang mga Hudiyo sa hingpit nakasabut nga kining mga sakripisyo maoy malarawanon (Mga Hebreohanon 10:1-4). Sa masulub-on, daghang mga magtotoo sa atong panahon, ang Kapanahonan sa Simbahan, pakyas sa pagkakita o pagdawat sa husto nga bibliyanhong interpretasyon sa “dugo ni Kristo.” Dili lamang sila magpadayon, sa dihusto, nga ang literal nga dugo ni Kristo maoy makita dinhi, apan sila usab mag-awit og mga imno bahin niini nga may kahinam. Walay, sa pagkatinuud, igong dugo dinhi sa uniberso sa pagtabon og usa ka sala—sa ato pa walay bisan unsang pagtabon sa mga sala sa kalibutan! Una pa sa ug atol sa paglansang, si Jesus misinati og pagkawala sa dugo gikan sa mga samad sa tinuslokan diha sa Iyang mga kamut ug mga tiil, gikan sa Iyang gilamaan-og-tunok nga kilay, ug gikan sa mabangis nga paglatigo nga Siya midawat sa mga kamut sa mga sundalo ni Pilate. Apan ang Iyang tutunlan wala maputol, ni ang Iyang dugo-sa-kinabuhi mihubas. Sa dihang Siya militok sa mga pulong, “Kini natapos na!” (Juan 19:30), Siya nakatuman na sa atong kaluwasan pinaagi sa Iyang mapulihon nga espirituhang kamatayon. Siya wala mamatay sa pisiko hangtod nga Siya mipagawas sa Iyang espiritu paingon sa mga kamut sa Amahan (Mateo 27:50; Lukas 23:46). Niadtong taknaa, kadaghanan sa Iyang dugo anaa pa sa Iyang lawas, ingon sa gipanghimatud-an sa sunud nga mga oras sa dihang usa sa Romanhong mga sundalo miduslak sa kilid ni Jesus pinaagi sa usa ka bangkaw ug dihadhiha “dugo ug tubig” ang midahili (Juan 19:34).³² Ang Lebitikanhong mga paghalad sa tin-aw milantaw sa krus,

32 Thieme, *Ang Dugo ni Kristo*, 47-50.

ug ang *corban* sa tino milarawan-daan sa buhat ni Ginoong Jesu-Kristo alang sa atong kaayohan.

Ang instruksiyon sa pagdala og “usa ka halad ngadto sa GINOO” nagahubit og unsa nga mga halad maoy madawat ngadto sa Dios (Levitico 1:2). Ang halad-sinunog mahimong maggikan sa tulo ka tinubdan: “gikan sa hayupan” (Levitico 1:2-9); “gikan sa panon” (Levitico 1:10-13); “sa ka-langgaman” o mga manok (Levitico 1:14-17). Usa niini nga mga paghalad maoy maabot sa matag ekonomikanhong kahimtang sulud sa nasod sa Israel, kay ang tanang mga Israelite nalakip diha sa pagkatagbaw.

Ang adunahan kaayo gikinahanglan sa pagdala og usa ka halad gikan sa hayupan. Kana mao ang usa ka kinapon-nga-toro, usa ka dakodakong puhunan diha sa panguma nga ekonomiya sa karaang kalibutan. Ang kasarangang hut-ong nga mga Israelite maoy mohalad og usa ka karnero o usa ka kanding gikan sa ilang panon; ang kabus makadala og usa ka salampati o usa ka ihalas-nga-salampati. Sa tataw ang mga salampati sama ka ordinaryo niadtong tungura sa ingon sila karon ug masayon maangkon.

Matag kategoriya sa gisugo nga halad-sinunog miapil sa pipila ka aspeto sa doktrina sa pagkatagbaw. Ang kinapon-nga-toro milarawan ni Jesu-Kristo isip ang Sulugoon, ang karnero o kanding mirepresentar ni Kristo isip ang Nating-karnero sa Dios, ug ang salampati o ihalas-nga-salampati mihulagway ni Kristo isip ang Nabanhaw nga Tawo.

ANG “HAYUPAN” NGA CORBAN—LEVITICO 1:3-9

“Kon ang iyang halad usa ka halad-sinunog [*olah*] gikan sa hayupan, siya mohalad niini, usa ka laki nga walay depekto; siya mohalad [*qarab*] niini diha sa pultahan sa tolda sa

tapukanan, aron siya madawat atubangan sa GINOO.” (Levitico 1:3)

Ang Hebreyo nga pungan *olah*, nagkahulugan og “usa ka pagsaka, usa ka halad-sinunog, usa ka sinunog nga sakripisyo,” maoy gikuha gikan sa punglihok nga (*alah*), nagkahulugan og “sa pagsunog o pagsiga.” Mao nga, kini nagapasabut ngadto sa maalisbohong aso nga mituyoktuyok paibabaw human ang dugukan-sa-mananap gilamon sa mga kalayo. Kining “manuhotsuhot nga kahumut” maoy giingon sa pagtagbaw o pagpahimuut sa Dios nga Amahan (Levitico 1:9).

Ang paghalad nga gikuha gikan sa hayupan mibungat sa “usa ka laki nga walay depekto” (Levitico 1:3). Sa ingon ang hayupan nga *corban* mirepresentar sa pagkawaysayup sa nagpakatawo nga persona sa Anak sa Dios. Sukad sa Inkarnasyon, si Jesu-Kristo mao ang waykaparehas nga persona sa uniberso; Siya mao ang Dios-tawo; dimokunhod nga pagkadios ug tinuud nga pagkatawo sulud sa usa ka persona sa kahangturan. Isip Dios, si Jesu-Kristo nagahuput og mao rang divine nga mga hiyas sama sa Amahan ug sa Balaang Espiritu.³³ Apan ang Iyang pagkadios dili makaadto sa krus isip ang tagdala-sa-sala para sa katawhan. Ang kinalabwang-kamandoan dili ulipon sa kamatayon. Ang perpektong pagkamatarong dili makabaton og kalambigitan diha sa sala, ug ang perpektong hustisya kinahanglan mag-silot sa sala sa bisan asa kini makit-an. Ang waykatapusang kinabuhi dili mamatay sa espirituhanon ni sa pisiko, ni ang omnipresence makapaminos sa iyang-kaugalingon nganha sa usa ka hiyograpiyanhong lugar—ang krus. Ang omnipotence nagakansilar sa gahum ug mga limitasyon sa kama-

33. Thieme, *Ang Trinidad*, 7-23.

tayon, ug ang pagkadimausab ug kamatinuuron magpugong sa bisan unsang kausaban diha sa esensiya ni Kristo. Sa laktod, tungud kay kini imposible para sa Dios sa pagpakamatay ibabaw sa krus, kini kinahanglan nga si Jesu-Kristo mahimong usa ka tinuud nga myembro sa tawhanong kaliwat. Apan aron mahimong “walay depekto,” Siya kinahanglan matawo nga walay usa ka kinaiyang makasasala!

Bugtong usa ra ka laing tawo ang miabut sa kalibutan nga perpekto. Si Adan *gibuhat nga perpekto* sa Dios; si Jesu-Kristo *natawo nga perpekto* pinaagi sa birhen nga pagkatawo. Sama ni Adan, ang tanang mga tentasyon miasdang sa lkaduhang Adan, si Jesu-Kristo, gikan sa gawas, tungud kay walay usa ang mihuput og usa ka kinaiyang makasasala. Sa dihang ang iyang kabubut-on gipaibus sa pagsulay, si Adan nakasala sa tinuyo ug miangkon og usa ka kinaiyang makasasala. Sukad sa pagkalaglag ni Adan, ang matag tawo nagadawat sa orihinal nga sala ni Adan og giimpyut ngadto sa iyang sa genetic naporma nga kinaiyang makasasala diha sa pagkatawo. Sa ingon ang tanang katawhan natawo nga buhi sa pisiko apan patay sa espirituhanon (Mga Taga-Roma 5:12; cf. Mga Salmo 51:5; Mga Taga-Efeso 2:1). Busa kini dili posible para ni Jesu-Kristo nga mapanamkon pinaagi sa natural nga pagpaliwat, o Siya, usab, nakahuput unta og usa ka kinaiyang makasasala ug dili gayud mahimo nga atong Manluluwas. Hinoon, ang Mesiyas sa birhen gipanamkon ug sa birhen gipakatawo pinaagi sa gahum sa Balaang Espiritu (Mateo 18; Lukas 1:35). Pinaagi sa Iyang waykaparehas nga pagkatawo, Siya nahimong perpekto nga pagkatawo og walay usa ka sa genetic naporma nga kinaiyang makasasala ug wala ang impyutasyon sa sala ni Adan.³⁴

34. Thieme, *The Integrity of God*, 65-68.

Isip usa ka tinuud nga tawhanong linalang, si Kristo misinati sa matag pagkapakyas ug pag-antos nga nailhan sa katawhan. Siya gitintal diha sa usa ka maslabaw kaayo nga paagi kay sa kita ugaling mahibalo, apan Siya wala gayud sa makausa mipahinunot sa tentasyon. Atol sa Iyang kalibutanong ministeryo, Siya gipalahutay sa Dios nga Balaang Espiritu ug mipuyo sa treyntay-tres ka tuig diha sa perpektong paghural ug pagkamasinugtanon ngadto sa plano sa Amahan. Sa tanang bahin sa Iyang tibuuk-kinabuhi, si Jesus mipabiling gawasnon gikan sa personal nga sala ug, tungud niini, kalipikado sa pag-adto sa krus. Diha sa Iyang pagkawaysayup, si Jesu-Kristo mao ang “laki nga walay depekto” ug mihalad sa Iyang-kaugalingon aron pagahukman para sa mga sala sa kalibutan (Levitico 1:3; Isaiah 53:9; cf. Mateo 26:39, 42; Mga Hebreohanon 9:14; 10:1-14).

“Siya mohalad niini” (Levitico 1:3) mao ang magtotoo nga nagduul sa Dios. Sa makausa pa ang *qarab* maoy anaa sa hiphil imperfect ug kinahanglan pagahubaron og, “siya magahimo sa pagduul sa Dios pinaagi sa iyaha nga kaugalingong dipinugus nga pagbuut.”

Ang rituwal maoy para sa magtotoo diha ni Jesu-Kristo, apan siya kinahanglan mahibalo sa kahulugan sa unsay iyang gihimo, ug siya kinahanglan maghimo niini gikan sa iyang kaugalingon nga gawasnon pagbuut. Ang rituwal nga walay katinuuran maoy waykahulugan. Ang Bibliya nagaila sa pulos tawhanon ug divine nga kabubut-on, apan ang Dios wala gayud nagapugus sa tawhanong kabubut-on. Ang kinalabwang-kamandoan sa Dios ug ang gawasnon pagbuut sa tawo dungang-anaa pinaagi sa divine nga dekrito.³⁵

35. Ang dekrito sa Dios maoy Iyang waykatapusan, balaan, maalam, ug labawng-

Si Jesu-Kristo miadto sa krus sa Iyang kaugalingon nga gawasnong pagbuut; “labot pa dili Akong pagbuut, apan Imoha ang matuman” (Lukas 22:42). Ang pagkatagbaw mahimong imposible unta gawas sa positibong kabubut-on sa pagkatawo ni Kristo (Mateo 26:39, 42; Mga Hebreohanon 10:7). Unya, aron mahiangay diha sa grasya sa Dios, ang tawo kinahanglan sa sunudsunud magpakita og usa ka kinabubut-ong pagtubag sa pag-angkon sa kaluwasan (Mga Taga-Efeso 2:8-9). Si Jesu-Kristo nakasangkap og kaluwasan sa tanan; Siya mao ang hingtungdan sa atong pagtoo (Juan 20:31; Mga Buhat 16:31). Ang hingtungdan sa pagtoo ug dili gayud ang hinungdan ang nagadawat sa tanang merito.

Ang Hudiyong magtotoo, diha sa usa ka buhat sa iyang kaugalingon nga gawasnong pagbuut, mipahayag sa iyang positibo nga kabubut-on ngadto sa Manluluwas sa dihang siya midala sa halad gikan sa iyang hayupan ngadto sa pultahan sa Tabernakulo. Didto ang mananap mahimo nga masakripisyo ilis sa makasasala sa paglarawan-daan nianang perpekto nga sakripisyo—ang gipanag-iya nga Nating-karnero sa Dios, si Jesu-Kristo.

“Ug siya [ang magtotoo nga naghimo og usa ka mananap nga sakripisyo] mobutang [qal perfect sa *samach*] sa iyang kamut diha sa ulo sa halad-sinunog, aron kini pagadawaton [*ratsah*] para

kamandoan nga katuyoan, nagsabut sa samang higayon sa tanang mga butang nga sa tibuuk panahon nahitabo o mahitabo, diha sa ilang mga hinungdan, mga lihoc, mga kondisyon, mga pagsunudsunud, ug mga relasyon, ug nagdeterminar sa ilang piho nga umaabot-nga-panahon. Ang dekrito mao ang katibuk-an nga sumada sa plano sa Dios nga Amahan para sa tawhanong kaliwat, nga may empasis diha sa magtotoo. Ang dekrito, gidesinyo “sa wala pa ang pundasyon sa kalibutan,” nasentro diha sa persona ni Jesu-Kristo isip Manluluwas (Mga Taga-Efeso 1:4-6; 1 Pedro 1:20) ug pinasikad diha sa prinsipyo sa grasya (Mga Taga-Efeso 2:8-9). Ibid., Pakapin-sa-basahon B.

kaniya sa paghimo og panghimayad [*kaphar*] alang sa iyang kaayohan.” (Levitico 1:4)

Unsay nahitabo didto sa tumbagang altar maoy usa ka simbolikanhong pagbalhin sa mga sala sa magtotoo ngadto sa inosenteng mananap. Ang kamut sa maghahalad gibutang ibabaw sa ulo sa mananap, nga mirepresentar sa pagbalhin sa iyang mga sala ngadto sa umaabot nga Mesiyas. Ang pagtapion sa mga kamut maoy “pag-ila”; ang mga sala sa tawo karon nailhan uban sa mananap nga pagapatyon, maingon nga “Siya mihimo Kaniya kinsa nasayod nga walay sala *nga mahimong* sala alang sa atong kaayohan, aron kita mamahimong pagkamatarong sa Dios diha Kaniya” (2 Mga Taga-Corinto 5:21).

Unsa ka dimabangbang nga pangatarungan nga ang Dios magpalingkawas sa masalaypong makasasala ug magdawat, bisan pa “mahimuut diha” o “malipay diha,” sa usa ka mapulihong sakripisyo! Apan kini maoy tukma og unsa ang niphala perfect sa Hebreyong punglihok nga *ratsah* para sa “pagdawat” nagakahulugan; ang verb tense nagapasabut sa konsepto sa pagkatagbaw. Ang Dios nga Amahan natagbaw pinaagi sa buhat sa Iyang Anak alang sa atong kaayohan.

Ang maloloy-ong pagdawat sa Dios sa halad-sinunog miresulta sa usa ka panghimayad para sa mga sala. Ang intensive stem sa piel infinitive sa *kaphar* nagakahulugan og “sa pagtabon, sa pagtaklap, sa paghimo og usa ka panghimayad,” nan, “sa pagtabon sa mga sala diha sa dugo sa lain.” Ang panghimayad nga gisangkap ni Jesu-Kristo para sa atong mga sala mitagbaw sa Dios nga Amahan. Tungud kay kita nailhan uban ni Kristo, kita natabonan pinaagi sa Iyang mapuypuyon nga buhat didto sa krus.

Sa dihang kita magtandi sa dako-kaayong grasya nga

aspeto sa unang upat ka bersikulo sa Levitico kapitulo uno diha sa Mga Taga-Roma 3:20-23, kita dihadiha mag-ila sa kakawang sa paningkamot sa tawo sa pagtubus sa iyang-kaugalingon diha sa panan-aw sa Dios:

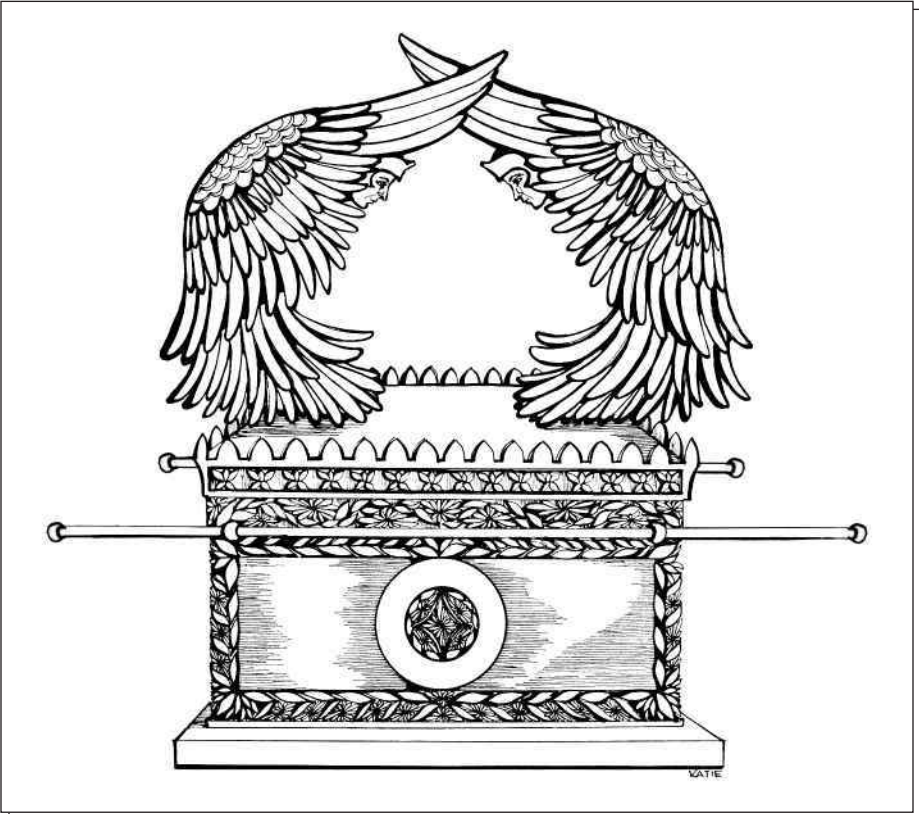
Tungud kay pinaagi sa mga buhat sa Balaod [ang Balaod ni Moses] walay unud ang mapahitarong diha sa Iyang [sa Dios] panan-aw. (Mga Taga-Roma 3:20a; cf. Mga Taga-Galacia 2:16)

Kon ang tawo makahimo sa pagtuman og napulo o baynte ka kamandoan, siya sa gihapon sa kinatibuk-an way-bili (Mga Salmo 39:5). Unsa, unya, ang katuyoan sa Balaod ni Moses? “Kay pinaagi sa Balaod *nagaabut* ang kahibalo sa sala” (Mga Taga-Roma 3:20b). Ang kamatuuran nga ang tawo dili maluwas pinaagi sa pagtuman sa Balaod wala gayud nagadili sa kalagmitan sa iyang kaluwasan. Isip tugbang, “apan karon lahi kay sa Balaod *ang* pagkamatarong sa Dios napakita, nasaksihan pinaagi sa Balaod ug sa mga Propeta [ang Karaang Testamento nga kanon], bisan pa *ang* pagkamatarong sa Dios pinaagi sa pagtoo diha ni Jesu-Kristo para sa tanan niadtong kinsa magtoo; tungud kay wala nay kalainan” (Mga Taga-Roma 3:21-22). Ang Hudiyo, kinsa mitoo, midala og usa ka halad sa iyang kaugalingon nga gawasnong pagbuut ug sa ingon niini mipahayag sa iyang positibong kabubut-on pinasubay sa divine nga mga instruksiyon.

“Tanan nakasala ug nakulang sa himaya sa Dios” (Mga Taga-Roma 3:23). Bisin pa, ang tawo “nahitarong isip usa ka gasa sa Iyang grasya pinaagi sa katubsanan nga anaa ni Kristo Jesus” (Mga Taga-Roma 3:24). Kini mao ang grasya nga gipahayag pinaagi sa pagdawat sa Dios sa halad-

sinunog diin ang dapit sa paghukom mamahimong dapit sa kalooy. Ang sinunog nga sakripisyo maoy usa ka larawan ni Kristo Jesus, ang tinuud nga sakripisyo “kang kinsa ang Dios mipasundayag sa publiko isip usa ka pagkatagbaw [*hilasterion*] diha sa Iyang dugo pinaagi sa pagtoo. *Kini mao ang pagpakita sa Iyang pagkamatarong*” (Mga Taga-Roma 3:25a).

Pulos ang Griyegong pulong *hilasterion* ug ang Hebre-yong pulong (*kapporet*) magkahulugan ug “pagkatagbaw” ug magpasabut ngadto sa lingkoranan sa kalooy (Exodo 25:17). Ang lingkoranan sa kalooy anaa ibabaw sa usa ka kahoy nga kahon gitawag og “ang arka sa kasabutan.” Kini

ANG ARKA SA KASABUTAN

nga kahon gitaklapan sa bulawan, ug mibarog diha sa Balaan sa mga Balaan sulud sa Tabernakulo. Ang akasya nga kahoy sa kahon mihisgot sa pagkatawo ni Kristo; ang bulawan, sa Iyang pagkadios. Sa pagkatapo, kadto nga mga materyal mirepresentar sa pagkawaykaparehas sa Dios-tawo—dimokunhod nga pagkadios ug tinuud nga pagkatawo diha sa usa ka persona sa kahangturan.

Ang arka misulud sa tulo ka artikulo: usa ka kulon sa manna, sungkod ni Aaron nga misalingsing, ug ang mga talaan sa Balaod (Mga Hebreohanon 9:4). Ang tanan milarawan sa sala: ang mga talaan sa Balaod maoy usa ka pahinumdom sa paglapas sa Israel sa awtoridad sa Dios; sungkod ni Aaron nga misalingsing mipanghimatuud sa pagsalikway sa plano sa Dios mahitungud sa awtoridad sa Lebitikanhong pagkapari; ang kulon sa manna mirepresentar sa pagsalikway sa tawo sa divine nga pagsangkap.

Ang lingkoranan sa kalooy mismo haum ngadto sa ibabaw sa arka sama sa usa ka tabon. Diha sa isigkatumoy sa lingkoranan sa kalooy mao ang bulawanong pigura sa usa ka kerubin. Ang usa ka kerubin mirepresentar sa perpektong pagkamatarong sa Dios, ang ikaduha, sa hustisya sa Dios. Ang pagkamatarong ug hustisya midungaw ug misilot sa sala nga girepresentar pinaagi sa mga artikulo diha sa arka. Apan makausa sa usa ka tuig, gawas pa sa regular, adlaw-adlaw nga mga sakripisyo, usa ka katingalahan nga higayon mahitabo diha sa Adlaw sa Panghimayad. Didto sa pultahan sa Tabernakulo, diha sa tumbagang altar, usa ka mananap maoy gisakripisyo sa pangulong pari. Unya, ang dugo sa mananap gikolekta sulud sa usa ka palanggana, gidala sa sulud sa Balaan sa mga Balaan, ug gibisbis sa ibabaw sa lingkoranan sa kalooy. Ang dugo misimbolo sa natapos nga buhat ni Kristo didto sa krus. Sa dihang ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios

midungaw diha sa lingkoranan sa kalooy, nakit-an sa Dios dili ang pagkasad-an sa tawo nga girepresentar diha sa mga sulud sa arka, kundili ang nagpanghimayad nga dugo hain gibisbis ibabaw sa bulawanong tabon. Ang natabonan-sa-dugo nga lingkoranan sa kalooy milarawan sa dugo ni Kristo ingon nga ang tinuud nga tabon para sa mga sala sa tanan sa Israel, ug, sa tinuud, para sa tanang katawhan. Ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios natagbaw, ug sa simbolikanhon, ang Amahan napatagbaw.

“Ug siya mopatay [qal perfect sa *shachat*, “sa pag-ihaw”] sa bata nga toro atubangan [*liphne*, “atubangan sa panagway sa”] sa GINOO; ug ang mga anak-lalaki ni Aaron, ang mga pari, mohalad sa dugo ug mobisbis sa dugo palibot ibabaw sa altar nga anaa sa pultahan sa tolda sa tapukanan.” (Levitico 1:5)

Usa ka waybuling nga kinapon-nga-toro sa hayupan maoy gihikot ngadto sa altar ug giila uban sa mga sala sa maghahalad. Ang mismong pagpatay maoy usa ka masayon nga paagi. Ang tawo kinsa miihaw sa mananap mihawid sa iyang simud, mipugong niini og hugut, ug pinaagi sa pagduslak sa kutsilyo ngadto sa tutunlan sa mananap, sa madali ug sa haniti miputol sa carotid nga nakaingon sa naghinobrang pagdugo. Ang puy-anan sa kinabuhi sa mananap anaa sa iyang dugo (Levitico 17:11), ug ang utlanan tali sa kinabuhi ug kamatayon nipis kaayo. Diha sa matag pinitik-sa-kasingkasing, ang himatyon nga mananap sa literal mipagula sa iyang kaugalingon nga dugo, nga sa dimadugay mimansa sa salog, sa altar, sa maghahalad, ug hasta gani sa mga pari.

Ang maghahalad mitan-aw samtang ang kusgan nga

mananap nahimong masluya ug masluya pa ug sa katapusan namatay. Tingali ang maghahalad mikurog samtang siya mihunahuna, “Kining perpekto nga indiganan sa hayupan inosente ug dili angayan sa pagpakamatay.” Bisan pa niana, pinaagi sa kamatayon, ang mananap sa simbolikanhon nahimo nga iyang tagdala-sa-sala. Ang maghahalad nahinumdom sa pasidaan sa Dios sa Genesis 2:17: “Ikaw sa wayduhaduha mamatay [*mut*].” Ang gramatikanhong katukuran niini nga pulongan nagapahimug-at sa kakusog sa kamatayon nga gideklarar sa Dios. “Pagkamatay” nagapasabut sa espirituhanong kamatayon, ang katawhan anaa sa usa ka hingpit nga pagkadaotan ug hingpit nga pagkabulag gikan sa Dios. Unsa ka manggihunahunaong pagtagad nga sama ka seguridad sa mga sala sa maghahalad nga nakaingon sa kamatayon sa pangsakripisyo nga mananap sa ibabaw niadtong altar, maong paagiha ang atong mga sala nga nakaingon sa kamatayon ni Kristo didto sa krus (Isaiah 53:5-6)! Kon kana wala nagapahimo kanimong sa pag-ila ug pagtamud sa kahalangdon sa grasya sa Dios, walay usa ang makahimo!³⁶

Atol sa dagan sa kasaysayan sa Israel isip usa ka nasod, liboan ka liboan sa mga toro maoy gipamatay isip mga halad-sinunog. Sa matag higayon ang usa ka kinapon-ngatoro maoy gisakripisyo, mao ra nga paagi ang gisunud. Ang maghahalad miihaw sa mananap, ug ang pari midala sa dugo ug mibisbis niini “palibot ibabaw sa altar” (Levitico 1:5). “Atubangan sa GINOO” nagapasabut ngadto sa nahimutangan diin ang pagsakripisyo gihimo—ang agianan sa puy-anan nga dapit sa Dios, ang sentro sa pagsimba diha sa mga Israelite. Ang literal nga paghubad, “atubangan sa panagway sa GINOO,” nagatumbok sa obserbasyon sa

36. Thieme, *The Prodigal Son* (2001).

ug katagbawan sa Dios diha sa matag buhat sa sakripisyo. Unsa ang nagdumala nga mga pari sa linya ni Aaron natuman pinaagi sa pagrepresentar sa nagtoong mga Israelite atubangan sa Dios sulud sa Tabernakulo, si Jesu-Kristo mituman para sa Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo pinaagi sa pagrepresentar kanila diha sa presensiya sa Amahan didto sa langit (Mga Hebreohanon 7:4-5, 14, 28; 10:5, 10-14).

Ang tawo nagaangkon sa iyang kahibalo diha sa usa sa duha ka paagi, sa akademiko o sa kasinatian. Ang Lebitikanhong mga pari maoy responsable para sa pulos binaba nga komunikasyon sa doktrina ug sa rituwal nga paghulagway niana nga doktrina pinaagi sa Lebitikanhong mga paghalad. Kita makasulti nga ang Tabernakulo ug Balaang mga Adlaw maoy 'kartilya' sa Israel. Bisan pa og ang mga Israelite wala sukad makakita sa sulud sa Tabernakulo, sila sa tin-aw natudloan sa kahulugan sa matag artikulo sa muwebles ug sa matag rituwal. Sila nakatuman ug nakakat-on sa kahulugan sa tanang mga pagsaulog ug mga pagpuasa, apan ang labing lig-on nga mga leksiyon diha sa Christology, hamartiology,³⁷ ug soteriology miabut pinaagi sa pagpaagas sa dugo sa mananap. Walay mahimong pagduhaduha nga bisan pa ang usa ka "badlongong katawhan" sama sa mga Hudiyo (Deuteronomio 9:6b) nakasabut sa mensahe gikan niining labing tataw nga paagi sa pagpanudlo sa doktrina sa Bibliya.

Ang maghahalad, kinsa mibarog sa duul ug mitan-aw sa usa ka waymansa, lagsik nga mananap nga mamatay, maoy napakugang ngadto sa katinuuran og unsaon sa Manluluwas sa pagdala sa mga sala sa kalibutan. "Nga walay pagpaagas

37. Hamartiology mao ang sanga sa masistemahong teyolohiya nga nagatoo sa doktrina sa sala, kana mao ang, personal nga mga sala, orihinal nga sala ni Adan, ug ang kinaiyang makasasala (Mga Taga-Roma 3:23).

sa dugo walay kapasayloan” (Mga Hebreohanon 9:22*b*). Kini mao ang relasyon tali sa Lebitikanhong mga paghalad ug sa tinuud nga hitabo sa krus.

“Siya sunud niana mopanit [*pashaf*] sa halad-sinunog ug moputol niini ngadto sa iyang mga piraso.” (Levitico 1:6)

Samtang kining mahulagwayon nga paagi sa pagpanudlo mipadayon, ang maghahalad mipanit sa toro, nagpakita nga walay buling sa ilalum sa panit. Sa ingon niini siya napahinumduman sa absolutong pagkahingpit sa pagkatawo sa umaabot nga Manluluwas kinsa mahimong gawasnon gikan sa pulos makita ug panghunahuna nga mga sala. Tungud sa pagkawaysayup sa iyang pagkatawo, ang Mesiyas mahimo nga kalipikado sa pag-adto sa krus. Nan samtang ang toro “giputol . . . ngadto sa iyang mga piraso,” ang buhat ni Kristo didto sa krus sa tataw gilarawan. Samtang ang unud gibahinbahin, ang maghahalad napahinumduman sa iyang kaugalingon nga mga sala, hain ang kinabuhi sa mananap gikuha ug gihukman. Ang maghahalad nakasabut nga diha sa perpektong takna sa Dios, ang hulad mahimong katinuuran; ang Manluluwas mag-anhi sa pagdala sa paghukum ug kaligutgut sa Dios nga Amahan, gipropesiya ingon sa terrible kaayo “nga Siya gipislat para sa atong mga pagkadaotan” (Isaiah 53:5). Niadtong puntoha, ang mananap nga mga sakripisyo mahunong. Apan hangtod niana, ang seremonyas sa mga halad-sinunog magpadayon.

“Ug ang mga anak-lalaki ni Aaron ang pari mobutang og kalayo diha sa altar ug mohapnig sa kahoy diha sa kalayo. Unya ang mga anak-

lalaki ni Aaron, ang mga pari, mohapnig sa mga piraso, sa ulo, ug sa sebu ibabaw sa kahoy nga nagadilaab ibabaw sa altar. Ang iyang ginhawaan, hinoon, ug iyang mga tiil siya mohugas [*rachats*] diha sa tubig. Ug ang pari mohalad diha sa aso tanan niini ibabaw sa altar para sa usa ka halad-sinunog, usa ka paghalad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO.” (Levitico 1:7-9)

Ang mga anak-lalaki ni Aaron maoy mga manununod sa Lebitikanhong pagkapari pinaagi sa pisiko nga pagkatawo (Levitico 8—10). Karon, ang mga magtotoo diha ni Jesu-Kristo maglihok ubus sa usa ka mastaas nga pagkapari—kadto sa harianon nga pagkapari ni Melchizedek (Mga Hebreohanon 7:11-21; 1 Pedro 2:9).³⁸ Ang Lebitikanhong pagkapari pinasikad sa kaliwatan; ang atong harianon nga pagkapari pinasikad sa pagkahimugso-pag-usab.³⁹ Maingon nga ang mga Levite dili makalihok isip mga pari hangtod sila miabut sa pagkahingkod (Numeros 4:3; 8:24), sa ingon

38. Si Melchizedek maoy usa ka Hentil nga magtotoong-pari og nagpuyo niadtong panahon ni Abraham. Siya ang hari ug pari sa Salem, nga sa ulahi nahimong siyudad sa Jerusalem (Genesis 14:18-20). Si Melchizedek maoy usa ka pari isip ang pangulo sa iyang pamilya, dili pinaagi sa pisiko nga pagkatawo sama sa Lebitikanhong pagkapari. “Walay amahan, walay inahan, walay talaan-sa-katigulangan, walay sinugdanan sa mga adlaw ni katapusan sa kinabuhi, apan gihimo sama sa Anak sa Dios, siya nagapabiling usa ka pari hangtod sa kahangturan” (Mga Hebreohanon 7:3). Maingon nga ang pagkapari ni Melchizedek dili pinasikad sa usa ka talaan-sa-katigulangan nga maykalambigitan ngadto sa Lebitikanhong pagkapari sa Israel, ni ang pagkapari ni Ginoong Jesu-Kristo maykalambigitan sa pisiko nga pagkatawo.

39. Disama sa Lebitikanhong pagkapari, ang harianong pagkapari sa Kapanahonan sa Simbahan dili limitado ngadto sa pipila ka mga tawo apan maoy unibersal: Matag myembro sa harianong pamilya maoy gitudlo, sukad sa kaluwasan, sa pagrepresentar sa iyang-kaugalingon atubangan sa Dios. Diha ni Kristo, ang Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo maoy usa ka gingharian sa harianong mga pari sa kahangturan (1 Pedro 2:5, 9; Pinadayag 1:6; 5:10; 20:6). Tan-awa sa Thieme, *Christian Integrity*, 102-04.

niini ang mga magtotoong-pari dinhi sa Kapanahonan sa Simbahan dili makasinati sa hingpit nga impak sa Kristohanong paagi sa kinabuhi hangtod sila magkab-ot sa espirituhanong pagkahamtong, ang dapit sa kinatas-ang okupasyon uban ni Kristo ug paggamit sa grasya bisan hain sa kalisdanan o kauswagan.⁴⁰ Ang tinguha sa Libro sa Mga Hebreohanon mao ang pagdala sa magtotoo ngadto sa katinuuran nga ang espirituhanong pagkahamtong kinahanglan kab-oton sa labing paspas (Mga Hebreohanon 6:1-12). Ayha na ang magtotoo makapahimulus sa istatehiyanhong kadaugan sa krus.⁴¹ Dugang pa, ang Mga Hebreohanon nagalambigit sa harianong pagkapari ni Kristo ngadto sa Lebitikanhong pagkapari ug nagapakita nga ang pagkapari ni Kristo waykaparehas.

Kita magtan-aw pagbalik didto sa altar diin ang tanang rituwal nahitabo. Ang toro nahuman na gipanitan, gitadtad, ug gibutang ibabaw sa altar aron pagasunogon. Ikaw kinahanglan makasabut nga kini nga rituwal natuman didto sa altar diha sa usa ka madramahong paagi nga milarawandaan og unsaon sa atong kaluwasan mapatuman didto sa krus. Si Jesu-Kristo wala mibiya nianang krus hangtod ang Iyang buhat natapos; busa, kini “dili pinasikad sa mga binuhatan hain kita makahimo diha sa pagkamatarong, apan sumala sa Iyang kalooy [Siya miluwas kanato]” (Titus 3:5a). Ang lihok sa grasya mipatuman sa atong kaluwasan. Walay bisan usa nga ikaw, o ako, o bisan kinsang myembro sa tawhanong kaliwat ang makadugang ngadto sa nagluwas nga buhat ni Jesu-Kristo didto sa krus.

40. Ibid., 191-94.

41. Ang Ginoong Jesu-Kristo mikab-ot sa istatehiyanhong kadaugan batok ni Satanas didto sa krus sa dihang Siya gihukman isip usa ka puli para sa mga sala sa kalibutan, sa ingon nagtuman sa katinuuran sa kaluwasan nga mapuslan sa tanang katawhan (Mga Taga-Colosas 2:14-15; Mga Hebreohanon 2).

Ang tumbagang altar, ang hulad sa krus, gisudlan og usa ka halingang-puthaw diin ang mga pari mipahimutang sa kahoy para sa mga halad-sinunog. Sama sa matag artikulo nga nahiapil uban sa Lebitikanhong mga paghalad, ang kahoy adunay usa ka simbolikanhong kahulugan. Ngadto sa Israelite, ang kahoy mihisgot sa mga sala, ug ang pagsunog milarawan sa paghukum niadto nga mga sala. Ang magtotoo nakasabut nga siya dili na mahukman para sa sala, ug, way duda, siya mipanghupaw og dako sa kahupayan.

Ang Bag-ong Testamento nagahisgot og kahoy bahin sa produksiyon sa tawhanong kamaayo.⁴² Sa dihang ang mga Kasulatan mag-ingon nga ang mga buhat sa magtotoo—“kahoy, dagami, uhut” (1 Mga Taga-Corinto 3:12)—masunog didto sa lingkoranan sa paghukum ni Kristo,⁴³ ang pagsunog nagatumbok og paghukum (1 Mga Taga-Corinto 3:11-15). Sa maong panahon ang atong Ginoo midala sa mga sala sa tibuuk kalibutan didto sa krus, Siya misalikway sa tawhanong kamaayo. Ang isyu, nan, sa kaluwasan mao ang buhat ni Kristo batok sa tawhanong mga buhat (Pinadayag 20:12-15).

Ang katungdanan sa mga pari mao ang pagpahimutang sa mga parte sa toro ibabaw sa kalayo (Levitico 1:8). Matngoni unsa ang girepresentar sa nagkalainlaing mga parte: “Ang ulo” mipasabut ngadto sa kadalisyay sa pangisip ni Jesu-Kristo isip usa ka myembro sa tawhanong kaliwat.

42. Tawhanong kamaayo mao ang manggiloy-ong produksiyon o mga binuhatan sa magtotoo kinsa anaa sa karnalidad, ubus sa kontrol sa iyang lugar sa kalig-on sulud sa kinaiyang makasasala.

43. Ang lingkoranan sa paghukum ni Kristo nagasugod dihadiha human sa Pagsakgaw sa Simbahan ug mao ang dapit diin ang tanang Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo tantiyahon pinaagi ni Ginoong Jesu-Kristo mahitungud sa ilang espirituhanong pag-abante ug produksiyon dinhi sa panahon (1 Mga Taga-Corinto 3:13) ug magantihan sa ilang waykatapusan nga mga panalangin (2 Mga Taga-Corinto 5:10).

Ang pagsunog sa ulo mitimaan nga ang hinungdan ni Jesu-Kristo nga mahimong Manluluwas mao ang Iyang waysala nga panghunahuna ug suludnong kinabuhi.

Sunud kita adunay “sebu” o tambok (Levitico 1:8). Ang toro maoy usa ka maayo-kaayong toro, ug ang pagpanit mipakita sa usa ka maayong patong sa tambok nga gibutang tupad sa ulo sa mananap. Samtang ang ulo mipasabut ngadto sa suludnong kadalisahay sa Mesiyas, ang tambok mirepresentar sa Iyang sa gawas nga kadalisahay o makitang pagkamatarong. Sa pagkatapo, sila mipasabut sa Iyang hingpit nga perpektong mga kalipikasyon aron mahimo nga ang Manunubos, ug pinaagi niini nga paghalad ang doktrina sa katubsanan natudlo.

Levitico 1:9 nagahisgot sa dugang mga parte sa toro: “iyang ginhawaan” ug “iyang mga bitiis.” Kini usab pagasunogon, apan una, sila gihugasan sa tubig nga gidala gikan sa tumbagang palanggana.

Ang tumbagang palanggana mibarog sulud sa hawanan tungatunga tali sa tumbagang altar ug sa Tabernakulo nga tarong. Ang palanggana misangkap og tubig para sa mase-remonyahong paghinlo sa mga pari sa pagtuman sa mando sa Dios nga si “Aaron ug iyang mga anak-lalaki mohugas sa ilang mga kamut ug ilang mga tiil gikan niini” (Exodo 30:19). Tanan kinsa “magdala sa mga sudlanan sa GINOO” kinahanglang hinlo (Isaiah 52:11; cf. Mga Taga-Efeso 5:18, 26; Mga Hebreohanon 10:22); nga, sila kinahanglang anaa sa fellowship uban sa Dios. Sa simbolikanhon kini nga seremonyas mitudlo nga ang pagsugid sa sala ug pagkadalihay (1 Juan 1:9) kinahanglan sa kanunay mag-una sa espirituhanong serbisyo.

Ang maghahalad gimandoan sa “paghugas,” ang qal imperfect sa *rachats*, sa ginhawaan ug sa mga bitiis (Levitico 1:9). Kini maoy usa ka perpektong ilustrasyon sa es-

pirituwalidad sulud sa Kapanahonan sa Simbahan. Ang “ginhawaan” magrepresentar sa atong suludnon nga kinabuhi ingon nga maykalambigitan ngadto sa pagpuno sa Espiritu.⁴⁴ Ang “mga bitiis” magpahinumdom kanato sa atong paglakaw—usa ka “paglakaw pinaagi sa Espiritu” (Mga Taga-Galacia 5:16); usa ka “paglakaw pinaagi sa pagtoo” (2 Mga Taga-Corinto 5:7); usa ka “paglakaw diha sa gugma” (Mga Taga-Efeso 5:2).

Matngoni og unsa ang Kasulatan wala nagaingon! Ang Bibliya wala nagaingon ngadto sa maghahalad, “Samtang ikaw maghugas niadto nga mga parte, pagbasol para sa imong mga sala ug panumpa nga ikaw dili na gayud maghimo niini pag-usab. Samtang ikaw magbarog didto uban sa imong mga kamut nga puno sa ginhawaan, siguruha sa pagampo, ‘O Dios, pasayloa ako.’” Og unsa ang tawo *nagapamati* mahatungud sa iyang mga sala sa hingpit dimahinungdanon. Unsa ang gihimo sa Dios mahatungud sa mga sala maoy unsa ang makwenta! Sa dihang ikaw magtugot sa imong mga emosyon sa pagdiktar diha kanimo, ikaw mahimo nga miserable.⁴⁵ Waysapayan hain nga dispensasyon ang tawo nagapuyo, ang matag magtotoo kinahanglan magkat-on sa Pulong sa Dios ug magtuman sa divine nga instruksiyon. Niining kahimtanga, unsa ang giingon sa Pulong? “Hugasi kadtong gipanitan nga mga bitiis; hugasi kadtong mga parte sa sulud. Hugasi sila sa tubig hangtod sila mahinlo!” Sa atong dispensasyon, ang Kapanahonan sa Simbahan, ang mga instruksiyon para

44. Ang pagpuno sa Balaang Espiritu maoy usa ka ministryo sa Balaang Espiritu nga waykaparehas ngadto sa Kapanahonan sa Simbahan hain ang kalag sa magtotoo maoy ubus sa kontrol, impluwensiya, ug pagpanudlo sa Balaang Espiritu (Juan 14:26). Kini mao ang divine nga pagsangkap sa gahum sa Dios para sa Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo sa pagtuman sa Kristohanong kinabuhi (Mga Taga-Efeso 5:18).

45. Thieme, *Rebound Giduaw-pag-usab* (2017), 5-8.

sa kahinlo mao ang pagrebound—pagsugid sa sala ug paghikalimot niini (Mga Taga-Filipos 3:13; 1 Juan 1:9).⁴⁶ Kana ra, walay kapin, walay kulang!

Adunay usa ka pagkaparehas tali sa kaluwasan ug rebound. Pulos gihatag pinaagi sa grasya ug wala-ang-merito; pulos mao ra diha sa tanang mga dispensasyon. Pulos maoy usa ka hagit sa atong kabubut-on. Tungud kay ang Israelite kinsa mituman diha sa gisugo nga halad-sinunog miila niana nga dugtong, siya karon makasibog ug makatanaw sa pari nga magsunog sa sakripisyo—iyang “paghalad pinaagi sa kalayo.”

Kita nakakita na nga ang kalayo nagasulti sa paghukman, ug dinhi ang kalayo nagapasabut ni Kristo kinsa gi-hukman para kanato. Diha sa katapusan sa Levitico 1:9, “usa ka manuhotsuhot nga kahumut” sa literal maoy usa ka matam-is nga alimyon hain nagatumbok sa katagbawan sa Dios diha sa sakripisyo sa Iyang Anak.

ANG “PANON” NGA CORBAN—LEVITICO 1:10-13

Sa tulo ka kategoriya sa mga halad-sinunog, ang kinapon-nga-toro mibatbat og pagkatagbaw diha sa kinadakang detalye. Adunay, sa kinahanglanon, usa ka piho nga pagsapaw diha sa simbolismo sa laing mga halad-sinunog, kay kini usab milarawan sa persona ug buhat sa atong Ginoo. Maingon nga ang mga Hudiyo nakakat-on pinaagi sa pagbalikbalik, sa ingon niini ang kinahanglan nato.

Ang panon nga paghalad usab mitudlo nga adunay usa lamang nga paagi para sa makasasala nga tawo sa pagsulud ngadto sa usa ka personal ug waykatapusang relasyon uban sa Dios (Juan 14:6; Mga Buhat 4:12) ug nga

46. Thieme, *Paghikling sa Sala*, 13-17.

ang katagbawan sa Dios nagabungat og usa ka perpektong sakripisyo.

“Apan kon ang iyang halad maoy gikan sa panon, sa karnero o sa mga kanding, para sa usa ka halad-sinunog, siya mohalad niini nga usa ka laki nga walay depekto.” (Levitico 1:10)

Ang kahulugan sa karnero o kanding nga paghalad nasabtan sa Hudiyong magtotoo kinsa nahibalo sa doktrina sa soteriology. Pananglitan, si John the Baptist usa ka Hudiyong kinsa mipuyo sulud sa Dispensasyon sa Hypostatic nga Paghiusa. Atol niining waykaparehas nga gidugayon sa kasaysayan, ang mga rituwal sa Kapanahonan sa Israel maoy gihimo pa adlaw-adlaw, nagpaila ni Jesu-Kristo diha sa hulad nga porma. Sa daklit nga higayon si Juan nakakita sa Ginoo, siya nakaila Kaniya isip “ang Nating-karnero sa Dios kinsa nagakuha sa sala sa kalibutan” (Juan 1:29). Dugang pa, ang mga Hudiyong nasinati diha sa mapulihong gamit sa kanding nga gihukman ug gisakripisyo ilis sa makasasala. Tugoti ako sa paghulagway.

Sa pito ka pagsaulog nga ang mga Hudiyong mituman, ang Adlaw sa Panghimayad maoy labing solemne. Dili lamang ang bata nga toro maoy importante, apan ang duha ka kanding usab usa ka kinahanglanon nga parte diha sa rituwal niadtong adlaw (Levitico 16:7-10, 15-16). Human nagsakripisyo sa toro ibabaw sa tumbagang altar isip usa ka rebound nga paghalad para sa iyang-kaugalingon, ang pangulong pari maoy maghalad sa duha ka kanding atubangan sa Ginoo didto sa agianan sa Tabernakulo ug magripa kanila—usa ka bahin para sa Ginoo, ang ikaduha para sa dakdakanan-og-sala nga pagabuhian. Ang pari mitapion sa iyang kamut diha sa ulo sa dakdakanan-og-sala ug misugid

sa tanang mga sala ug mga kalapasan sa katawhan. Ang dakdakanan-og-sala sa simbolikanhon midala sa mga sala sa mga Israelite ug gidispasar ngadto sa kamingawan, nungka sa pagbalik, nagtimaan sa pagkuha sa sala sa Israel nga ang Ginoo nakapasaylo (Levitico 16:21-22). Kini mipakita sa grasya nga prinsipyo nga gihatag diha sa Mga Salmo 103:10-14, ilabina sa bersikulo 12: “Ingon ka layo sa sidlakan gikan sa kasadpan, Ingon kalayo Siya matangtang sa atong mga kalapasan gikan kanato.”

Ang mga paghalad “gikan sa panon” kinahanglan nga usa ka “laki nga walay depekto” (Levitico 1:10). Ang kanding mipahimug-at sa mga sala nga pagadad-on sa Mesiyas didto sa krus ug ang karnero mirepresentar sa Iyang perpekto nga waysalang pagkatawo. Sa dungan sila magpasabut sa mensahe sa 2 Mga Taga-Corinto 5:21: “Siya [Dios nga Amahan] mihimo Kaniya [Kristo] kinsa nasayod nga walay sala *nga mahimong* sala alang sa atong kaayohan, aron kita mamahimong pagkamatarong sa Dios diha Kaniya.”

Usa ka insidente diha sa kinabuhi ni Abraham, ang unang Hudiyo, sa matahum nagahulagway sa grasyang pagsangkap sa Amahan sa usa ka mapulihong halad.

Ug Siya miingon [ngadto ni Abraham], “Dad-a karon ang imong anak-lalaki, ang imong bugtong anak-lalaki, kang kinsa ikaw nahigugma, si Isaac, ug adto sa yuta sa Moriah; ug ihalad siya didto isip usa ka halad-sinunog sa usa sa mga bukid hain Ako mosulti kanimo.” (Genesis 22:2)

Ang insidente padayong gisaysay diha sa Genesis 22:3-13. Si Isaac ug iyang amahan, si Abraham, nagtungas sa Bukid sa Moriah sa pagsimba sa Ginoo. Si Isaac midala sa

kahoy ug ang iyang amahan midala sa kalayo ug sa kutsilyo. Sa katapusan, ang nalibog nga batan-ong lalaki wala na makapugong sa iyang-kaugalingon ug nangutana, “Akong amahan! . . . Sud-onga, ang kalayo ug ang kahoy, apan asa man ang nating-karnero para sa halad-sinunog?” (Genesis 22:7). Ang tubag ni Abraham makalma ug masaligon: “Ang Dios mosangkap para sa Iyang-kaugalingon sa nating-karnero para sa halad-sinunog” (Genesis 22:8). Nan ang duha kanila milakaw sa dungan. Ang Dios mipasidungog sa pagtoo ni Abraham: Ang karnerong-toro nga nasabud sulud sa kalibunan sa iyang mga sungay nahimong halad-sinunog imbis nga si Isaac (Genesis 22:13). Nan ikaw makakita, bisan sa wala pa ang institusyon sa Lebitikanhong mga paghalad, ang halad-sinunog sa karnero o kanding sa hingpit nasabtan sa mga Hudiyo ubus sa pamilya nga pagkapari niadtong Kapanahonan sa mga Hentil.

“Ug siya mopatay niini diha sa kilid sa altar padulong-sa-amihanan atubangan sa GINOO, ug ang mga anak-lalaki ni Aaron, ang mga pari, mobisbis sa iyang dugo palibot ibabaw sa altar. Siya unya dayon moputolputol niini ngadto sa iyang mga piraso uban sa iyang ulo ug sa iyang sebu, ug ang pari mohapnig kanila ibabaw sa kahoy nga nagadilaab nga anaa sa altar.” (Levitico 1:11-12)

Ang mga instruksiyon nga gihatag para sa panon nga mga paghalad magdahum nga ang magtotoo nakasabut nga mao rang paagiha maoy pagasundon sa ingon niadtong gihatag mahitungud sa toro. Ang maghahalad mibutang sa iyang kamut diha sa ulo sa mananap ug sa malarawanon mibalhin sa iyang kaugalingon nga mga

sala ngadto sa karnero o kanding. Dinhi nga sakripisyo, ang mananap gihikot ang mga sungay sa altar (Mga Salmo 118:27*b*). Ang pag-ihaw mahitabo “padulong-sa-amihanan atubangan sa GINOO,” nagrepresentar sa bahin sa paghukum. Ang kamatayon sa mananap maoy hinungdanon sa paglarawan sa panginahanglan para sa kamatayon sa Mesiyas. Tan-awa, sa dili pa ang divine nga gugma makasangkap sa waykatapusang kinabuhi para sa katawhan, ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios kinahanglan matagbaw. Bugtong ang mapulihon nga espirituhanong kamatayon ni Kristo didto sa krus ang makatagbaw sa Dios nga Amahan. Kita makaabut lamang ngadto sa Amahan pinaagi sa pagdawat sa Gidihugan sa Dios isip Manluluwas. Kini nagakinahanglan og usa ka personal nga desisyon. Tungud niini, ang pari mitunol sa pangsakripisyo nga kutsilyo ngadto sa maghahalad, kinsa gikinahanglan pagputol sa personal sa tutunlan sa mananap. Samtang kini tingali maoy usa ka maluud nga butang sa paghimo, siya kinahanglan maghimo niini. Kining makahahadlok nga buhat midala sa maghahalad ngadto sa katinuuran sa kadako sa nagluwas nga buhat sa Usa nga Umaabot, ang Mesiyas sa Israel. Ang maghahalad mihimo sa unsa nga siya gipaabot sa paghimo; siya mitan-aw sa mananap nga mamatay. Ang mensahe sa kaluwasan sa tin-aw nga nasabtan.

Ang paglansang usab usa ka makapakurat nga sakripisyo. Ako dili makabalik sa makadaghan kanunay og unsay gipasabut niini para ni Jesu-Kristo nga mahukman sa personal para sa atong mga sala. Atol niadtong katapusang tulo ka oras ibabaw sa krus, Siya misagubang sa labing mapintas nga panghingutas ug pag-antos nga sukad nailhan sa katawhan. Si propeta Isaiah nagahulagway sa makahahadlok nga panghitabo sa paglansang (Isaiah 53:3-8). Ang paghukum sa Dios nga Amahan, nga ikaw ug ako

sa laing paagi makasinati unta, maoy gibuhian diha ni Jesu-Kristo. Ang Dios makapalingkawas unta sa Iyang kaugalingon nga Anak, apan Siya wala mihimo; Siya mitugyan Kaniya para sa matag-usa kanato. Kini maoy grasya! Ang Dios wala gayud makahatag kanato sa unsa kita angayan para sa atong mga sala (Mga Salmo 103:10). Siya mitipig sa Iyang kaligutgut batok sa sala para sa krus (Mga Taga-Roma 3:25)!

Human sa mga dugo sa mananap gikabisbis “palibot ibabaw sa altar” ug ang nahibilin giyabo diha sa iyang tukuranan, ang *corban* sa mga panon maoy pagapanitan ug pagaputlon ngadto sa mga piraso. Tugoti ako sa pagbalik nga ang “dugo” nahisgotan sa katibuk-an sa mga Kasulatan. Mga Taga-Efeso 1:7a: “Diha Kaniya [Kristo] kita adunay katubsanan pinaagi sa Iyang dugo.” 1 Pedro 1:18b-19: “Ikaw wala gitubus pinaagi sa madunot nga mga butang sama sa plata o bulawan . . . apan pinaagi sa hamiling dugo, sama sa usa ka nating-karnero nga waybuling ug waymansa, *ang dugo* ni Kristo.” Mga Hebreohanon 9:22b: “Nga walay pagpaagas sa dugo walay kapasayloan [sa sala].” Ang “dugo” maoy usa ka representante nga analohiya sa paghulagway sa espirituhanong kamatayon ni Kristo, tungud kay kini Iyang mapulihon nga espirituhanong kamatayon nga tinuuray mi-sangkap sa kaluwasan.

“Ang ginhawaan, bisan pa, ug ang mga bitiis siya mohugas diha sa tubig. Ug ang pari mohalad tanan niini, ug mohalad niini diha sa aso ibabaw sa altar; kini usa ka halad-sinunog, usa ka halad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO.” (Levitico 1:13)

Pag-usab, kita adunay paghugas nga seremonyas. Ang paghisgot sa ginhawaan ug dugoong mga piraso sa unud nagapaluud ba kanimo? Busa hunahunaa unsa atong mga sala ‘magpaluud’ sa Dios—sa paggamit og usa ka anthropopathism—kon bisan pa ang “atong matarong nga mga binuhatan sama ra sa usa ka mahugaw nga panap-ton” diha sa Iyang panan-aw (Isaiah 64:6). Pag-usab, ako buut nga ikaw magmatikud sa empasis diha sa importansiya sa pagsugid sa personal nga mga sala. Ang rebound dili usa ka lisensiya sa pagpakasala apan usa ka lisensiya sa pagsilbi! Ang rebound mao ang mismong basihan sa serbisyo. Niini nga mga paghalad, ang rebound gilarawan ingon sa paghugas sa hugaw. Ang paghinlo sa mga tinai tingali dili usa ka akademiko kaayo nga termino para sa “pagsugid sa sala,” apan ako makapaniguro kanimo nga kini mipahayag sa hingpit niadtong mga adlaw sa Lebitikanhong mga paghalad.

Aron makita ang tibuuk kamahinungdanon sa pagbalikbalik sa pulongan, “usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO,” kita kinahanglan magbadbad sa Bibliya nga subay sa mga kostumbre sa panahon nga kini nahasulat. Sa karaang kalibutan, ang usa ka ‘matam-is nga baho’ maoy malampongon para sa pagdawat. Ang mga kondisyon sa dalan sagad maoy alaot. Ang basura gibalibag ngadto sa mga karsada, lahus ngadto sa mga agianan sa mga magbabaklay. Sa pag-abut sa kaugalingong panimalay sa matag-usa o didto sa balay sa usa ka higala nga walay hugaw ang mga tiil maoy hapit imposible. Mao nga, ang naandang pagtimbaya niadtong karaang mga panahon dili ang “Maayong pag-abut, sulud,” apan “Hugasi imong mga tiil!” Sa sulud ra sa ganghaan may usa ka gamayng tubigan diin kini gihimo. Sa adunahan nga mga panimalay, ang mga sulugoon anaa mag-atiman diha sa tubigan. Sa

pagsulud sa lawak-tigumanan, ang bisita gisabwagan sa pipila ka maalimyong kahumut sa mga bulak, pahumut, o insiyenso. Kini mipaila nga siya madawat sa iyang tig-abiabi ug sa dakong kasadya gidawat.

Managsama ka imposible para sa magtotoo sa paglakaw taliwala sa kinabuhi nga walay pagkahugaw sa sala. Kon ang atong mga pagkamatarong maoy usa ka baho para sa Dios, unsa kaha ka daotan pa kaayo ang atong mga sala! Adunay bugtong Usa kinsa sa hingpit madawat ngadto sa Amahan—si Jesu-Kristo. Siya lamang ang makasulti, “Ako sa kanunay maghimo sa mga butang nga makapahimuut Kaniya” (Juan 8:29b). Ug busa, ingon sa tanang karnero o kanding nga *corban*, ang iyang panit waylabot, gilamon diha sa mga kalayo, ang maalisbohong aso misaka paingon-salangit. Kini nga sakripisyo maoy usa ka perpektong larawan ni Kristo, kinsa “mitugyan sa Iyang-kaugalingon para kanato, usa ka halad ug usa ka sakripisyo ngadto sa Dios isip usa ka alimyon sa kahumut” (Mga Taga-Efeso 5:2b). Diha Kaniya ug pinaagi Kaniya kita mahimong madawat ngadto sa Dios.

ANG “KALANGGAMAN” NGA CORBAN LEVITICO 1:14-17

Ang pagtulon-an sa doktrina sa Bibliya sa kanunay mangkon sa tanang mga magtotoo, waysapayan sa ilang katingbanon o ekonomikanhong bakgrawon. Samtang ang tanan Israel makatan-aw ug makakat-on gikan sa sakripisyo nga gidala sa laing maghahalad, usa ka personal nga paghalad maoy gikinahanglan gikan sa tanan nga Hudiyong mga magtotoo. Ang kategoriya sa paghalad nga angay ngadto sa kabus mibungat nga sila magdala bisan hain sa salampati o sa manatad.

“Apan kon ang iyang halad ngadto sa GINOO maoy usa ka halad-sinunog sa kalanggaman, nan siya modala sa iyang halad gikan sa mga ihalas-nga-salampati o gikan sa bata nga mga manatad.” (Levitico 1:14)

Ang ihalas-nga-salampati mirepresentar sa pagkadios sa Mesiyas, apan tungud kay kini gidala isip usa ka sa-kripisyo, kapin pa sa Iyang pagkadios maoy makita. Kini usa ka pahinumdom nga si Kristo mao ang waykaparehas nga persona sa uniberso—ang Dios-tawo, ang Manluluwas. Samtang ang tanang mga myembro sa kinaiya-sa-Dios maoy katumbas ug parehang-waykatapusan, kini ang Amahan kinsa miplano sa katubsanan sa katawhan, ug ang Anak kinsa mipatuman niana nga plano. Ang Anak mahimo nga lahi gikan sa Dios nga Amahan ug sa Dios nga Balaang Espiritu tungud kay Siya mahimo usab nga Tawo. Siya mahimo nga lahi gikan sa tawo gumikan kay Siya Dios ug perpektong Tawo diha sa usa ka persona sa kahangturan. Ang salampati, nan, mitudlo sa doktrina sa hypostatic nga paghiusa.⁴⁷

Unsa ka makahuluganon nga ang labing kabus sa tanang kabus midala nianang mirepresentar sa labing bantugan sa tanang bantugan—atong Manluluwas. Tungud niini, ang pagdala sa salampati nahimong simbolikanhon sa

47. Ang hypostatic nga paghiusa nagahulagway sa kompletong persona sa nagpakatawo nga Kristo isip ang paghiusa sa duha ka kinaiya, divine ug tawhanon, diha sa usa ka persona ni Jesu-Kristo. Kining duha ka kinaiya maoy dimabulag nga nahiusa nga walay pagkawala o pagsagol sa managlahi nga kaugalingon, nga walay pagkawala o pagbalhin sa mga gawi o mga hiyas, ang paghiusa pulos personal ug waykatapusan. Si Jesu-Kristo maoy dimokunhod nga pagkadios ug tinuud nga pagkatawo diha sa usa ka persona sa kahangturan (Juan 1:14; Mga Hebreohanon 1:2-3; 1 Juan 4:2). Si Jesu-Kristo sa hingpit sa maong panahon Dios ug tawo. Tan-awa sa Thieme, *Ang Trinidad*, 43.

grasya sa Dios diha sa kaluwasan: “Kay kamo nasayod sa grasya sa atong Ginoong Jesu-Kristo, nga bisan og Siya adunahan [pagkaadunahan], apan alang sa inyong kaayohan Siya nahimong kabus [ang krus], aron kamo pinaagi sa Iyang kapobrehon mamahimong adunahan” (2 Mga Taga-Corinto 8:9).

“Ug ang pari modala niini ngadto sa altar ug molubag sa iyang ulo, ug mohalad niini pinaagi sa aso ibabaw sa altar; ug ang iyang dugo maoy pahubason diha sa kilid sa altar.” (Levitico 1:15)

Sama sa uban nga mga halad-sinunog, ang salampati magpaagas sa iyang dugo ug pagasunogon. Apan kini nga paghalad usab mitutok sa atensiyon og unsay mahitabo labaw sa krus—ang pagkabanhaw ni Kristo. Sa higayon nga ang Iyang misyon natuman, ang pagkabanhaw misunud.

Bahin sa salampati o manatad nga paghalad, ang pari, dili ang maghahalad, ang mihimo sa sakripisyo. Ang Hudiyong magtotoo gikinahanglan sa pagsabut sa kahulugan dili lamang sa perpektong kinabuhi sa Mesiyas nga mahimong waykaparehas, apan usab sa impak sa Iyang kamatayon. Binilyon sa katawhan ang mangamatay sa pisi-ko, apan Usa lamang ang mahimong kalipikado sa pagpakamatay sa espirituhanon para sa mga sala sa tibuuk kalibutan—si Jesu-Kristo, ang Manluluwas. Siya lamang ang pagabanhawon gikan sa patay sa pagsaka ngadto sa langit, aron magalingkod nga madaugon diha sa toong kamut sa Amahan.

“Siya usab mokuha sa iyang babalunan lakip sa iyang mga balhibo, ug motambog niini kilid sa altar paingon-sa-silangan, ngadto sa dapit sa mga abo. Unya siya moluka niini sa iyang

mga pako, *apan* dili moputol *niini*. Ug ang pari mohalad niini pinaagi sa aso ibabaw sa altar diha sa kahoy nga nagadilaab; kini usa ka halad-sinunog, usa ka paghalad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO.” (Levitico 1:16-17)

Ang langgam nga halad napahimutang nga waykinabuhi. Ang sunud nga lakang sa pari mao ang “pagkuha sa iyang babalunan lakip sa iyang mga balhibo.” Ang labayanan sa abo, sa sidlakan sa altar, mipaila nga ang mahukmanong sentensiya sa sala napatuman na alang sa katagbawan sa Dios. Ang mga abo mitumbok nga ang tawo nakalabang sa punto sa pagkatagbaw ug dili na gayud ma-sentensiyahan pag-usab.

Nagsunud sa divine nga mga instruksiyon sa bersikulo 17, ang pari adunay duha pa ka mga butang alang sa paghimo: pagluka sa langgam paingon sa taliwala nga walay pagbulag niini ug pagsunog sa langgam ibabaw sa altar. Ang unang buhat mipakita sa nag-inusarang katuyoan ug pagkamasinugtanon ni Kristo ngadto sa pagbuut sa Amahan. Wala sa Iyang mga panghunahuna, mga motibo, ni mga tinguha ang nabahin; Siya sa kanunay mitan-aw sa kinabuhi gikan sa divine nga panglantaw.⁴⁸ Ikaduha, kini nga rituwal mipakita nga bisan pa sa Iyang kamatayon, ang hypostatic nga paghiusa ni Kristo mipabiling wamaunsa. Ang Iyang pagkadios mitamay sa mga sala nga giyabo diha sa Iyang pagkatawo, maingon man ang Amahan ug ang Balaang Espiritu. Gihapon, ang Iyang pagkadios nahiusa diha sa Iyang pagkatawo, tungud kay kini ang Dios-tawo kinsa gibitay ibabaw nianang krus. Kini usa ka dimatugkad

48. Divine nga panglantaw mao ang panghunahuna nga gipupu gikan sa doktrina sa Bibliya, usa ka pagpasinati sa kinabuhi pinasikad sa hustong-panan-aw sa Dios. Tan-awa sa Thieme, *Kusog sa Panghunahuna* (2017), 11-15.

nga kamatuuran—labaw sa pagsabut sa tawo. Hinumdumi nga kita naghisgot sa mga giladmon sa kaalam ug grasya sa Dios: kaalam, hain mihan-ay sa plano sa kaluwasan, ug grasya, hain, pinaagi sa krus, sa gawasnon nagahatag og waykatapusang kinabuhi sa tanan kinsa modawat sa Iyang perpektong gasa.

Ang “Gasa” nga mga Paghalad Levitico 2:1-16

“Karon sa dihang si bisan-kinsa [*nephesh*] nagahalad og usa ka bugas [*minchah*] nga paghalad isip usa ka halad ngadto sa GINOO, ang iyang halad kinahanglan nga sa maayo-kaayong harina, ug siya mobubu og lana sa ibabaw niini ug mobutang sa kamanyan ibabaw niini.” (Levitico 2:1)

Ang Hebreyong pulong nga *nephesh*, gihubad-nga-sayup og “bisan-kinsa,” mao ang pulong para sa “kalag.” Tungud niini, ang sinugdanan sa bersikulo kinahanglang mabasa: “Karon sa dihang ang usa ka kalag naaghat sa pagpaduul sa Dios pinasikad sa usa ka paghalad.” Ang bersikulo nagadahum-daan sa piho nga mga kondisyon: una, nga ang maghahalad usa ka magtotoo; ikaduha, nga siya natudloan og doktrina sa Bibliya; ikatulo, nga siya adunay hustong panghunahuna para sa pagdala sa gikinahanglang halad—siya anaa sa fellowship.

Sa matag higayon ang Lebitikanhong mga paghalad gitanyag, daghang tumatan-aw sulud sa hawanan ang magtan-aw sa panghitabo ug magkat-on gikan kanila. Bahin niining madeltayehong bugas nga paghalad, ang mga doktrina nga gitudlo ang tanan maylabot sa tino ngadto sa

persona ni Kristo. Sa pagkatinuud, ang okupasyon uban sa persona ni Kristo mao ang mismong hilisgutan sa ikaduhang kapitulo sa Levitico.

Pag-usab kita adunay usa ka Hebreyong pulong sulud sa atong teksto hain gihubad-nga-sayup: *Minchah* nagakahulugan og “gasa” o “regalo”—dili “bugas.” Ni kini “karne” sama diha sa King James Version. Kini usa ka waypag-ula sa dugo nga paghalad. Ang pulong mismo gikuha gikan sa punglihok nga (*manach*), nagkahulugan og “sa paghatag,” busa ang *minchah* nagapasabut sa usa ka gasa nga paghalad. Ang gasa nga paghalad nagasugyot og tulo ka dimalitok nga mga panalangin: una, ang perpektong gasa sa Amahan sa pagkatawo sa Manluluwas (Juan 3:16)—dimalitok diha sa pag-ila nga ang mga pulong lamang diigo sa paghulagway sa Iyang persona o sa Iyang buhat alang sa kaayohan sa katawhan (2 Mga Taga-Corinto 9:15); ikaduha, ang panalangin sa “dimalitok nga mga pulong” (2 Mga Taga-Corinto 12:4)—ang pagpadayag sa doktrina sa Bibliya; ug ikatulo, ang resulta sa doktrina sa Bibliya sulud sa kalag—“kasadya nga dimalitok” (1 Pedro 1:8).

Sa pagtangdi ngadto sa halad-sinunog, nga mitan-aw sa pagkatagbaw gikan sa baroganan sa buhat sa Mesiya (Mga Taga-Galacia 2:20*b*; Mga Taga-Efeso 5:25*b*), ang gasa nga paghalad mitan-aw sa pagkatagbaw gikan sa aspeto sa persona ni Kristo. Ang konsepto sa likud sa *minchah* mao nga kini nagakinahanglan og usa ka perpektong gasa sa pagtagbaw sa usa ka perpektong Maghahatag. Ang pagkahingpit sa gasa makit-an diha sa paghalad sa “maayo-kaayong harina.”

Si Jesu-Kristo mao ang bugtong persona kinsa nabuhi sa tibuuk panahon lamang sa pagtuman sa pagbuut sa Amahan. Siya wala mianhi sa pagpahimuut sa katawhan, bisan pa og kini tinuud nga ang grasyang mga panalangin

miawas paingon sa mga kinabuhi sa tanan kinsa nakig-uban Kaniya. Siya mikonsentrar sa pagpahimuut sa Dios nga Amahan, ug kini ang sukaranong prinsipyo diin ang matag magtotoo maglihok. Kon kita maghimo sa pagpahimuut sa Dios nga atong tumong, ang atong mga relasyon diha sa uban tingali maayo o dimaayo, apan kita makatuman sa pagbuut sa Amahan. Sa katapusan, kana tanan sa tinud-anay makwenta. Ikaw makapangutana, “Ang pagpuyo ba sa imong kinabuhi maingon nga alang sa Ginoo daw usa ka dakong sugo?” Oo, mao kini, apan tungud sa grasya nga pagsangkap sa pagpuno sa Espiritu, kini posible sa pagpuyo sa usa ka matahum nga kinabuhi ug sa paghimaya sa Ginoo.

Ang *minchah* nga maghahalad gitudloan sa pagbubu og lana ibabaw sa maayo-kaayong harina. Ang lana diha sa Kasulatan sagad nagapasabut ngadto sa Balaang Espiritu. Niini nga hitabo, ang lana diha sa maayo-kaayong harina mipasabut ngadto sa Mesiyas nga gipuy-an ug gipuno sa Espiritu, gipalahutay diha sa Iyang pagkatawo pinaagi sa ikatulong persona sa kinaiya-sa-Dios atol sa tibuuk gidugayon sa Inkarnasyon.

Kining susama nga “lana” nga anaa sa “maayo-kaayong harina” maoy anaa sa matag magtotoo karon; mao ra nga Balaang Espiritu kinsa mipalahutay sa atong Manluluwas ang nagapalahutay kanato. Busa ang atong Ginoo makaingon, “Masdakong *mga buhat* kay sa niini siya mohimo” (Juan 14:12b). Kini nga “mga buhat” dili masdako sumala sa kalidad apan masdako sa gidaghanon. Ang gahum sa Espiritu mahimong mapasamay ug mapakita diha sa gatosan sa liboan ka mga magtotoo kinsa sa permanente gipuy-an sa Balaang Espiritu ug kinsa mag-angkon sa pagpuno sa Balaang Espiritu pinaagi sa rebound (1 Juan 1:9).

Adunay tulo ka sangkap diha sa *minchah*: maayo-

kaayong harina, lana, ug kamanyan. Ang katapusan gihulagway isip usa sa labing bantugan ug labing mahalon nga mga pahumut sa karaang kalibutan ug nagatimaan sa makatagbaw nga epekto sa perpektong pagkatawo ni Kristo nga anaa tumong sa Dios nga Amahan. Dinhi ang sa bug-os nga kahibulungang relasyon nga ang Dios makabaton uban sa usa ka myembro sa tawhanong kaliwat maoy gipakita isip usa ka mahumut nga alimyon.

Bisan pa ang *minchah* nagasulti bahin ni Jesu-Kristo, ang paghalad nagadangat sa walay langan diin kita magpuyo. Ang aplikasyon sa hilabihan ka praktikal ug personal. “Maayo-kaayong harina” nagatimaan sa prinsipyo sa pagpuyo maingon nga alang sa Ginoo. Sa salagma, kana nagalakip sa dili paghilabut sa uban. Ang “lana” nagakahulugan sa Balaang Espiritu isip ang nagpalahutay nga pasikaran para sa paghimo sa bisan unsay imong himoon sa kinasingsing, maingon nga alang Kaniya. Ang “kamanyan” maoy usa ka makahihilap nga pahinumdom sa imong relasyon uban sa Amahan pinasikad sa perpektong pagkatawo ni Kristo.

DOKTRINA SA NAGPALAHUTAY NGA MINISTERYO SA DIOS NGA BALANG ESPIRITU NGADTO SA NAGPAKATAWO NGA KRISTO

- I. Kahubitan: Atol sa Inkarnasyon, ang pagkatawo ni Jesu-Kristo gipalahutay pinaagi sa pagpuyo nga presensiya ug pagpuno sa Dios nga Balaang Espiritu gikan sa Iyang pagkatawo hangtod sa Iyang kamatayon ug pagkabanhaw.
- II. Ang ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu ngadto sa nagpakatawo nga Kristo maoy gipropesya diha sa Karaang Testamento (Isaiah 11:2; 42:1; 61:1).

- III. Ang nagpalahutay nga ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu ug ang birhen nga pagkatawo.
 - A. Ang Balaang Espiritu mao ang ahente sa pagpanamkon diha sa birhen nga pagkatawo ni Kristo (Mateo 1:18, 20).
 - B. Ang birhen nga pagpanamkon ni Kristo mituman sa propesiya diha sa Mga Salmo 40:6 ug gikutlo diha sa Mga Hebreohanon 10:5b, “USA KA LAWAS IMONG GIANDAM PARA KANA KO.”
- IV. Ang tibuuk ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu ngadto sa pagkatawo ni Kristo.
 - A. Ang Balaang Espiritu gihatag “nga walay sukud” ngadto sa pagkatawo ni Kristo (Juan 3:34).
 - B. Ang Balaang Espiritu wala lamang mipuyo sa pagkatawo ni Kristo isip pagkaharianon, apan Siya usab mipuno o mikontrolar sa kalag sa pagkatawo ni Kristo.
- V. Ang Balaang Espiritu may kalabutan sa bawtismo ni Kristo (Mateo 3:13-17).
 - A. Ang tubig diha sa bawtismo ni Kristo mirepresentar sa pagbuut sa Dios nga Amahan para sa Anak diha sa Unang Pag-abut.
 - B. Ang bawtismo ni Kristo maoy Iyang kailhan diha ug dedikasyon sa paghimo sa pagbuut sa Amahan sa pag-adto sa krus.
 - C. Ang salampati mirepresentar sa omnipotence sa Dios nga Balaang Espiritu kinsa magpalahutay Kaniya.
- VI. Ang Balaang Espiritu may kalbutan sa publi-

- kong ministeryo ni Kristo (Isaiah 42:1; Mateo 12:18).
- A. Si Jesus mihimo og mga milagro pinaagi sa nagpalahutay nga ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu, dili pinaagi sa makauga-lingnanong kalihukan sa Iyang kaugalingon nga pagkadios (Mateo 12:28).
 - B. Ang pagpanudlo nga ministeryo ni Kristo gihimo diha sa gahum sa Balaang Espiritu (Lukas 4:14-15).
- VII. Ang Balaang Espiritu mipalahutay ni Jesu-Kristo diha sa hingpit-nga-sumbanan sa espirituhanong kinabuhi bisan pa lahus sa tibuuk mapait-nga-kaagi sa paglansang (Mga Hebreohanon 9:14).⁴⁹
- VIII. Ang Balaang Espiritu misalmot diha sa pagkabanhaw ni Jesu-Kristo.
- A. Ang Dios nga Balaang Espiritu miuli sa kalag ni Kristo gikan sa Hades paingon sa Iyang lawas sulud sa lubnganan (Mga Taga-Roma 8:11a).
 - B. Ang Balaang Espiritu mipalahutay ni Kristo atol sa Iyang human-sa-pagkabanhaw nga panaw paingon sa Tartarus sa pagsibya sa

49. Ang hingpit-nga-sumbahan nga espirituhanong kinabuhi, gibuksan pinaagi ni Ginoong Jesu-Kristo atol sa Inkarnasyon, pinasikad sa nagpahimong gahum sa Dios nga Balaang Espiritu ug labing-daghang doktrina sa Bibliya nga nagpuyo sulud sa kalag. Ang hingpit-nga-sumbahan nga espirituhanong kinabuhi maoy gitunol ngari kanato isip ang divine dynasphere, ang magamit nga espirituhanong kinabuhi nga maangkon sa matag Kapanahonan sa Simbahan nga magtotoo para sa pag-abante paingon sa taas nga kahibalo sa espirituhanong pagkahamtong ug paghimaya ni Kristo (1 Mga Taga-Corinto 1:24; Mga Taga-Efeso 3:9-11). Tan-awa sa Thieme, *Christian Integrity*, 9-14.

Iyang istratēhiyanhong kadaugan ngadto sa gibilanggo nga nalaglag nga mga anghel (1 Pedro 3:18-19).

- IX. Ang nagpalahutay nga ministeryo sa Balaang Espiritu gibalhin gikan sa nabanhaw, nahimaya nga Kristo nga anaa sa toong kamut sa Amahan ngadto sa harianong pamilya sa Dios kinsa gimandoan sa paggamit sa ilang-kaugalingon niini nga ministeryo (Mga Taga-Galacia 5:16;
- X. Mga Taga-Efeso 5:18). Si Jesu-Kristo gipalahutay isip perpektong pagkaharianon; ang magtotoo gipalahutay isip makasasalang pagkaharianon (Mga Taga-Efeso 3:16-19).
- XI. Ang katuyoan sa nagpalahutay nga ministeryo sa Dios nga Balaang Espiritu diha sa Kapanhonan sa Simbahan mao ang paghimaya ni Kristo (Juan 7:39; 16:14; 1 Mga Taga-Corinto 6:19-20).

ANG KAHULUGAN SA GASA NGA PAGHALAD

“Siya unya modala niini ngadto sa mga anak-lalaki ni Aaron, ang mga pari; ug mokuha gikan niini sa iyang hakgum ining maayo-kaayong harina ug ining lana uban ang tanan ining kamanyan. Ug ang pari mohalad *niini* pinaagi sa aso *isip* iyang handumanan nga bahin ibabaw sa altar, usa ka paghalad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO. Ug ang nahibilin sa bugas nga paghalad nahisakup ngadto ni Aaron ug sa iyang mga

anak-lalaki: usa ka butang nga labing balaan, sa mga paghalad ngadto sa GINOO pinaagi sa kalayo.” (Levitico 2:2-3)

Ang *minchah* nga paghalad milarawan sa pagduul sa nagtoong Hudiyo ngadto sa Dios pinasikad sa mga merito sa gisaad nga Mesiyas. Ang kaluwasan maoy usa ka personal nga butang; busa, ang hakgum sa sagolsagol sa harina, lana, ug insiyenso misimbolo sa pagpanag-iya sa maghahalad sa kaluwasan pinaagi sa pagtoo diha ni Kristo. Unya ang maghahalad gitunol sa pari ang harina, lana, ug kamanyan aron pagasunogon ibabaw sa altar. Ingon nga ang tulo ka sangkap sa *minchah* magpakita kanato nga si Kristo misangkap og usa ka sundanan sa Iyang kinabuhi, sa ingon niini ang pagsunog sa *minchah* nagapahinumdom kanato sa kaluwasan nga Siya misangkap pinaagi sa Iyang kamatayon.

Adunay laing kahulugan diha sa *minchah* usab. Una, ang iyang pagsunog milarawan-daan og usa ka Kapanahonan sa Simbahan nga doktrina, mabalikong posisyonal nga kamatuuran, nga nagapaila sa magtotoo uban ni Jesu-Kristo diha sa Iyang espirituhanon nga kamatayon, pisiko nga kamatayon, ug paglubong (Mga Taga-Roma 6:4).⁵⁰ Ikaduha, ang *minchah* mitumbok sa prinsipyo sa personal nga relasyon uban sa Dios dinhi sa panahon ug eternidad, pinasikad lamang diha sa persona sa Mesiyas. Kini gipadayag pinaagi “sa nahibilin sa bugas [gasa] nga paghalad” gibilin sulud sa

50. Posisyonal nga kamatuuran maoy usa ka resulta sa kaluwasan ug nagahubit sa relasyon sa magtotoo uban ni Kristo dinhi sa Kapanahonan sa Simbahan. Sa panahon sa pagtoo lamang diha ni Kristo lamang, ang Balaang Espiritu nagabutang kanato ngadto sa paghiusa uban ni Kristo samtang Siya niining panahona milingkod diha sa toong kamut sa Amahan ug, sa mabalikon, ingon nga Siya anaa ibabaw sa krus. Kita magtawag niini og karong posisyonal nga kamatuuran ug mabalikong posisyonal nga kamatuuran. Tan-awa sa Thieme, *The Integrity of God*, 118-24.

bulawanon o plata nga plato human sa pagsunog sa unang hakgum. Kini maoy para sa lawasnong kabuhian ni Aaron ug sa iyang mga anak-lalaki; sa usa ka pagsabut, ang parte sa unsay nahisakup ngadto sa Dios nahisakup usab ngadto kanila. Pagkonsiderar niini nga kamatuuran ingon nga kini nagalambigit ngadto sa harianong pari diha sa Kapanahonan sa Simbahan.

Samtang ang Lebitikanhong pagkapari maoy tinuyo kaayo, ang atong pagkapari maoy unibersal sa matang. Ang matag Kapanahonan sa Simbahan nga magtotoo maoy usa ka pari tungud kay sa panahon sa kaluwasan kita gisulud ngadto sa paghiusa uban ni Kristo. Si Jesu-Kristo mipatinaw niini nga kamatuuran sa dihang Siya miingon, “ikaw anaa Kanako, ug Ako anaa kanimo” (Juan 14:20*b*). Diha sa paghiusa uban Kaniya, kita mag-ambit sa tanan nga si Kristo mao ug anaa: Iyang pagkapari (1 Pedro 2:5, 9), Iyang waykatapusang kinabuhi (1 Juan 5:11-12), Iyang pagkamatarong (2 Mga Taga-Corinto 5:21), Iyang pagpili (Mga Taga-Efeso 1:3-4), Iyang unang-destinasyon (Mga Taga-Efeso 1:5-6), Iyang pagsagup (Mga Taga-Galacia 3:26), Iyang pagkamanunod (Mga Taga-Roma 8:16-17), Iyang pagkanilain (1 Mga Taga-Corinto 1:2), ug Iyang pagkaharianon (2 Timoteo 2:12).⁵¹

Si Jesu-Kristo ang atong Harianon nga Pangulong Pari; tungud kay kita mag-ambit sa Iyang pagkapari, kita usa ka gingharian sa harianong mga pari. Kini nahiangay lamang nga kita mag-ambit sa usa ka harianong pagkaon, ug kini nga espirituhanong pagkaon mao “ang maayong pulong sa Dios [halangdong doktrina]” gikuha gikan sa mga panid sa Kanon (Mga Hebreohanon 6:5). Ang katuyoan sa Dios mao nga ang magtotoong-pari mapalahutay sa espirituhanon;

51. Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 134-45.

tungud niini, Siya misangkap og gasa sa pastor-magtutudlo para sa komunikasyon sa Iyang Pulong. Ang doktrina sa Bibliya nagaugmad og personal nga gugma para sa Dios⁵² nga, sunudsunud, nagadasig og fellowship sa magtotoo uban sa Ginoo. Kahibalo ug aplikasyon sa doktrina sa Bibliya mao ang bugtong paagi sa pagkab-ot sa espirituhanong pagkahamtong, ang kahimtang nga ang harianong pagkapani nagalihok sa labing kaepektibo.

MGA KATEGORIYA SA HINUDNONG GASA NGA PAGHALAD

Ang Hudnohan nga Paghalad.

“Karon kon ikaw magdala [hiphil imperfect sa *qarab*, “sa pagduul”] og usa ka halad sa usa ka bugas nga paghalad [*corban minchah*] hinudno [*ma’apheh*] sulud sa usa ka hudnohan [*tannur*], *kini kinahanglan nga way-igpapatubo nga mga minasa sa maayo-kaayong harina og gisagolan sa lana, o way-igpapatubong mga apa nga gisabwagan sa lana.*” (Levitico 2:4)

Sa karaang Sidlakan, upat ka klase sa mga hudnohan ang gigamit. Ang usa nga gipasabut dinhi mao ang *tannur*, gitawag usab og “bagahanan.” Kini nga hudnohan mibarog halayo sa salog sa mga tiil ug gipainit sama sa usa ka pugon gikan sa ilalum. Sa pagtangdi ngadto sa laing gasa nga mga paghalad, kadtong hinudno—*ma’apheh*, usa ka pungan diha sa Hebreyo nga teksto—sa hingpit maoy gitagoan sulud sa hudnohan halayo gikan sa panan-aw atol sa proseso sa

52. Thieme, *Kagawasan pinaagi sa Sundalohong Kadaugan*, 126-27.

panghudno.

Agig analohiya, ang dimakita nga panghudno sa *minchah* milarawan-daan sa bungtod sa Golgotha sa hingpit giputus sa kangitngit samtang ang mga sala sa kalibutan giyabo diha ni Jesu-Kristo. Pulos ang katawhan ug mga anghel na-kaobserbar sa unang tulo ka oras sa krus, apan walay mata sa tawo ni anghelanong binuhat ang makalagbas sa dagtum og labaw-sa-kinaiyahan nga kangiub sa katapusang tulo ka oras. Dios lamang ang nakakita sa tinago nga bahin sa krus. Siya nakakita sa matag sala sa katawhan ug mi-hukum niadto nga mga sala diha ni Kristo. Ang atong Man-luluwas miagwanta sa kinadak-ang kaulawan sa tibuuk panahon nga moabut ngadto sa usa ka myembro sa tawhanong kaliwat (Isaiah 53:10-11). Si Jesu-Kristo miagwanta sa hilum ang pagkastigo, ang pagbiaybiay, ug ang panghingutas sa paglansang, apan ang pag-agulo sa pagdala sa atong mga sala mipahimo Kaniya sa pagsiyagit sa makadaghan (Markos 15:34). Iyang mga pagsiyagit lamang ang milagbas sa kangitngit.

Adunay lain pang pagkasama tali nianang hinudno samtang gitagoan sulud sa hudnohan ug sa dimakitang bahin sa krus. Maingon nga ang kalayo gikinahanglan nga pagagamiton ngadto sa hudnohan sa paghudno sa mga minasa, sa ingon niini ang matarong nga paghukum sa Dios gikinahanglan nga pagagamiton ngadto sa atong Tagdala-sa-sala sa pagsangkap og kaluwasan. Karon, unsay mahimong makapatagbaw sa perpektong Dios? Usa ka perpektong halad! Kini maoy gilarawan pinaagi sa maayo-kaayong harina nga mirepresentar sa perpektong pagkatawo ni Kristo, ug sa lana nga mihulagway sa nagpalahutay nga ministeryo sa Balaang Espiritu diha sa Iyang kinabuhi. Ang paghingalan sa “way-igpapatubong mga apa” maoy importante usab, sama sa pagkawadiha sa igpapatubo

nagatudlo ngadto sa pagkawadiha sa sala diha sa birheng-natawo nga Anak sa Tawo. Igpapatubo diha sa Kasulatan nagarepresentar sa kinaiyang makasasala ug sa tanan niyang wapaabotang-sangputanan, ug sa makadaghan gika-ingon isip kaabin sa daotan diha sa Pulong sa Dios.

DOKTRINA SA IGPAPATUBO

- I. Igpapatubo sa prinsipyo: nagatimaan sa bisan unsang substansiya nga gigamit sa pag-aghat pagpatubo, sama sa usa ka minasang-harina o likido.
- II. Unang paghisgot sa Kasulatan: Genesis 19:3, mahitungud sa anghelanong mga bisita sa ba lay ni Lot una pa sa paggun-ub sa Sodom ug Gomorrah. Si Lot misilbi kanila og “way-igpapatubong pan.”
- III. Unang paghisgot sa Kasulatan labot ngadto sa pagtuman sa usa ka pagsaulog: Exodo 12:8, 15-20, Passover ug ang Pagsaulog sa Way-igpapatubong Pan.
 - A. Ang igpapatubo wakinahanglana ug naka-ingon sa usa ka paagi sa pagkabungkag ug pagkadunot sa minasang-harina, ug sa ingon ang igpapatubo nahimong usa ka simbolo sa daotan ug sala.
 - B. Ang way-igpapatubong pan mipasabut sa kadalisay ug maoy usa ka tipo ni Kristo nga nagapasabut sa Iyang pagkawaysayup (1 Mga Taga-Corinto 5:8).
- IV. Ang igpapatubo diha sa Mateo 13:33 naga-representar sa pagpanulud sa relihiyosong

- apostasiya atol sa Kalisdanan.
- V. Ang igpapatubo sa mga Sadducee maoy malinglahong-pangatarungan—ang sayup sa tawhanong panglantaw nga nagaresulta diha sa rasyonalistang rebersiyonismo (Mateo 16:6).⁵³
 - VI. Ang igpapatubo sa mga Pariseyo mao ang sata-nasnong kontra-ataki batok sa doktrina pinaagi sa rilihiyon, legalismo, ug paggamit-og-rituwal (Markos 8:15; Lukas 12:1).⁵⁴
 - VII. Ang igpapatubo ni Herod mao ang sala sa pag-kakalibutanon, sumala sa Mga Taga-Roma 12:2, ug nagarepresentar sa kaibog sa gahum sulud sa usa ka lokal nga kongregasyon (Markos 8:15).
 - VIII. Ang igpapatubo sa mga Taga-Corinto mao ang sala sa antinomiyanismo, ang idiya nga ang pagtoo nagapagawasnon sa Kristohanon gikan sa mga obligasyon sa moral nga balaod, nga

53. Sosama ngadto sa apostasiya, rebersiyonismo mao ang pag-atras sa magtotoo gikan sa bisan unsang ang-ang sa espirituhanong pagtubo o pagkahamtong paingon sa paagi sa pagpuyo sa dimagtotoo (2 Pedro 2:20-21). Ang rebersiyonismo maoy gipaila pinaagi sa wayhunong nga karnalidad ug usa ka way-undang nga kawaypagtagad o pagsalikway sa doktrina sa Bibliya, nagresulta diha sa usa ka kinabuhi sa kagul-anan (Hosea 8:7) nga kon walay rebound nagasangpot diha sa sala nga “nagdala paingon sa kamatayon” (1 Juan 5:16). Tan-awa sa Thieme, *Reversionism*.

54. Legalismo maoy kawang nga pagsulay sa tawo sa pag-angkon og kaluwasan, espirituwalidad, o sa pag-uyon sa Dios pinaagi sa moralidad o maayong mga buhat. Rilihiyon maoy usa ka kontra-grasya nga sistema diin ang tawo nagapangita sa pag-angkon og kaluwasan o sa pag-uyon sa Dios pinaagi sa iyang kaugalingon nga tawhanong kamaayo, mga buhat, paningkamot, merito, o buhat-pagpahiuyon ngadto sa usa ka kodigo sa etika ug moralidad sama sa Balaod ni Moses (Mga Taga-Roma 3:20). Rilihiyon maoy tukmang-sukwahi sa Kristiyanismo, nga dili usa ka rilihiyon apan usa ka personal nga relasyon diha ni Jesu-Kristo tungud sa grasya pinaagi sa pagtoo lamang (Mga Taga-Efeso 2:8-9). Rilihiyon, nga nagalakip sa legalistang mga praktis ug rituwal nga walay katinuuran, mao ang dumadaog nga alas sa yawa diha sa pag-ilad sa tawhanong kaliwat. Tan-awa sa Thieme, *Satanas ug Demonismo*, 6-10.

misangko sa kamapatuyangon ug phallic nga kulto sa rebersiyonismo (1 Mga Taga-Corinto 5:1-2, 6-7).

- IX. Ang igpapatubo sa mga Taga-Galacia mao ang sala sa legalismo—sa tino, ang ilang pagpamugus diha sa sirkumsisyon para sa kaluwasan (Mga Taga-Galacia 5:9).

Ikaw sa madali makakita og ngano ang igpapatubo kinahanglang dili ipaapil sa gasa nga mga paghalad. Ang hudnohan, natural, maoy kasusama ngadto sa krus; ang halad nga gisulud sa hudnohan mirepresentar sa bugtong Usa kinsa magkwalipikar nga mahimong Manluluwas sa katawhan—si Jesu-Kristo (Mga Buhat 4:12). Tugoti ako sa pagbalik sa usa ka labing importante nga punto: Ang halad lamang ang gisulud sa hudnohan—dili ang maghahalad! Kini maoy makahuluganon tungud kay usa ka perpektong halad lamang ang makapatagbaw sa Amahan, dili tawhanong kamaayo o ang tawhanong mga buhat sa diperpektong tawo. Ang Hudiyong maghahalad nakasabut niini kaayo sa hingpit; apan sa atong nangalibog nga siglo, ang katawhan magsulay sa pagkamang paingon sa hudnohan uban sa halad. Unsay akong gipasabut? Ako nagpasabut sa mga ebanghelista kinsa magwali og kaluwasan pinaagi sa mga buhat, mga buhat, ug daghan pang mga buhat. Walay lugar ibabaw sa krus para ni bisan kinsa gawas ni Jesu-Kristo! Ikaw dili mahimong maluwas pinaagi sa pagpahinungud o pagpahinungud-pagbalik sa imong lawas. Ikaw dili mahimong maluwas pinaagi sa paghimo ni Kristo nga “Ginoo sa tanan.” Siya Ginoo sa tanan bisan kon ikaw mag-ila niini o dili! Ang pagdugang og bisan-unsa nianang hilabihan-kadako nga kaluwasan maoy, sa kinamaayohan, kabuang

ug, sa labing-daotan, usa ka paagi sa malinglahong garbo nga misanay gikan sa kinaiyang makasasala. Ikaw malagmit usab mag-atubang sa kamatuuran: Ikaw dili makatabang ni Kristo pagluwas kanimo! Ang grasya nagasalikway sa mga buhat. Ang hudnohan nga paghalad maoy usa ka maayong paagi sa pagkat-on niini nga leksiyon sa grasya.

Ang Lapad nga Lutoanang-metal nga Paghalad.

“Ug kon ang imong halad maoy usa ka bugas nga paghalad *gihimo* diha sa lapad nga lutoanang-metal, *kini kinahanglan nga* sa maayo-kaayong harina, way-igpapatubo, gisagol sa lana.” (Levitico 2:5)

Samtang ang hudnohan nga paghalad gitagoan gikan sa pagtan-aw atol sa proseso sa panghudno, ang lapad nga lutoanang-metal nga paghalad mahimong makit-an. Ang “lapad nga lutoanang-metal” sa tinuud maoy usa ka patag nga piligo, kasagaran hinimo sa puthaw, sa ibabaw niini ang hilaw nga minasang-harina gipahimutang. Ang lapad nga lutoanang-metal usab gipainit sa kalayo gikan sa ilalum. Ang mga sangkap niining patag-nga-piligo nga paghalad nakulang sa kamanyan nga gigamit diha sa hudnohan nga paghalad, tungud kay ang pagkatagbaw walay apil diha sa makitang bahin sa krus. Kini nga paghalad mihulagwaydaan sa krus maingon nga nakit-an sa tawo.

Ang usa tingali mahibulong og ngano ang Dios mitugot sa mga pag-antos ni Kristo nga sa publiko mapasundayag. Ang tubag mao nga Siya kinahanglan sa pagpakita sa Iyang pagkawaykaparehas isip ang Dios-tawong-Manluluwas. Daghang katawhan ang naluwas isip usa ka resulta sa pag-obserbar ni Kristo atol sa katapusang mga adlaw sa

Iyang kinabuhi ug sa Iyang kamatayon. Ang mga pag-antos ni Kristo misugod diha sa Iyang mga pagbista, ug ingon kadaghan sa katawhan ang misaksi sa mga insulto ug mga kasalbahis nga mihan-ok diha Kaniya, sila miila niini isip usa ka tiawtiaw sa hustisya. Siya sa waykalooy nga gibukbuk ug gitukmod dinhig-didto, gilud-an ug gibakakan; Siya gipanitan nga buhi pinaagi sa usa ka Romanhong latigo. Siya gibiyaan sa daghan kinsa nakapahayag sa ilang gugma para Kaniya, apan Siya wala mireklamo. Ang divine nga talaan naga-basa: “sama sa usa ka karnero nga wamagtingog atubangan sa iyang mga manunupi, Sa ingon niini Siya wala miabli sa Iyang baba” (Isaiah 53:7b). Siya miagwanta sa hilabi-hang kasakit sa lawas ug kalag, apan wala bisan makausa Siya misiyagit. Bisan gani si Pilate misinggit sa katingala, “Tan-awa, ang Tawo!” (Juan 19:5b). Unsang tawhana Siya nga nakadawat sa maong abuso! Ang uban miobserbar sa tawo, ug nakit-an ang usa ka Manluluwas.

Bisan pa og si Jesu-Kristo sa waypagduhaduha ang labing kusgan nga tawo kinsa sa tibuuk panahon nabuhi, ang mga pagsulay ug mga pagdagmal adunay mga epekto ngadto Kaniya ug mipahuyang sa Iyang kalig-on. Sa dihang ang takna miabut para Kaniya sa pag-alsa sa Iyang krus paingon sa dapit sa paglansang, Siya nadagma ug nailawman sa iyang karga. Sa dihang ang Romanhong mga sundalo nakakita niini, sila mipugus sa usa ka tumatanaw sa pag-alsa sa krus para niining ‘sinilutan nga tawo.’ Si Simon sa Cyrene maoy usa lamang ka tigpaniid, apan siya walay kapilian (Markos 15:21). Usa ka mauswagong magpapatigayon gikan sa Libya sa Amihanang Africa ug diboto nga Hudiyo, siya miabut sa paggugol sa Passover ug sa mosunud nga balaang mga adlaw sa Jerusalem. Sa wadamha, sukwahi kaayo sa iyang pagbuut, siya nalaang diha sa magubutong panghitabo nga walay labot kaniya

bisan diyutay. O may labot ba sila?

Unya aniyay hitabo sa usa ka sinilutang kriminal, kang kinsa ang mga maghuhubad sa Bibliya mipili sa pagtawag og usa ka “tulisan” (Markos 15:27) o “kawatan” diha sa King James Version. Sa pagkatinuud siya usa ka matig-a nga sanggano, usa ka myembro sa usa ka kriminal nga organisasyon. Karon ikaw kinahanglan makasabut nga kita wala naghisgot sa usa ka dimahinungdanon nga kawatan o usa ka mangunguut, apan sa usa ka tawo kinsa nahisakup sa ‘Pagbuno nga Nahugpong’—mga sanggano kinsa midala og nagkurbang mga kutsilyo ilalum sa ilang mga kupo ug mipatay sa tanan kinsa mikontra kanila o napakyas sa pagbayad kanila sa pangproteksiyon nga kuwarta. Uban sa usa ka isigkamamumuno, siya nadakpan ug sa makatarunganong nasentensiyahan sa pagkamatay ibabaw sa krus. Pulos ang talahurong magpapatigayon ug salawayong kriminal maoy anaa niining salikwaut nga prosesyon, nga karon taliabot sa bungtod sa paghukum (Mateo 27:33).

Ang tigpatay nga pundok mismo gilangkuban sa upat ka tinag-upat, napulog-unum ka Romanhong sundalo, ug ilang pangulo, usa ka senturyon. Kini maoy propesyonal, naanad-og-gerra nga mga sundalo, naanad ngadto sa pagbanaw-sa-dugo sa gubat. Sila nakaobserbar ni Kristo atol sa mga pagbista; sila nakakita sa teribleng pagtagad nga Siya midawat sa mga kamut sa ilang mga kauban. Sila mihimo sa ilang trabaho, dimatandog niining panahona sa makalolooy nga mga siyagit sa ilang mga biktima. Tagsatagsa, sila midukduk sa malig-ong kahoy nga mga lansang lapus sa mga kamut ug mga tiil ni Jesus. Wala bisan makausa nga Siya mingiswid sa kasakit o mituaw (Isaiah 53:7); hinoon Siya miampo nga sila unta pasayloon (Lukas 23:34). Sila mipasaka sa mabug-at nga mga krus ngadto sa usa ka patindog nga posisyon, mialsa kanila pataas ug sa binagis

misulud kanila ngadto sa mga buho nga giandam. Karon sila kinahanglan lamang sa pagpaabot—takna sa pagdula og dayis ug, tingali, takna sa paghunahuna. Sa hinayhinay apan kanunay ang gibug-aton niadtong mga lawas mag-aghat sa mga bukog sa paglangkat; unya ang mga sundalo maghatag sa hapak-sa-kamatayon pinaagi sa pagdugmok sa ilang mga bitiis.

Sagad, ang tawo kinahanglang makakita para motoo. Si Simon sa Cyrene kinahanglan makakita; isip usa ka resulta, siya midawat ni Kristo isip iyang Manluluwas (Markos 15:21; cf. Mga Taga-Roma 16:13). Sa dihang siya mipauli, ang Ebanghelyo mikaylap sa tanang bahin sa Amihanang Africa. Ang himatyon nga kawatan kinahanglan makakita, ug siya, usab, mitoo (Lukas 23:39-43). Sa maong paagiha mitoo ang senturyon ug ang mga sundalo ubus sa iyang pamunon (Mateo 27:54). Para kanila, ang mga pagbista ug mga pag-antos ni Jesu-Kristo mimatuud dili lamang sa pagkahingpit sa iyang karakter, kundili nga Siya sa tinuud Dios nga nahimong unud sa pagluwas sa katawhan. Ang lapad-nga-metal nga paghalad milarawan-daan sa tawhanong pananaw sa krus, usa ka pananaw nga kinahanglan mahimong makita aron nga ang usa ka piho nga tipik sa katawhan maluwas.

“Ikaw mopikaspikas [*patat*] niini ngadto sa tinagidyot, ug mobubu [*yatsak*] og lana sa ibabaw niini; kini usa ka bugas nga paghalad.” (Levitico 2:6)

Ang mga minasa nga gihudno ibabaw sa bukas og lapad nga lutoanang-metal kinahanglan nga pikaspikason ngadto sa gagmay nga mga piraso. “Ikaw mopikaspikas niini ngadto sa tinagidyot” nagagamit sa qal infinitive absolute sa

patat, nagkahulugan og “sa pagdugmok, sa pagpikaspikas.” Ang pagbubu sa lana, ang qal imperfect gikan sa *yatsak*, nagalahi gikan sa pagsagol sa lana (Levitico 2:5) dili lamang sumala sa paagi, apan usab sumala sa pagtoon-sa-mga-tipo. Samtang ang pagsagol mipanagana sa pagpuyo ug pagpuno sa Espiritu sa pagkatawo ni Kristo, ang pagbubu sa lana mihulagway sa Iyang pagdihug para sa Iyang pagkatudlo pinaagi sa Dios nga Amahan. Hinumdumi, ang pulong “Mesiyas” nagakahulugan og “Ang Bugtong Gidihugan.” Kita makakita, unya, nga adunay ikaduhang gamit sa lana diha sa Kasulatan.

**DOKTRINA SA LANA
USA KA REPERENSIYA NGADTO SA USA KA
DIVINE NGA PAGKATUDLO**

- I. Ang lana nga gibubu ibabaw sa gidugmok nga pan misimbolo sa pagtudlo sa Amahan ni Kristo nga mahimong pangsakripisyo nga nating-karnero (Juan 1:29).
- II. Si Jesu-Kristo gipili sa eternidad nga milabay ug gitudlo sa pag-adto sa krus (Mga Salmo 2:7).
- III. Ang Dios nga Amahan mihingalan og usa ka tawo nga mahimong Manluluwas sa katawhan; sa sangputanan, si Jesu-Kristo lamang ang adunay usa ka kapalaran uban sa krus (Mateo 1:21).
- IV. Ang Kapanahonan sa Simbahan nga magtotoo nagaambit sa pagpili ni Kristo ug sa Iyang dadangatan (Mga Taga-Efeso 1:4-5). Siya gikaingon nga “gipili” ug “unang-nadestino.” Ang termino nga “unang-destinasyon” wala gayud

gigamit sa usa ka dimagtotoo. Ang pahayag nga “ang dimagtotoo unang-nadestino ngadto sa impiyerno” sa hingpit maoy bakak. Kini nga pahayag maoy sumala sa Hegelian nga lingla hain nagaangkon nga sa matag tesis aduna gayuy usa ka antitesis. Ang antitesis dili gayud tinuud gawas kon gisulti diha sa mga Kasulatan. Ang tinuud mao nga ang dimagtotoo nagaadto sa linaw sa kalayo sumala sa iyang kaugalingon nga pagpili (Juan 3:18*b*).

- V. Pulos ang pagpili ug unang-destinasyon maoy mahulagwayong mga termino para sa plano sa Dios ug maaplay lamang ngadto sa usa kinsa sulud sa plano sa Dios (Mga Taga-Efeso 1:4-5).⁵⁵
- VI. Ang gawasnong pagbuut sa pagkatawo ni Kristo kinahanglang mouyon sa pagtuman sa divine nga pagkatudlo sa krus (Mateo 26:39, 42; Mga Hebreohanon 10:5-7). Ang labawng-kamandoan nga pagbuut sa Dios ug tawhanong kabubut-on dungang-anaa ug magtagbo didto sa krus. Gawas sa gawasnong pagbuut sa tawo, walay mahimong kaluwasan.

Ang paghalad nga gipikaspikas “ngadto sa tinagidyot” milarawan-daan sa katinuuran ni Kristo nga nagtagbo sa iyang pagkatudlo ug nagdala sa atong mga sala diha sa iyang kaugalingon nga lawas ibabaw sa krus (1 Pedro 2:24; cf. Mateo 26:26).

55. Thieme, *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 163-71.

Ang Kalaha nga Paghalad.

“Karon kon ang imong paghalad usa ka bugas nga paghalad nga *gihimo* sa usa ka kalaha, kini pagahimoon sa maayo-kaayong harina nga may lana.” (Levitico 2:7)

Kini nga kategoriya sa gasa nga paghalad gihudno diha sa usa ka katunga bukas, katunga sirado nga kalaha. Ang kalaha nagarepresentar sa krus ingon nga nakita pulos sa Dios ug tawo, usa ka panan-aw nga nagpahimug-at sa pag-inusara ni Kristo samtang Siya midala sa atong mga sala. Pulos ang pagkadios ug katawhan mibiya Kaniya didto sa krus. Si Kristo gibiyaan sa Dios nga Amahan tungud kay ang Amahan nag-impuyut sa atong mga sala ug naghukum kanila, ug si Kristo usab “gitamay ug gibiyaan sa katawhan” samtang “Siya giduslak gumikan sa atong mga kalapasan” (Isaiah 53:3-5).

Diha sa kanon sa Kasulatan, nakompleto niadtong A.D. 96, ang talaan sa buhat ni Kristo napatunhay diha sa iyang katibuk-an. Lahus ngadto sa tibuuk mga siglo, ang kaluwasan nga inpormasyon gikatanyag ug ang Dios nga Ba-laang Espiritu mihimo niining masabut. Hinumdumi nga bisan-kinsang myembro sa tawhanong kaliwat, pinaagi sa positibong kabubut-on, mahimong maluwas, kay “siya nga nagatoo diha Kaniya dili malaglag, apan adunay waykatapusang kinabuhi” (Juan 3:16*b*).

“Sa dihang ikaw magdala [hiphil perfect sa *bo'*, “mapaaghat sa pagdala”] sa bugas nga paghalad hain gihimo [niphil perfect sa *asah*, “gigama, gimugna”] niining mga butanga ngadto sa GINOO, kini kinahanglang mahatag ngadto sa pari ug siya modala [hiphil perfect

sa *nagash*, “mapaaghat sa pagduul, magduul”] niini ngadto sa altar.” (Levitico 2:8)

Sa pagpakita sa iyang pagtoo diha sa Mesiyas, ang maghahalad mihatag ngadto sa pari sa gasa nga paghalad nga hinimo sa tino nga mga sangkap nga nagrepresentar sa perpektong persona ni Kristo. Ang pari, sa sunudsunud, miduul sa altar uban sa halad. Kini usa ka paghulagway sa atong waysayup nga Manluluwas kinsa magaadto sa dapit sa paghukum, ang krus, aron mahukman para sa atong mga sala (Mga Hebreohanon 8:3; 9:26b).

“Ang pari unya modawat gikan sa bugas nga paghalad sa iyang tipik nga [*az’karah*] handumanan, ug mohalad *niini* pataas pinaagi sa aso [*qatar*] ibabaw sa altar *isip* usa ka paghalad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO. Ug ang nahibilin sa bugas nga paghalad nahisakup ngadto ni Aaron ug sa iyang mga anak-lalaki: usa ka butang nga labing balaan, sa mga paghalad ngadto sa GINOO pinaagi sa kalayo.” (Levitico 2:9-10)

Usa ka tipik sa paghalad sa maayo-kaayong harina, lana, ug kamanyan maoy gihalad pataas “pinaagi sa aso,” nga mao ang hipil perfect sa *qatar* nga nagkahulugan og “sa paghimo sa pagsunog.” Pag-usab, ang pagsunog mihulagway sa divine nga paghukum, ang altar mipahayag sa krus, ug ang makapahimuut nga kahumut sa pang-sakripisyo nga aso mirepresentar sa pagkatagbaw sa Dios nga Amahan. Ang *minchah* nga gisunog maoy usa ka handumanan ngadto sa Ginoo. Ang Hebreyo nga pulong

para sa “handumanan,” *az’karah*, maoy gikuha gikan sa punglihok nga *zakar*, “sa paghinumdum,” ug nagapasabut sa paghinumdum ug pagtamud sa magtotoo sa Manluluwas ug sa Iyang nagpanghimayad nga buhat. Ang handumanan nga konsepto likud sa *minchah* maoy parehas sa atong Lamesa sa Ginoo karong panahona. Sa dihang si Kristo, nagpuli sa karaang rituwal sa Passover, misugod sa komunyong nga rituwal para sa Kapanahonan sa Simbahan, Siya mihatag sa sugo, “buhata kini sa paghinumdum Kanako” (Lukas 22:19; 1 Mga Taga-Corinto 11:24b). Ang atong komunyong nga handumanan nagatan-aw pagbalik didto sa krus, samtang ang handumanan sa mga Israelite maoy, sa tinuud, ilang lamesa sa komunyong nga nagpaabot ngadto sa krus.

DOKTRINA SA HANDUMANAN

- I. Ang handumanan nagapasabut og paghinumdum. Ang paghinumdum nagakinahanglan og proseso sa paghunahuna nga gipadasig pinaagi sa kahibalo sa doktrina sa Bibliya (2 Pedro 3:18). Ikaw sa yano dili makahinumdum sa unsa nga ikaw wala gayud nahibalo. Ang paghinumdum nagabungat nga ikaw maghubot gikan sa sulud nga tinubdan sa doktrina sa Bibliya nga nagpuyo sa matag dagway sa imong kalag. Pagkahibalo-sa-kaugalingon kinahanglang maghatag luna ngadto sa okupasyon uban ni Kristo (Mga Taga-Roma 12:3). Ang mentalidad kinahanglang magpokus diha sa mismong hilisgutan niini nga mga paghalad. Ang kabubut-on kinahanglang maghimo sa desisyon sa pagkonsentrar, ug ang doktrina sa

Bibliya sulud sa kalag nagamugna og kapasidad sa pag-ila sa unsay gihimo ni Kristo para kanato. Ang mga sumbanan ug mga sukaranan kinahanglang matukod diha sa konsensiya ug mapakaon sa doktrina sa Bibliya, naglakip sa mga doktrina sa pagkatagbaw, katubsanan, pagpakig-uli, ug dilimitadong panghimayad.⁵⁶

- II. Ang mga magtotoo gimandoan sa paghinumdum sa kamatayon ni Kristo. Ang mando sa 1 Mga Taga-Corinto 11:24-25 sa literal maoy “pagpadayon sa paghimo niini sa paghinumdum Kanako.” Ang present active imperative sa Griyegong punghok (*poieo*) nagahimo niini nga usa ka tataw nga sugo.
- III. Ang paghinumdum nagabungat og kahibalo sa tukmang doktrina. Ang hinungdan nga kining mga paghalad gibalikbalik adlaw-adlaw ug diha sa mga adlaw sa pangilin mao ang pagtudlo sa mga Israelite sa soteriology ug Christology. Ang pagbalikbalik maoy kinahanglanon ngadto sa kabatid sa hinungdanon-kaayong inportasyon. Sa diha lamang ang doktrina mamahimong usa ka tukma nga kabahin sa imong sentro sa panumduman ang rituwal mahimong usa ka makahuluganong katinuuran diha kanimo (1 Mga Taga-Corinto 8:1).
- IV. Ang kahibalo sa tukmang doktrina nagamugna og okupasyon uban ni Kristo (2 Timoteo 2:15).
- V. Okupasyon uban ni Kristo nagapahimo og makanunayong paghinumdum sa atong wala

56. Tan-awa sa mga Pakapin-sa-basahon B, C, ug D.

dinhing Usa ka gihigugma, kinsa anaa didto sa toong kamut sa Amahan (Mga Hebreohanon 12:2). Niana nga kahulugan, ang lamesa sa komunyon maoy atong “auld lang syne” ug panahon sa paghandum.

Human ang tipik sa handumanan gisunog ibabaw sa altar, ang gasa nga paghalad nga nahibilin mahimong usa ka tipik sa Lebitikanhon nga parianong pagkaon (Levitico 2:9; cf. 2:2-3). Ang pagkaon sa kalan-on maoy usa ka hulagway sa pagtoo. Ang pagkaon maoy usa ka wala-ang-merito nga aktibidad; tanang matang sa katawhan mahimong mokaon—maayo, daotan, moral, imoral, relihiyoso, direlihiyoso. Walay usa ka tawo kinsa makasulti, “Ako takus o angayan sa akong baba, akong dila, akong epiglottis, o tilaok; ang Dios mihatag kanila ngari kanako tungud kay ako sama sa usa ka maayong tawo.” Ang pagkaon maoy usa ka perpektong ilustrasyon sa pag-angkon sa unsay gisangkap na sa Dios diha sa grasya.

ANG MGA LAGDA PARA SA GASA NGA PAGHALAD LEVITICO 2:11-13

“Walay bugas [gasa] nga paghalad, nga ikaw magdala [hiphil imperfect sa *qarab*, “pagaaghaton sa pagduul”] ngadto sa GINOO, pagahimoon [niphil imperfect sa *asah*, “gigama”] nga may igpapatubo [*chametz*], kay ikaw dili mahalad pataas pinaagi sa aso og bisan-unsang igpapatubo o bisan-unsang dugus isip usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO.” (Levitico 2:11)

Duha ka butang sa hugut ginadili niini nga bersikulo—igpapatubo ug dugus. “Igpapatubo” mao ang Hebrejong pulong nga *chametz* ug nagakahulugan og “usa ka butang nga gipaaslum” o “gipatubo.” Ang igpapatubo gisalikway sa mga paghalad tungud kay kini nagahulagway og *pagkasad-an*. Siguruha nga ikaw magbaton niana nga waysagol: Ang igpapatubo maoy ginadili—gawas!

Tingali mas lisud diyutay sa pag-atiman mao ang pagdili nga “bisan-unsang dugus.” Ang “dugus” nagalarawan og natural nga katam-is ug nagapasabut sa tawhanong kamaayo. Ang doktrina sa tawhanong kamaayo motabang kanimo pagpasabut og ngano ang dugus gikinahanglang pagalaktawan.

DOKTRINA SA TAWHANONG KAMAAYO

- I. Tawhanong kamaayo maoy nailhan isip “patay nga mga buhat” (Mga Hebreohanon 6:1).
- II. Tawhanong kamaayo dili moluwas sa katawhan (Mga Taga-Efeso 2:8-9; Titus 3:5).
- III. Tawhanong kamaayo nga gimugna sa bisanhain sa dimagtotoo o magtotoo maoy dimadawat sa Dios (Isaiah 64:6; Mga Taga-Roma 8:8).
- IV. Tanang tawhanong kamaayo maoy gihukman sa Dios (Ecclesiastes 12:14; 1 Mga Taga-Corinto 3:12-15).
- V. Tawhanong kamaayo mao ang basihan sa buhat-pagkiha didto sa Katapusang Paghukum (Pinadayag 20:12-15).
- VI. Tawhanong kamaayo nagalakip og katam-is sa gawi plas pagkamatinuuron, wala niini ang makapatagbaw sa Amahan (Mga Taga-Efeso 2:8-9).

VII. Si Jesu-Kristo wala mihuput sa usa ka kinaiyang makasasala; tungud niini, Siya dili makamugna og tawhanong kamaayo. Samtang ang lana mikatap sa maayo-kaayong harina diha sa gasa nga paghalad, sa ingon niini ang pagkatawo ni Kristo, gipuy-an ug gipuno sa Balaang Espiritu, mimugna lamang og divine nga kamaayo (Juan 3:34).

“Isip usa ka paghalad [*corban*] sa unang mga bunga, ikaw modala kanila ngadto sa GINOO, apan sila dili mosaka para sa usa ka manuhutsuhot nga kahumut ibabaw sa altar.”
(Levitico 2:12)

Diha sa Kasaulogan sa Unang mga Bunga, ang mga instruksiyon mitino nga ang usa ka paghalad sa unang mga bunga *dili* pagasunugon. Hinumdumi nga ang Saulog sa Unang mga Bunga mirepresentar sa pagkabanhaw sa pagkatawo ni Kristo. Ang pagkabanhaw ni Kristo *maoy usa ka resulta* sa pagkatagbaw, apan *dili usa ka parte* sa pagkatagbaw. Tungud niini ang pagdili sa pagsunog niining gasa nga paghalad diha sa Saulog sa Unang mga Bunga. Ang pagsunog, ingon nga ikaw nasayod niining panahona, nagahisgot sa paghukum, apan kini nga “unang mga bunga” nga paghalad nagahisgot sa pagkabanhaw, dili paghukum. Ang nabanhaw nga Kristo dili mahimong hukman pa.

Buut nako nga ikaw makakita sa perpektong balansi sa tipo ug tugbang-tipo: Ang unang mga bunga nga *corban* nga gihimo atol sa Saulog sa Unang mga Bunga maoy usa ka Karaang Testamento nga paglarawan-daan o tipo sa

pagkabanhaw. Si Jesu-Kristo diha sa pagkabanhaw mao ang tugbang-tipo nga mituman sa prinsipyo sa unang mga bunga, ug ang Iyang pagkabanhaw mao ang garantiya sa atong pagkabanhaw (Levitico 23:9-14; 1 Mga Taga-Corinto 15:23). Si Kristo mao karon ang bugtong tawo sa kasaysayan kinsa nabanhaw. Ang usa ka pagkabanhaw dili usa ka pagpabalik-sa-kinabuhi. Sila sa hingpit managlahi: sa pagpabalik-sa-kinabuhi, ang usa ka patayng tawo napabalik sa kinabuhi apan unya mamatay pag-usab; sa pagkabanhaw, ang usa ka tawo nagadawat og usa ka lawas nga dili na gayud ulipon sa kamatayon. Ang Bibliya nagarekord og mga pagpabalik-sa-kinabuhi pulos sa Karaan ug Bag-o nga mga Testamento (1 Mga Hari 17:17-22; Mateo 27:52-53; Juan 11:43-44; Mga Buhat 14:19-20; 20:9-12).

Ang buhat ni Kristo didto sa krus maoy epektibo; ang kaluwasan natuman. Siya nabanhaw, dili gayud mahukman pag-usab, dili gayud mamatay. Siya sa waykatapusan anaa sa hypostatic nga paghiusa, milingkod sa toong kamut sa Dios nga Amahan didto sa langit (Mga Salmo 110:1; Mga Taga-Roma 8:34). Ang aplikasyon ngadto sa magtotoo sa matahum gisaysay diha sa mga pulong sa Mga Taga-Roma 8:1: “Busa karon wala nay pagsilot para niadtong kinsa anaa ni Kristo Jesus.” Ingon nga mga magtotoo, ikaw ug ako anaa sa paghiusa uban ni Kristo ang “unang mga bunga” (1 Mga Taga-Corinto 15:20, 23) ug mabuhi sa kahangturan uban Kaniya. Samtang ang waykatapusang pagsilot nagahulat sa matag dimagtotoo sa eternidad (Mga Hebreohanon 9:27), ang Dios sa maloloy-on nagakansilar nianang ikaduha nga pagkatudlo para sa tanan kinsa magtoo diha ni Kristo.

Ang bayad para sa sala nahimo na, ug ang pagduul ngadto sa Dios gisangkap na para sa matag bahin sa atong Kristohanon nga kinabuhi:

- Bahin uno: Kaluwasan ug posisyonal nga pagkanilain; pagduul ngadto sa Dios pinaagi sa pagtoo diha ni Kristo (Mga Buhat 16:31). Sa takna sa kaluwasan ang matag magtotoo diha sa Kapanahonan sa Simbahan gibawtismohan sa Balaang Espiritu ngadto sa paghiusa uban ni Kristo ug “gitagana” [*hagios*] sa kahangturan isip usa ka myembro sa harianong pamilya sa Dios (Mga Taga-Galacia 3:27). Sa posisyon ang magtotoo mamahimong usa ka bag-o nga espirituhanong kaliwatan (2 Mga Taga-Corinto 5:17), nagaambit sa dadangatan ni Kristo (Mga Taga-Roma 8:16-17), ug nagaambit sa tanan nga si Kristo anaa ug mao (Mga Taga-Galacia 4:5).⁵⁷
- Bahin dos: Espirituhanong kinabuhi ug sa kasinatian nga pagkanilain; pagduul ngadto sa Dios pinaagi sa pagpuno sa Espiritu (Mga Taga-Efeso 5:18; cf. 1 Juan 1:9). Sa kasinatian nga pagkanilain makab-ot atol sa pagkinabuhi sa magtotoo sa dihang siya nagatuman sa plano sa Dios pinaagi sa pag-abante ngadto sa espirituhanong pagkahamtong pinaagi sa pagpuno sa Balaang Espiritu ug pagsilsil ug aplikasyon sa doktrina sa Bibliya (Mga Taga-Galacia 5:5; 2 Timoteo 2:21).
- Bahin tres: Eternidad ug kinatas-ang pagkanilain; pagduul ngadto sa Dios pinaagi sa Pagsakgaw o pagkabhaw (1 Mga Taga-Tesalonica 4:16-17). Kinatas-ang pagkanilain mao ang absolutong kahimtang sa kahimayaan sa matag magtotoo

57. Thieme, *Christian Integrity*, 54-55, 63; *The Integrity of God*, 125, 138-42.

sulud sa usa ka pagkabanhaw nga lawas (1 Mga Taga-Corinto 15:43; 2 Mga Taga-Tesalonica 2:14; 1 Juan 3:2).⁵⁸

“Matag bugas nga paghalad nimo, dugang pa, ikaw motimpla pinaagi sa asin, aron nga ang asin sa kasabutan sa imong Dios dili makulang gikan sa imong bugas nga paghalad; sa tanan nimong mga paghalad ikaw mohalad sa asin.” (Levitico 2:13)

Human sa tulo ka negatibong mga mando mahitungud sa gasa nga paghalad—walay igpapatubo, walay dugus, walay pagsunog sa unang mga bunga—kita karon adunay usa ka positibong mando: Paggamit og asin! Atong ikonsiderar og giunsa ang asin nagamit niadtong adlaw nga ang Bibliya nahasulat. Ang asin maoy usa sa labing bililhon nga mga palaliton niadtong karaan nga kalibutan.

DOKTRINA SA ASIN DIHA SA KASULATAN

- I. Ang asin usa ka tigpreserbar. Ang mga Phoenician miimporte og isda ug ubang mga manggalad sa Judah (Nehemiah 13:16), ug ang asin gigamit sa pagtabal ug pagbulad sa isda. Ang asin milikay sa mga pagkaon gikan sa pagkapan-os; tungud niini, ang asin nagahisgot sa waykatapusang kinabuhi. Ang gasa nga paghalad uban sa asin nagapahinumdom kano sa Juan 3:16.

58. Thieme, *Divine nga Paggiya* (2016), 16-18; *Ang Divine nga Laraw sa Kasaysayan*, 134-41.

Sa kadtong anaa sa Kapanahonan sa Simbahan kinsa mitoo sa dimabatbat nga Gasa sa Dios, ang asin nagapasabut sa posisyonal nga kamatuuran. Usa sa daghang mga bahandi nga ang Dios nagahatag ngari kanato sa takna sa kaluwasan mao ang bawtismo sa Espiritu, diin ang mga magtotoo gisulud ngadto sa paghiusa uban ni Kristo, kinsa maoy waykatapusang kinabuhi.⁵⁹ Kita karon mag-ambit sa Iyang kinabuhi (1 Juan 5:11-12), ug “walay usa sa kamatayon, ni kinabuhi, ni mga anghel, ni hutong sa mga anghel, ni mga butang karon, ni mga butang sa umaabot, ni mga gahum, ni gihabogon, ni giladmon, ni bisan unsa nga laing binuhat nga butang, ang makahimo sa pagbulag kanato gikan sa gugma sa Dios, nga anaa ni Kristo Jesus atong Ginoo” (Mga Taga-Roma 8:38b-39). Kita sa ingon niini “giasinan,” gipreserbar sa kahangturan!

- II. Ang asin usa ka tigtimpla (Job 6:6). Isip usa ka igitimpla, ang asin maoy malarawanon sa suludnong kalipay nga tubag sa magtotoo

59. Sa takna sa kaluwasan, ang Dios nagasangkap sa matag magtotoo og napulog-siyam ka dimabakwi, absolutong mga bahandi plas usa ka mabakwi, absolutong bahandi, ang pagpuno sa Balaang Espiritu. Tan-awa sa Thieme, *Ang Plano sa Dios* (2017), Pakapin-sa-basahon.

Ang bawtismo sa Balaang Espiritu maoy usa sa napulog-siyam ka dimabakwi, absolutong mga bahandi ug mahitabo lamang sa makausa, diha sa takna sa kaluwasan sa dihang ang Dios nga Balaang Espiritu nagasulud sa magtotoo ngadto sa paghiusa uban ni Kristo (1 Mga Taga-Corinto 12:13). Diha sa paghiusa uban ni Kristo, ang magtotoo nailhan diha ni Kristo sa Iyang kamatayon, paglubong, pagkabanhaw, pagsaka, ug sesyon (Mga Taga-Roma 6:8; 1 Mga Taga-Tesalonica 5:23). Kini nga paghiusa maoy personal ug waykatapusan ug nagapalingkawas sa matag magtotoo gikan sa gahum ni Satanas, sala, ug kamatayon (Mga Taga-Roma 6:11; Mga Taga-Efeso 6:11). Tan-awa sa Thieme, *The Integrity of God*, 118-26.

ngadto sa gasa sa waykatapusang kinabuhi, sa ato pa, ang kasadya sa kaluwasan nga nagagikan sa usa ka kahibalo sa doktrina sa Bibliya. Ang asin, nan, maoy doktrina, nga nagatimpla sa kinabuhi (Mga Taga-Colosas 4:6). Samtang ang asin nagapahimo sa mga pagkaon nga makapagana ug lamian, sa ingon niini ang doktrina sa Bibliya nagapahimo sa kinabuhi nga labi pang lamian tungud kay ang kahibalo sa kamatuuran sa Dios nagahatag sa kapasidad para sa iyang kasadya ngadto sa labing hingpit.

- III. Ang asin sa analohiya mao ang antitesis sa igpapatubo. Ang asin maoy usa ka tigpreserbar—tinuud nga doktrina; ang igpapatubo maoy usa ka tigpadunot—mini nga doktrina (1 Mga Taga-Corinto 5:8; Mga Taga-Galacia 5:9).
- IV. Ang mga kostumbre sa karaang kalibutan mi-gamit og asin sa pag-ila og usa ka kontrata o pagkamaabiabihon.
 - A. Ubus sa mga balaod sa pagkamaabiabihon: Kon, isip usa ka kaaway sa tig-abiabi, kamong duha mikaon og asin sa iyang lamesa, ikaw napreserbar gikan sa kadaot samtang anaa sa iyang balay.
 - B. Isip usa ka timaan sa pagtuman sa usa ka kontrata: Ang duha ka hingtungdan diha sa kontrata mikaon og asin isip usa ka simbolo sa panag-uyon ug malungtarong panaghigala.
- V. Ang pagkaon sa asin nagalarawan og

pagpanag-iya sa kaluwasan. Sa takna nga ikaw “mikaon sa asin” sa waykatapusang kinabuhi ikaw naluwas. Human sa kaluwasan, ang pagkaon sa asin nagahulagway sa pagkaton og doktrina sa Bibliya.

- VI. “Giasinan sa kalayo” nagapasabut sa eternidad nga gigugol didto sa linaw sa kalayo (Markos 9:48-49). Tungud kay ang dimagtotoo walay asin diha kaniya, siya ditakus sa eternidad uban sa Dios.
- VII. Ang mga magtotoo gikaingon nga mao ang “asin sa kalibutan” (Mateo 5:13).
 - A. Ang asin nagasilbi isip usa ka dimakitang preserbatibo. Ang presensiya sa nasinati sa doktrina nga mga magtotoo diha sa usa ka katilingban o diha sa usa ka nasod mao ang basihan sa iyang katunhayan (Markos 9:50).
 - B. Ang asin nagasangkap og kalami. Kini mao ang impak sa magtotoo diha sa katilingban pinaagi sa iyang aplikasyon sa doktrina sa Bibliya ug sa iyang komunikasyon sa divine nga panglantaw sa kinabuhi (Mga Taga-Colosas 4:6).
- VIII. Ang “asin nga nahimong waylami” maoy kasu-sama ngadto sa magtotoo sa kanunay gawas sa fellowship ug anaa sa rebersiyonismo (Mateo 5:13; Lukas 14:34-35).
- IX. Ang alang-alang nga asin maoy gigamit isip usa ka abono sa karaan nga kalibutan ug isip usa ka paagi sa pagpadali sa pagkadugta sa tai-sa-mananap (Mateo 5:13; cf. Lukas 14:34-35).

- X. Ang pagkatag og asin ibabaw sa mga kadaot sa usa ka nasikup nga siyudad maoy usa ka timaan sa bug-os nga kalaglagaan ug dimabakwi nga kadaot (Mga Maghuhukum 9:45), sama sa Sodom ug Gomorrah (Deuteronomio 29:23; Zephaniah 2:9) ug ingon sa gihimo sa mga Romano sumala sa taho sa pagselebrar sa ilang kadaugan didto sa Carthage niadtong 146 B.C.
- XI. Ang bag-ong-natawo nga mga masuso sa karaang kalibutan giligo ug unya ginudnuran sa asin (Ezekiel 16:4).
- XII. Ang asin gigamit isip usa ka ighihinlo (2 Mga Hari 2:21).
- XIII. Ang “asin sa kasabutan sa imong Dios” (Levitico 2:13).
 - A. Kini nga pulongan nagapasabut ngadto sa usa ka karaang kostumbre diin ang mga tratado o mga panagsabot gidasonan pinaagi sa usa ka kasabutan sa asin. Ang duha ka hingtungdan sa kontrata mikaon sa asin gikan sa usa ka komon nga plato isip usa ka simbolo sa panag-uyon sa usag-usa ug malungtarong panaghigala. Kini mihimo sa kontrata nga balido ug maybili, katumbas sa mga pagpirma uban sa lain diha sa usa ka legal nga transaksyon (Numeros 18:19).
 - B. Ang “asin sa kasabutan sa imong Dios” mao ang hilisgutan sa pagtoon sa Lebitikanhong mga paghalad (Levitico 2:13), ug nagaaplay ngadto sa usa ka kontrata nga ang Dios misangkap para kanato, ang krus. Kini nga

kontrata pinasikad diha sa pagkatagbaw sa Amahan ug pagpakig-uli sa tawo. Pagkatagbaw: Dios, ang Hingtungdan sa unang bahin, nagakaon sa asin. Pagpakig-uli: Tawo, ang hingtungdan sa ikaduhang bahin, nagakaon sa asin. Kon dili lamang tungud sa krus, ang Dios ug tawo anaa sa kabingkilan unta sa usag usa sa kahangturan (Mga Taga-Roma 5), apan salamat sa krus, ang kontrata nagasulud sa usa ka waykatapusang kinabuhi nga klawsula, bisan pa og usa ka kondisyonal. Kini nagasaysay nga *kon* bisan kinsang myembro sa tawhanong kaliwat ang motoo diha ni Kristo, siya pagahatagan sa waykatapusang kinabuhi (Mga Taga-Roma 5:8-10). Ang Dios ug tawo ‘makakaon sa asin’ niini nga kasabutan ug sa sangputanan mag-uban diha sa usa ka waykatapusan ug malungtarong relasyon. Ang tanyag bukas pa karong panahona; ikaw makadawat niini o makasalikway niini.

“Usab kon ikaw magdala og usa ka bugas nga paghalad [gasa nga paghalad] sa sayong nahinog nga mga butang ngadto sa GINOO, ikaw modala sa bag-ong mga lugas [*abib*] sa bugas nga gisangag [*qalah*] diha sa kalayo, ginaling [*geresh*] sa bag-ong tubo [*car'mel*], para sa bugas nga paghalad sa imong sa sayo nahinog nga mga butang.” (Levitico 2:14)

Kini nga bersikulo nagalambigit sa pagkatagbaw uban sa pagkabanhaw. Ang Saulog sa Unang mga Bunga milarawan-daan sa adlaw sa pagkabanhaw sa atong Ginoo, ug ang “bag-ong mga lugas sa bugas” nga paghalad maoy laing bahin sa rituwal niini nga kasaulogan. Sa dili pa ang pagkabanhaw mahitabo, kinahanglan adunay kamatayon ug kinahanglan adunay pagkatagbaw. Ang “bag-ong mga lugas sa bugas” mihulagway ni Kristo diha sa pagkabanhaw. Ang mando nga sila kinahanglang “sangagon,” *qalah*, nagkahulugan og “gidangka o gisangag pinaagi sa kalayo,” nagapasabut ngadto sa Iyang espirituhanon nga kamatayon, Iyang paghukum para sa atong mga sala.

Dugang pa, ang bugas kinahanglan “ginaling” o nilubok. Ang Hebreyong pulong nga *geresh* nagatumbok og “pagpangus” o “pagdugmok.” Si Isaiiah misulat sa ingon niini nga paagi: “Siya giduslak para sa atong mga kalapasan, Siya gidugmok para sa atong mga pagkadili-matarong” (Isaiiah 53:5). Ang “bag-ong mga lugas,” *abib*, mipunting ngadto sa perpektong pagkatawo ni Kristo “gihiklin gikan sa yuta sa mga buhi” sa tukmang panahon sa Dios (Isaiiah 53:8; cf. Job 5:26). Sa dihang ang Iyang mapulihon nga buhat natapos, ang pisiko nga kamatayon sa atong Manluluwas mahitabo (Juan 19:30; cf. Lukas 23:46). Tulo ka panghitabo ang nahitabo tali sa Iyang pisiko nga kamatayon ug Iyang pagkabanhaw, tali sa Iyang kaulawan ug Iyang kahimayaan:

1. Iyang lawas miadto sa lubnganan (Lukas 23:53).
2. Iyang kalag miadto sa Hades o Paraiso (Mga Salmo 16:10; Lukas 23:43; Mga Buhat 2:27; Mga Taga-Efeso 4:9).⁶⁰

60. Thieme, *Madaugong Proklamasyon* (2017), 30.

3. Iyang espiritu misaka ngadto sa presensiya sa Amahan (Lukas 23:46).

Panid-i unsa ang pagbalhin gikan sa kamatayon ni Kristo ngadto sa Iyang pagkabanhaw napaila diha sa paghalad:

“Ikaw unya mobutang og lana ibabaw niini ug mopahimutang sa insiyenso [pagkatagbaw] ibabaw niini; kini usa ka bugas nga paghalad.”
(Levitico 2:15)

Ang pagbutang sa ibabaw o pagdihug og lana mipasabut sa usa ka pagkatudlo o usa ka pagkapili. Si Jesu-Kristo natudlo sa pag-adto sa krus. Siya natudlo para sa pagkabanhaw; ang Amahan mipadala sa tawhanong espiritu ni Kristo balik ngadto sa Iyang lawas (Mga Salmo 16:10; Mga Buhat 2:24; Mga Taga-Roma 6:4; Mga Taga-Colosas 2:12; 1 Mga Taga-Tesalonica 1:10); ang Balaang Espiritu mipadala sa kalag ni Kristo balik gikan sa Paraiso paingon sa Iyang lawas sulud sa lubnganan (Mga Taga-Roma 8:11; 1 Pedro 3:18).

Kapin pa niana, si Jesu-Kristo natudlo para sa pagsaka, sesyon, ug kahimayaan (Mga Salmo 110:1). Wala hangtod nga si Jesu-Kristo milingkod didto sa toong kamut sa Amahan ang Balaang Espiritu sa unibersal mahatag ngadto sa Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoong-pari (Juan 7:39). Kini mao ang mismong basihan sa espirituwalidad dinhi sa Kapanahonan sa Simbahan ug ang kalihukan sa harianong pagkapari, tungud kay ang Espiritu mao kinsa nagapahimaya ni Kristo (Juan 16:14). Pinaagi sa atong pag-ila ni Kristo kita mag-ambit sa Iyang kahimayaan (Mga Taga-Roma 8:17, 30). Kita magpanagana nianang katingalahang adlaw sa dihang kita pagabanhawon nga

may usa ka lawas sa pisiko sama sa lyaha, sa diha nga kita magtan-aw balik ngadto sa krus (Mga Taga-Filipos 3:20-21; 1 Juan 3:2).

“Ug ang pari mohalad pataas pinaagi sa aso sa iyang tipik nga handumanan, bahin sa iyang ginaling ug sa iyang lana uban tanan sa iyang insiyenso isip usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO.” (Levitico 2:16)

Sa kalainan ngadto sa unang mga bunga nga *corban* sa Levitico 2:12, nga dili pagasunogon, usa ka bahin sa bag-ong mga lugas sa bugas nga paghalad kinahanglang pagasunogon. Hinoon, ang paghalad wala gisunog isip usa ka tipo, apan isip usa ka handumanan og unsa ang matuman sa krus.

Kita nakakita nga ang *minchah*, nga mao ang bugtong waypag-ula sa dugo nga paghalad, mitan-aw sa pagkatagbaw gikan sa aspeto ni Jesu-Kristo, ang perpektong Gasa sa Dios. Walay sapayan unsaon nimo pagsabut niini, ang grasya nagaagad sa hingpit diha sa kinsa ug unsa ang Dios. Ang grasya nagagumikan sa gugma sa Dios ug gipahayag diha sa duha-ka-pilo nga paagi: una, ang buhing Pulong—Jesu-Kristo, ug ikaduha, ang nahasulat nga Pulong—ang kanon sa Kasulatan. Ang Dios nagahigugma kanato, apan kita dili kinahanglan maghigugma Kaniya. Kita mahimong maglambigit Kaniya o dili maglambigit Kaniya; kita mahimong magdumili Kaniya, apan Siya wala gayud nagadumili kanato (2 Timoteo 2:12-13). Ang Iyang gugma para kanato wala gayud nagausb. Ang Dios mopadayon paghigugma kanato sa waykatapusan, walay sapayan og unsay atong buhaton. Tungud kay si Kristo misulud ngadto “sa hudnohan” para kanato diin Siya misinati sa kalayo sa paghukum sa Dios,

ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios dili na kinahanglan sa paghukum kanato. Ang kamatuuran nga ikaw ug ako anaa pa dinhi sa kalibutan maoy usa ka handumanan sa Iyang waysama nga grasya. “Ang pasalamat iya sa Dios para sa Iyang dimabatbat nga gasa” (2 Mga Taga-Corinto 9:15)!

Ang Kalinaw nga Paghalad Levitico 3:1-17

Ang kalinaw nga paghalad nagahulagway og doktrina sa pagpakig-uli, nga mao ang mahatungud-sa-tawo nga bahin sa krus. Gawas sa buhat ni Kristo didto sa krus, walay mahimong *corban*, tungud kay ang sala sa tawo ug ang iyang mga sangputanan nakatukod og usa ka dimaagiang babag tali sa Dios ug tawo. Sukad ang tawo mibutang sa babag, ang tawo dili makatangtang niini; pinaagi sa Iyang buhat didto sa krus, si Jesu-Kristo, ang Dios-tawo, mipakig-uli-sa-buut sa tawo ngadto sa Dios ug mipapas sa babag. Ang mananap nga mga sakripisyo sa tataw mitudlo sa mga prinsipyo likud sa pagpakig-uli. Ang mga Hudiyo sa hingpit nakasabut nga kining mga rituwal maoy mga anino lamang sa katinuuran nga moabot ug nga walay pagkamasangputon diha sa ilang paghalad sa usa ka sakripisyo.

“Karon kon ang iyang paghalad [*corban*] usa ka sakripisyo [*zebach*] sa kalinaw nga mga paghalad [*shelamim*], kon siya naghimo sa paghalad gikan sa hayupan, bisan kon laki o baye ba, siya mohalad [hiphil imperfect sa *qarab*, “siya mohimo sa pagduul”] niini nga walay depekto atubangan sa GINOO.” (Levitico 3:1)

Ang pulong nga “sakripisyo,” *zebach*, nagakahulugan og “pag-ihaw” ug nagapasabut ngadto sa buhat ni Kristo didto sa krus. *Shelamim*, ang pulong para sa “kalinaw nga mga paghalad,” anaa sa daghanang ludlis, dili pangusahan, nga nagahisgot og usa ka importanteng aspeto sa pagpakig-uli. Sa tino, ang babag tali sa Dios ug tawo gitukod sa daghang mga tisa: sala, ang silot sa sala, espirituhanong kamatayon, dihingpit nga pagkamatarong sa tawo ug posisyon diha ni Adan, ug ang perpektong karakter sa Dios.⁶¹ Pinaagi sa pagtantang sa matag tisa diha sa paril, si Kristo mihimo niining posible para sa tawo nga mapakig-uli-sa-buut ngadto sa Dios ug makabaton sa kalinaw uban Kaniya.

Si Kristo namatay sa makaduha didto sa krus, sa espirituhanon unya sa pisiko. Akong balikon nga ang pisiko nga kamatayon ni Kristo didto sa krus wala misangkap sa atong kaluwasan; sa dihang si Kristo sa kinabubut-on mipagawas sa Iyang espiritu, Siya nahuman na sa Iyang buhat sa pagpakig-uli. Ang Iyang pisiko nga kamatayon mitumbok nga ang Iyang buhat dinhi sa kalibutan nakompleto ug miandam sa dalan para sa pagkabanhaw (Juan 19:30). Sa dihang kita magbasa sa Mga Taga-Roma 5:8 nga ang Dios nagapadayon sa pagpakita o pagmatuud sa Iyang gugma ngari kanato, “nianang panahon nga kita mga makasasala pa, si Kristo namatay para kanato,” kini nagapasabut sa Iyang espirituhanong kamatayon. Bugtong ang espirituhanong kamatayon ni Kristo ang mibayad sa silot para sa sala ug adunay kalambigitan sa kaluwasan.

Ang kalinaw nga paghalad nalahi gikan sa halad-sinunog tungud kay bisan hain sa laki o baye nga mananap mahimong magamit. Pipila tingali matingala kon kini sa tinuud usa ka importante nga punto. Sa pagkatinuud kini importante!

61. Thieme, *Ang Babag*.

Kon dili man, ang sekso sa mananap dili unta hinganlan diha sa mga instruksiyon sa Dios. Matag detalye misilbi isip usa ka tabang sa pagpanudlo. Ang Levitico mga kapitulo uno ug dos mipaila sa pagkatagbaw gikan sa baroganan sa persona ug sa buhat ni Kristo, usa ka lalaki diha sa Iyang pagkatawo; gikan dinhi, ang pagkahinungdanon sa laki nga toro, sa laki nga kanding, ug sa laki nga nating-karnero.

Ang kinapon-nga-toro usa ka masinugtanon nga nag-trabahong mananap, ug kini nga pagkamasinugtanon milarawan sa perpektong pagpahiangay ni Kristo diha sa plano sa Amahan para sa bahin uno, kaluwasan (Lukas 22:42). Adunay aktibong pagkamasinugtanon nga makit-an diha sa paghingalan sa usa ka laki; adunay maayunong pagkamasinugtanon nga makit-an diha sa alternatibo, ang baye. Tungud kay ang lalaki sa kinaiya agresibo ug aktibo, ug ang babaye maayunon ug nagatubag, ang laki ug baye mahimong maayo-kaayong mga ilustrasyon sa kabubut-on. Busa, ang toro mihulagway-daan sa positibong kabubut-on ni Jesu-Kristo, nga midala Kaniya ngadto sa krus—“masinugtanon hangtod sa punto sa kamatayon, bisan pa sa kamatayon ibabaw sa krus” (Mga Taga-Filipos 2:8).

Ang aktibong pagkamasinugtanon ni Kristo, sama sa nakit-an diha sa laki nga pangsakripisyong mananap, mipakita sa Iyang pag-uyon sa pag-adto sa krus. Apan, sa higayon nga Siya gibitay ibabaw niadtong krus, ang aktibong pagkamasinugtanon nahimong maayunong pagkamasinugtanon. Dinhi diin ang baye nga paghalad maoy importante. Giunsa man ang Iyang maayunong pagkamasinugtanon napakita? Sa Iyang pag-uyon sa pagdala sa atong mga sala diha sa Iyang kaugalingon nga lawas (1 Pedro 2:24), sa pagdawat sa paghukom nga nahisakup sa katawhan (2 Mga Taga-Corinto 5:21), si Kristo miagwanta sa makapalisang, dimatugkad nga kaligutgut sa Dios nga gibuhian

diha Kaniya (Mga Hebreohanon 12:2-3). Ang maong kamalungtaron kita makasabut sa prinsipyo lamang, tungud kay kita dili gayud makasinati sa kadako sa mga pag-antos nga Siya midala ibabaw sa krus. Unsa nga paghalad para sa sala (Mga Hebreohanon 7:27)!

“Ug siya [ang maghahalad] motapion sa iyang kamut diha sa ulo [kailhan] sa iyang halad ug mopatay niini diha sa pultahan sa tolda sa tapukanan, ug ang mga anak-lalaki ni Aaron, ang mga pari, mobisbis sa dugo palibot ibabaw sa altar.” (Levitico 3:2)

Ang kailhan sa Hudiyong magtotoo uban sa sakripisyo sa kalinaw nga paghalad adunay dako kaayong pagkahinungdanon nganha kanimo ug ngari kanako. Tanang katawhan napakig-uli-sa-buut ngadto sa Dios pinaagi sa kamatayon sa Iyang Anak. Ang atong pagpakig-uli nahitabo ibabaw sa krus (Mga Taga-Colosas 1:20-22), samtang ang *simbolikanhon* nga pagpakig-uli sa magtotoo sa Kapanahonan sa Hudiyo nahitabo didto sa tumbagang altar, ang dapit nga milarawan-daan sa krus. Dinhi, ang maghahalad mipatay sa sakripisyo nga makita pag-ayo sa malagmit gatosan ka tumatan-aw, ug ang mga pari mikolekta ug mibisbis sa dugo. Ang katawhan miobserbar ug sila mikat-on. Sa pagtan-aw og balik niini nga eksena, kita gipahinumduman sa usa ka sukaranang prinsipyo: Ang persona ug buhat ni Jesu-Kristo sa tin-aw gipadayag ngadto sa tawhanong kaliwat diha sa matag dispensasyon (Titus 2:11). Ang tanan makapamati; tanan makaobserbar; tanan makakat-on. Unsay maisip, unya, mao ang desisyon sa pagdawat o pagsalikway sa kaluwasan: “Siya kinsa nagatoo diha sa Anak adunay waykatapusang kinabuhi; apan siya kinsa

wala nagatuman sa Anak dili makakita sa kinabuhi, apan ang kaligutgut sa Dios nagapabilin diha kaniya” (Juan 3:36).

“Ug gikan sa sakripisyo sa kalinaw nga mga paghalad, siya motanyag og usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO, ang tambok [*cheleb*] nga nagatabon sa ginhawaan ug ang tanang tambok nga anaa sa ginhawaan, ug ang duha ka rinyon [*kelayot*] uban sa tambok nga anaa kanila, nga anaa sa mga lomo, ug ang langodngod [*mimbrana*] sa atay, nga siya motangtang uban sa mga rinyon.” (Levitico 3:3-4)

Maingon diha sa halad-sinunog, ang “kalayo” mipasabut sa paghukum ug ang “tambok” ngadto sa gawas nga kadalisay ug makita nga pagkamatarong sa pagkatawo sa Mesiyas. Ang tambok usab mirepresentar sa labing-maayo nga bahin. Si Kristo mao ang labing-maayo, absolutong pagkahingpit diha sa Iyang pagkadios ug pagkatawo; Siya mihatag sa Iyang labing-maayo, Iyang-kaugalingon, samtang Siya gi-hukman para kanato. Ang labing-maayo, waysala nga Jesu-Kristo, maoy gihatag para sa labing-daotan, makasasalang katawhan. Kana maoy grasya!

Ang bersikulo kwatro nagapaila kanato ngadto sa usa ka bag-ong pulong, *kelayot*, usahay gihubad og “mga rinyon” ug sa laing mga higayon “mga amimislon”; ang ulahi nga paghubad labaw sa tanan gigamit diha sa Mga Salmo sa pagpasabut og usa ka suludnong pagbati. Ang mga karaan sagad migamit og usa ka pisiko nga bahin sa lawas sama sa mga rinyon sa pagpahayag og mga emosyon sa tawo,

hain maoy gitoohan nga dapit sa iyang mga gitinguha.⁶²

Diin ang kalinaw nga paghalad maoy maykalabutan, ang mga rinyon mihulagway sa tinguha ni Kristo—lyang kabubut-on, nga positibo ngadto sa pagbuut ug Pulong sa Amahan ug negatibo ngadto ni Satanas ug sala. Ang tanan pinaagi niini nga paghalad adunay usa ka empasis diha sa kabubut-on ni Kristo. Ang laki nga mananap nga sakripisyo mihulagway og aktibong pagkamasinugtanon—lyang positibong kabubut-on sa pag-adto sa krus. Ang baye nga sakripisyo mihulagway og maayunong pagkamasinugtanon—lyang positibong kabubut-on sa pagdawat sa atong mga sala diha sa lyang kaugalingon nga lawas.

Tugoti ako sa pagpahimug-at nga bisan pa og pipila sa mga teyologo magsupak niini nga doktrina, ang Bibliya sa tataw nagatudlo sa pagkaanaa sa gawasnong pagbuut sa tawo. Ang matag ikatulong klase nga kondisyon (1 Juan 1:9),⁶³ matag subjunctive mood (1 Juan 2:19), matag deklarasyon sa pagbuut sa Dios (1 Timoteo 2:3-4; 2 Pedro 3:9b) nagaila sa kabubut-on sa tawo. Tungud kay ang Dios naging tinguha sa kaluwasan sa matag-usa, ang tanan mahimong maluwas (2 Pedro 3:9). Apan dili tanan maluwas! Sa way-duhaduha, ang ilang gawasnong pagbuut gigamit diha sa usa ka negatibong paagi. Ang Dios wala nagapatong sa divine nga kinalabwang-kamandoan ibabaw sa kabubut-on sa tawo diha sa kaluwasan; ni Siya nagapugong kanato gikan sa pagpakasala. Kon dili tungud sa gawasnong pag-

62. Sa dugang, ang kasingkasing mirepresentar og hunahuna (Mga Proberbio 23:7), ang bukton misimbolo og kusog (Mga Salmo 89:13), ug ang atay mihulagway og temperamento (Mga Pagbangutan 2:11, KJV).

63. Usa sa upat ka kondisyonal nga mga kabihayag diha sa Griyegong pinulongan, ang ikatulong klase nga kondisyon nagapahayag og usa ka dipiho bisan pa og labi pang mahimong-mahitabo nga umaabot nga kondisyon ug nagapahimug-at sa kabubut-on sa tagsatagsa: "Lagmit ikaw mobuhat o lagmit ikaw dili mobuhat."

buut sa pagkatawo ni Kristo, wala untay mahimong krus ug walay kaluwasan.

Samtang ang “mga rinyon” mihulagway og wagipugus nga tawhanong kabubut-on, “ang unud-sa-kilid” maoy samag-kahulugan sa kompiyansa. Sa pulos mga mananap ug katawhan, ang mga muskulo sa mga lomo magdeterminar og kusog. Kon ang usa ka tawo adunay lig-ong maskulado nga kaugmaran sa mga lomo, siya mahimong masaligon sa iyang pisiko nga abilidad. Mao nga, “ang unud-sa-kilid” miabut sa pagtumbok og kompiyansa. Ang desisyon ni Kristo sa pag-adto sa krus maoy giubanan sa perpektong kompiyansa diha sa plano sa Amahan. Bisan pa sa dako-kaayong oposisyon, si Kristo mituman niini nga pahayag sama sa gipropesiya ni Isaia: “Ako mihatag sa Akong likud niadtong kinsa maghapak *Kanako*, Ug sa Akong mga aping niadtong kinsa maglarut sa bungot; Ako wala mitabon sa Akong panagway gikan sa kaulawan ug pagluwa. Kay ang Ginoong DIOS nagatabang *Kanako*, Tungud niini, Ako wala naulawan; Tungud niini, Ako mipahimutang sa Akong panagway sama sa santik, Ug Ako kahibalo nga Ako kinahanglang dili maulaw” (Isaiah 50:6-7).

“Ang unud-sa-kilid” adunay usa ka aplikasyon para kanato: ang kamahinungdanon sa pagtoo-pahulay nga teknik.⁶⁴ Kita mag-ugmad og perpektong kompiyansa sa

64. Ang pagtoo-pahulay nga teknik mao ang sukaranong pangsulbad-sa-problema nga himan sa tanang mga dispensasyon diin ang magtotoo nagatugyan sa tanan niyang mga kahingawa diha sa Ginoo (1 Pedro 5:7, KJV). Ang magtotoo kinsa nagagamit sa pagtoo-pahulay nga teknik nagahuput og perpekto nga suludnong kalinaw, kasadya, kalipay, ug kusog, nga may kalig-on, gahum, ug impak diha taliwala sa mga kalisud, mga problema, mga kalisdanan, ug mga kausbawan sa kinabuhi (Mga Taga-Galacia 5:22). Ang pagtoo-pahulay nga teknik adunay tulo ka hugna nga magpahimo sa magtotoo sa pagbuntog og kahadlok, pagpabilin og kalig-on sa panghunahuna, ug pagsulbad sa kalisdanan: 1) Ang magtotoo nagasagol sa mga saad sa Dios uban sa pagtotoo sa pagpalig-on sa kalag (2 Mga Taga-Corinto 5:7; Mga Taga-Filipos 4:7). 2) Ang magtotoo nagakutlo gikan sa saad og usa ka maylabot nga doktrina o makatarunganong-

atong kaugalingon nga mga kinabuhi, ug ‘magpalig-on sa mga muskulo sa unud-sa-kilid,’ sa dihang kita magdawat og doktrina sa Bibliya sa makanunayon ug mahimong ham-tong sa espirituhanon, kay diha sa hamtong nga kinabuhi lamang ang pagtoo-pahulay nagakab-ot sa iyang kinatum-yan.

Diha sa Levitico 3:4, ang “langodngod sa atay” mao ang *yoteret*, ang sihag nga mimbrana ibabaw sa atay, nga nagasimbolo og usa ka butang nga sihag ug nagapasabut sa himaya. Ang Dios kahayag, ug ang himaya nagakuyog sa Iyang Persona (Mga Salmo 104:2; 1 Juan 1:5). Si Kristo mao ang pinadayag, ang nagakidlap sa himaya sa Dios (Mga Hebreohanon 1:3). Ang mimbrana nga gihikyad mao ang pagpakita sa himaya sa Dios diha ni Kristo, kinsa mao ang bugtong makitang myembro sa kinaiya-sa-Dios (Juan 1:18). Siya mao ang hilabihang-kabuhong sa himaya sanglit Siya mituman sa Balaod sa hingpit.

“Unya ang mga anak-lalaki ni Aaron mohalad *niini* pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar diha sa halad-sinunog, hain ibabaw sa kahoy nga anaa sa kalayo; kini usa ka paghalad pinaagi sa kalayo sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut ngadto sa GINOO.” (Levitico 3:5)

Ang mga anak-lalaki ni Aaron maoy magsunog sa mga rinyon nga nagrepresentar sa tawhanong kabubut-on ni Kristo: ang tambok nagrepresentar sa Iyang kinamaayohan para sa makasasalang tawo; ang unud-sa-kilid naglarawan

pasikaran sa pag-aplay ngadto sa bisan-unsang sitwasyon o sirkumstansiya (Mga Salmo 55:2). 3) Ang magtotoo nagakab-ot og doktrinal nga mga konklusyon aron nga ang pagtoo nagakontrol sa kalag ug sa sitwasyon (Mga Taga-Roma 8:31). Tan-awa sa Thieme, *Ang Pagtoo-Pahulay nga Kinabuhi* (2016); *Christian Integrity*, 110-16.

sa kompiyansa ni Kristo; ang langodngod, o mimbrana, sa atay naghulagway sa hilabihang-kabuhong sa himaya ni Kristo. Gilamon pinaagi sa kalayo sa paghukum sa Dios, ang inalisngaw misaka paingon-sa-langit, usa ka “manu-hotsuhot nga kahumut” sa pagtagbaw sa Amahan. Ang Dios natagbaw; ang tawo napakig-uli-sa-buut.

DOKTRINA SA PAGPAKIG-ULI

- I. Kahubitan: Pagpakig-uli mao ang pagtangtang sa babag tali sa Dios ug sa tawo, nagpuli sa kabingkilan—ang babag, diha sa kalinaw—ang buhat ni Kristo didto sa krus. Samtang ang pagkatagbaw maoy maykalabutan-sa-Dios, ang pagpakig-uli maoy maykalabutan-sa-tawo (2 Mga Taga-Corinto 5:18; Mga Taga-Efeso 2:16; Mga Taga-Colosas 1:20-22).
- II. Ang patay sa espirituhanon nga katawhan maoy giila ingon nga kaaway sa Dios (Mga Taga-Roma 5:10; Mga Taga-Colosas 1:21).
- III. Kalinaw maoy usa ka kapulong para sa pagpakig-uli. Si Jesu-Kristo mianhi sa pag-sangkap og kalinaw uban sa Dios pinaagi sa Iyang buhat didto sa krus (Mga Taga-Efeso 2:14-16; Mga Taga-Colosas 1:20).
- IV. Ang kalinaw tali sa Dios ug sa tawo maoy gidasonan pinaagi sa personal nga pagtoo diha ni Jesu-Kristo (Mga Taga-Efeso 2:8-9; Mga Taga-Roma 5:1).

- V. Ang kalinaw nga paghalad sa Levitico 3 nagalarawan sa doktrina sa pagpakig-uli (Levitico 7:11-38).
- VI. Matag myembro sa harianong pamilya sa Dios maoy usa ka embahador kinsa nagarepresentar ni Kristo dinhi sa kalibutan. Tungud niini, ang matag myembro sa harianong pamilya adunay ministryo sa pagpakig-uli (2 Mga Taga-Corinto 5:18-20).⁶⁵
- VII. Ang mekanika sa pagpakig-uli magtangtang sa babag.
 - A. Sala gitangtang pinaagi sa katubsanan (Mga Taga-Galacia 3:13; Mga Taga-Efeso 1:7; Mga Taga-Colosas 1:14; 1 Pedro 1:18-19) ug dilimitadong panghimayad (2 Mga Taga-Corinto 5:14-15, 19; 1 Timoteo 2:6; 4:10; Titus 2:11; Mga Hebreohanon 2:9; 1 Juan 2:2).
 - B. Silot sa sala gitangtang pinaagi sa pagbayad (Mga Salmo 22:1-6; Mga Taga-Colosas 2:14).
 - C. Problema sa pisiko nga pagkatawo gitangtang pinaagi sa pagkahimugso-pag-usab (Juan 3:1-18; Titus 3:5; 1 Pedro 1:23).
 - D. Dihingpit nga pagkamatarong o tawhanong kamaayo gitangtang pinaagi sa impyutas-

65. Tanang Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo maoy gitudlo nga harianong mga embahador diha sa kaluwasan; kita magrepresentar ni Ginoong Jesu-Kristo dinhi sa gingharian sa yawa (2 Mga Taga-Corinto 5:18-20). Kita magsilbi isip mga sinugo sa Hari sa mga hari ug Ginoo sa mga ginoo kinsa karon wadinhi sa kalibutan. Kining sa embahador nga serbisyo nagalakip og pagsaksi, administrasyon diha sa lokal nga simbahan, ug paglihok diha sa usa ka Kristohanong serbisyo nga organisasyon. Tanawa sa Thieme, *Christian Integrity*, 104-06.

yon (Mga Taga-Roma 3:22; 9:30—10:10; 2 Mga Taga-Corinto 5:21; Mga Taga-Filipos 3:9; Mga Hebreohanon 10:14) ug pagkahitarong (Mga Taga-Roma 4:1-5, 25; 5:1; 8:29-30; Mga Taga-Galacia 2:16; Titus 3:7).

- E. Ang babag sa perpektong karakter sa Dios gitangtang pinaagi sa pagkatagbaw (Mga Taga-Roma 3:22-26; 1 Juan 2:1-2).
- F. Problema sa posisyon diha ni Adan gitangtang pinaagi sa posisyon diha ni Kristo (1 Mga Taga-Corinto 15:22; 2 Mga Taga-Corinto 5:17; Mga Taga-Efeso 1:3-6).

“Apan kon ang iyang paghalad para sa usa ka sakripisyo sa kalinaw nga mga paghalad ngadto sa GINOO maoy gikan sa panon, siya mohalad niini, laki o baye, nga walay depekto. Kon siya naghalad og usa ka nating-karnero para sa iyang paghalad, nan siya mohalad niini atubangan sa GINOO, ug siya motapion sa iyang kamut ibabaw sa ulo sa iyang halad, ug mopatay niini atubangan sa tolda sa tapukanan; ug ang mga anak-lalaki ni Aaron mobisbis sa iyang dugo palibot ibabaw sa altar. Ug gikan sa sakripisyo sa kalinaw nga mga paghalad siya modala isip usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO, sa iyang tambok, ang tibuuk tambok sa ikog nga siya motangtang duul sa dugukan ug ang tambok nga nagatabon sa ginhawaan ug sa tanang tambok nga anaa sa ginhawaan, ug ang duha ka rinyon uban

sa tambok nga anaa kanila, nga anaa sa mga lomo, ug sa langodngod [mimbrana] sa atay, nga siya motangtang uban sa mga rinyon. Unya ang pari mohalad *niini* pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar, *isip* pagkaon, usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO.” (Levitico 3:6-11)

Ang mananap nga walay buling sa kanunay mipahimug-at sa karakter ni Kristo ug mipakita sa Iyang kalipikasyon sa pag-adto sa krus. Ang sakripisyo gihalad “atubangan sa GINOO,” nga maoy, diha sa pultahan sa Tabernakulo. Ang paagi mao ra: kailhan, o ang simbolikang pagbalhin sa sala; ang pag-ihaw sa mga mananap; ang pagbisbis sa dugo; ang pagbahinbahin sa patayng-lawas sa mananap. Kini nga paghalad misubli sa panig-ingnang analohiya tali sa paghukum sa Dios ug “sa dugo ni Kristo.” Pag-usab, ang “sakripisyo sa kalinaw nga mga paghalad” nagapasabut ngadto sa pagtangtang sa babag: pagpakig-uli ug “kalinaw diha sa Dios” (Mga Taga-Roma 5:1). Apan karon kita adunay usa ka butang nga bag-o: “siya motangtang duul sa dugukan.” Kini nagapasabut ngadto sa sampot nga misulud sa kinadaghanang tambok ug giisip nga maoy labing delikado nga bahin sa pangsakripisyong mananap. Ang sa sulud ug makitang pagkahingpit ni Kristo mitagbaw sa Amahan, kinsa mihukum sa Kinamaayohan aron kita mahimong maluwas. Makausa pa, ang mga analohiya tali sa mga parte sa mananap ug sa persona ni Kristo gihimo.

“Dugang pa, kon ang iyang halad usa ka kanding, nan siya mohalad niini atubangan sa GINOO, ug siya motapion sa iyang kamut ibabaw sa iyang ulo ug mopatay niini atubangan

sa tolda sa tapukanan; ug ang mga anak-lalaki ni Aaron mobisbis sa iyang dugo palibot ibabaw sa altar. Ug gikan niini siya motanyag sa iyang halad isip usa ka paghalad pinaagi sa kalayo ngadto sa GINOO, ang tambok nga nagatabon sa ginhawaan ug ang tanang tambok nga anaa sa ginhawaan, ug ang duha ka rinyon uban sa tambok nga anaa kanila, nga maoy anaa sa mga lomo, ug ang langodngod [mimbrana] sa atay, nga siya motangtang uban sa mga rinyon. Ug ang pari mohalad kanila pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar *isip* pagkaon, usa ka paghalad pinaagi sa kalayo para sa usa ka manuhotsuhot nga kahumut; tanang tambok maoy iya sa GINOO.” (Levitico 3:12-16)

Gawas sa pulong “kanding,” kini nga kategoriya sa kalinaw nga paghalad nagalista og usa ka pagbalikbalik sa mao rang mga instruksiyon nga kita mituki na diha sa nating-karnero nga paghalad. Ang mga kahulugan nga maylabot sa usa ka paghalad maoy managsama diha sa ilang aplikasyon ngadto sa laing paghalad, ang bugtong kalainan mao ang kahulugan sa “kanding” nga nagarepresentar og pagbayad. Si Kristo maoy atong personal nga puli tungud kay Siya mibayad sa sala o mibayad sa silot para sa sala, nagkansilar sa makapakurat nga utang batok sa matag usa kanato (Mga Taga-Colosas 2:14). Kini mao ngano ang kaluwasan usa ka personal kaayo nga butang. Ang kaluwasan mahimo lamang mapanag-iya sa tagsatagsa (Mga Buhat 16:31).

“Kini usa ka mahangturong balaod sa tanan ninyong mga henerasyon diha sa tanan nin-

yong mga pinuy-anan: kamo dili mokaon sa bisan-unsang tambok o bisan-unsang dugo.”
(Levitico 3:17)

“Kini” nagapasabut ngadto sa kalinaw nga paghalad ug ang “mahangturong balaod” nagadala sa idiya sa piho nga mga kategoriya sa doktrina. Ang pulong “balaod” maoy gigamit pulos dinhi ug diha sa Mga Salmo 119 nga nagasugo sa magtotoo nga mahimong matinuuron ug masunoron sa Pulong sa Dios. Ang “balaod” nagapaila og pipila ka mga kategoriya sa doktrina nga maykalabutan sa usa ka paglakaw sa magtotoo uban sa Dios. Sa pagpalungtad niini nga mga doktrina maoy sama ra sa matinumanong komunikasyon sa mga sugo sa Dios sa tanang bahin sa Karaang Testamento nga mga panahon. Ang pulongan, “sa tanan ninyong mga henerasyon diha sa tanan ninyong mga pinuy-anan,” nagatumbok nga ang doktrina nga nakat-onan pinaagi sa panig-ingnan sa kalinaw nga paghalad maoy nakategoriya diha sa hunahuna sa maghahalad gikan diin ang doktrina mahimong maaplay.

Sa tino, ang balaod midili sa pagkaon sa tambok ug sa pag-ambit sa dugo. Ang mga Hudiyo dili gayud mokaon sa tambok o dugo, tungud kay ang tambok mirepresentar sa persona ni Kristo, ug ang dugo, sa Iyang buhat didto sa krus. Kini nga pagdili gihatag sa pagpahinumtum sa tanang mga magtotoo nga ang tawo naluwas pinaagi sa grasya, sa hingpit gawas sa tawhanong merito (Mga Taga-Efeso 2:8-9; Titus 3:5). Ang pagkamatarong sa Dios natagbaw pinaagi sa pagkahingpit sa persona sa Manluluwas; Iyang hustisya natagbaw pinaagi sa sakripisyo ni Jesu-Kristo. Samtang ang pagsunog sa tambok mihulagway sa katagbawan sa Amahan diha sa mapulihong kamatayon ni Kristo, walay usa sa maghahalad ni sa mga pari ang nahikawan sa ilang

mga pahat. Ang “dughan” ug ang “toong abaga” nahiadto sa mga pari (Levitico 7:32-34, KJV), ug ang nahabilin sa karne nahisakup ngadto sa maghahalad (Levitico 7:15-17). Ang pagkaon sa unud mipakita sa ilang pagpanag-iya sa kaluwasan pinaagi sa pagtoo.

Ang pagpakig-uli, girepresentar pinaagi sa kalinaw nga mga paghalad sa Levitico kapitulo tres, gitingub ug gipalapad diha sa Mga Taga-Efeso:

Kay Siya Mismo [Kristo] ang atong kalinaw, kinsa mihimo sa duha ka *grupo ngadto* sa usa, ug mibungkag sa babag sa nagbahin nga paril [tali sa mga Hudiyo ug mga Hentil], pinaagi sa pagpapas diha sa Iyang unud sa kabingkilan, *nga mao* ang Balaod sa mga kamandoan [ang Balaod ni Moses] nga *gisulud* diha sa mga ordinansa, nga diha sa Iyang-kaugalingon Siya maghimo [magbuhat] sa duha ngadto sa usa ka bag-ong tawo, *sa ingon* nagtukod sa kalinaw, ug magpakig-uli-sa-buut kanilang duha diha sa usa ka lawas ngadto sa Dios pinaagi sa krus, pinaagi niini nagbutang sa kamatayon sa kabingkilan. UG SIYA MIABUT [Unang Pag-abut] UG MIWALI SA KALINAW DIHA KANINYO KINSA MAOY HALAYO KAAYO [mga Hentil], UG KALINAW NIADTONG KINSA MAOY HADUUL [mga Hudiyo]. (Mga Taga-Efeso 2:14-17)

Ang mga Hudiyo, kinsa adunay Lebitikanhong mga paghalad, ug ang mga Hentil, kinsa wala, maoy gidala nga naghiusa dinhi sa Kapanahonan sa Simbahan pinaagi sa buhat ni Kristo didto sa krus. “Ang babag sa nagbahin nga paril” wala na. Ang nagtoong Hudiyo ug Hentil gihimong

usa diha ni Kristo, kay “walay usa nga Hudiyo ni Griyego . . . kay kamong tanan usa diha ni Kristo Jesus” (Mga Taga-Galacia 3:28). Tanang kaliwatanon nga mga kalainan maoy gitangtang pinaagi sa bawtismo sa Balaang Espiritu, usa ka ministeryo nga waykaparehas ngadto sa Kapanahonan sa Simbahan.

“Kay pinaagi Kaniya [Jesu-Kristo isip ang ahente sa pagpakig-uli] kita pulos magbaton sa atong akses diha sa usa ka Espiritu ngadto sa Amahan.” (Mga Taga-Efeso 2:18)

KALUWASAN NGA LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD

Paghalad	Balaod	Takna	Kategoriya	Rituwal	
				Katungdanan sa Maghahalad	Katungdanan sa Pari
Sinunog (Boluntaryo) Levitico 1:2-17	Levitico 6:8-13	Adlaw-adlaw: Buntag, Gabii (Numeros 28:3-8) Adlawng-igpapatubong: (Numeros 28:9-10) Mga Kasaulogan: Bag-ong bulan Passover Way-igpapatubong Pan Unang mga Bunga Panghimayad Mga Trompeta (Numeros 28:11—29:39)	Kinapon-nga-toro Karnero Kanding } Tuigang Nati nga Laki (Walay Buling) 2 ka Ihalas-nga-salampati 2 ka Batang Manatad	Pagdala ngadto sa pultahan sa Tabernakulo. Kailhan pinaagi sa pagtapion sa kamut. Pagpatay sa paghalad. Panitan ug putlon diha sa mga piraso. Paghugas sa mga parte. Paghatag sa mga langgam ngadto sa pari.	Pag-atiman sa kalayo diha sa tumbagang altar. Pagkolekta ug pagbisbis sa dugo. Pagpahimutang sa mga piraso sa hanay ug sa pagsunog. Mga langgam: paglubag sa ulo, pagtugot sa dugo sa pagdagayday diha sa kilid sa altar, pagbutang sa babalunan ug mga balhibo diha sa labayanan sa abo, pagputol sa dayag ug pagsunog.
Gasa Way-pag-ula sa dugo, luntaryo) Levitico 2:1-16	Levitico 6:14-18	Adlaw-adlaw: Gidala uban sa Sinunog/ Kalinaw nga mga Paghalad (Levitico 1:2-7) Publiko & Pribado (mga Pari)	Bugas: Maayo-kaayong Harina Gisangag, Wagalinga Lana, Kamanyan, Asin Hinudno: Hudnohan, Lapad nga Lutoanang-metal, Kalaha (Walay Patubo, Walay Dugus)	Pagdala ngadto sa pari. Pagkuha sa iyang hakgum ug paghatag ngadto sa pari.	Pagsunog sa handumanan ibabaw sa tumbagang altar.
Kalinaw (Boluntaryo) Levitico 3:1-17	Levitico 7:11-38	Publikong mga Kasaulogan: Pentekostes (Levitico 23:19) Uban pa: Masadya, Solemne nga mga Okasyon (Numeros 10:10) Pribado: Nga may mga Panumpa (Levitico 7:16; 22:21) Para sa Pagpasalamat (Levitico 7:12) Kahingpitan sa Nazarite nga Panumpa (Numeros 6:14)	Mga Baka Karnero Kanding } Laki/ Baye (Walay Buling)	Pareha sa halad-sinunog, apan paghatag sa pari sa tambok, mga rinyon, ug mimbrana sa atay usab.	Pareha sa halad-sinunog, apan dugang pa, ang pagwarawara sa dughan ug toong abaga nga mga bahin atubangan sa Ginoo.

Bahin sa Dios	Bahin sa Pari	Bahin sa Maghahalad	Simbolismo	Doktrina
Tanan nga gisunog (Levitico 1:9)	Panit (Levitico 7:8)	Wala	Si Kristo naghalad sa iyang-kaugalingon nga walay mansa o buling, gihimong sala ug gihukman para kanato. (Mga Hebreohanon 9:11-14; 10:5-7)	Katubsanan (1 Pedro 1:18-19) Pagkatagbaw (Mga Taga-Roma 3:25) nga may empasis diha sa buhat ni Kristo.
Ang Handumanan, gisunog (Levitico 2:2) Gawas sa Pagsaulog sa Unang mga Bunga (Levitico 2:12) Bag-ong mga Lugas sa Bugas nga Handumanan, gisunog (Levitico 2:16)	Ang nahibilin (Levitico 6:16-18)	Wala	Ang pagkawaysayup ni Kristo, nga mipasarang Kaniya sa pag-adto sa krus. Ang pananaw sa krus sa Dios ug tawo.	Katubsanan Pagkatagbaw nga may empasis diha sa Persona ni Kristo (Mateo 3:17b) Ang Nagpalahutay nga Ministeryo sa Balaang Espiritu (Mateo 12:18) Pagkabanhaw (1 Mga Taga-Corinto 15:23)
Tanan nga gisunog (Levitico 3:5)	Ang dughan ug toong abaga (Levitico 7:31-32)	Ang nahibilin (Levitico 7:15-16) Unsa ang wala gikaon kinahanglang pagasunogon sa ikatulo nga adlaw (Levitico 7:17)	Sa gawas nga kadalisay, sa sulud nga pagkahingpit ni Kristo, ang hilabihang-kabuhong sa iyang himaya; iyang kinamaayohan para kanato. Aktibong kabubut-on ni Kristo: iyang pag-uon sa pag-adto sa krus. Maayunong kabubut-on ni Kristo: iyang pag-uon sa pagdala sa atong mga sala ug mahukman para kanila.	Pagpakig-uli (Mga Taga-Roma 5:1; Mga Taga-Colosas 1:20)

REBOUND NGA LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD

Paghalad	Balaod	Takna	Kategoriya	Rituwal	
				Katungdanan sa Maghahalad	Katungdanan sa Pari
Sala (Mapugsa-non) Levitico 4:2-35	Levitico 7:25-30	Regular: Para sa Katawhan Bag-ong buwan Passover Pentekostes Mga Trompeta Mga Tabernakulo Panghimayad (Numeros 28:15—29:38) Espesyal: Para sa mga Pari Mga Magmamando Katawhan Matag-usa	Para sa Kongregasyon: Kinapon-nga-toro Para sa mga Pari: Kinapon-nga-toro Para sa usa ka Magmamando: Kanding (Laki) Para sa Matag-usa: Kanding/Nating-karnero (Baye)	Pareha sa kalinaw nga paghalad (Walay Pagsugid)	Para sa Kaugalingon ug sa Kongregasyon: Mikuha ug mibisbis sa dugo 7 ka higayon atubangan sa tabil ug mibutang sa dugo ibabaw sa mga sungay sa altar sa insiyenso. Ang nahibilin giyabo sa tumbagang altar. Ang kinapon-nga-toro gisunog gawas sa kampo; ang tambok gisunog ibabaw sa tumbagang altar (Levitico 4:16-19). Para sa Magmamando: Dugo wala gidala ngadto sa Balaang Dapit apan gibutang ibabaw sa mga sungay sa tumbagang altar ug giyabo. Ang pagpaigo sa lawas pareha sa paghalad sa ordinaryong katawhan.
Paglapas (Mapugsa-non) Levitico 5—6:7	Levitico 7:1-7	Ingon sa Gikinahanglan	Paglapas: Sukaranan, Pagtago, Panag-uban, Dila Kanding/Nating-karnero (Baye) 2 ka lhalas-nga-salampati 2 ka Batang Manatad 1/10 nga bahin sa Ephah sa harina Kalapasan batok sa balaang mga butang: Toro-nga-karnero (Laki, walay buling) 1/5 sa bili sa siklo Kalapasan batok sa tawo: pagbayad, plas 1/5 nga gidugang	Pareha sa sala nga paghalad (Pagsugid) Pagbayad ngadto sa tawo nga nasaypan Pagdala ngadto sa Pari	Pareha sa sala nga paghalad sa ordinaryong katawhan. Ang pari nagapatay sa sakripisyo—pareha sa sala nga paghalad.

Bahin sa Dios	Bahin sa Pari	Bahin sa Maghahalad	Simbolismo	Doktrina
Tanan nga gisunog gawas sa kampo (Levitico 4:19-21)	Ang wagisunog nga bahin sa paghalad para sa magmamando o katawhan (Levitico 6:24-29)	Wala	Si Kristo gihimong sala para kanato; lyang pag-antos gawas sa siyudad. (1 Pedro 2:24; Mga Hebreohanon 13:11-13)	Rebound (1 Juan 1:7, 9) nga may empasis diha sa wamahibalo nga mga sala sa magtotoo. Paghinlo gikan sa tanang dipagkamatatong.
Tanan nga gisunog ibabaw sa altar (Levitico 7:3-5)	Ang nahibilin sa mananap nga mga paghalad (Levitico 7:6) Ang gasa nga paghalad gipirito ug gisagol sa lana, o uga (Levitico 7:9-10)	Wala	Pagtunglo nahimong panalangin.	Rebound (1 Juan 1:7, 9) nga may empasis diha sa nahibaloan nga mga sala sa magtotoo.

ANG REBOUND NGA MGA PAGHALAD

Sa katarungan nga ang mga halad-sinunog mihulagway og kaluwasan para sa mga dimagtotoo, ang rebound nga mga paghalad mihulagway og pagsugid sa sala sa magtotoo. Sa dili pa ang pagsugod sa atong pagtoon sa sunud seksyon sa Lebitikanhong mga paghalad, kita magtan-aw pagbalik sa mga paghalad diha sa ilang husto nga mga klasipikasyon.

1. Ang mga halad-sinunog (manuhotsuhot nga kahumut): bahin uno—kaluwasan.
 - a. Halad-sinunog (Levitico 1): pagkatagbaw nga may empasis diha sa buhat ni Kristo.
 - b. Gasa nga paghalad (Levitico 2): pagkatagbaw nga may empasis diha sa persona ni Kristo.
 - c. Kalinaw nga paghalad (Levitico 3): pagpakig-uli.
2. Ang rebound (walay-manuhotsuhot nga kahumut) nga mga paghalad: bahin dos—ang kinabuhi sa magtotoo dinhi sa kalibutan.
 - a. Sala nga paghalad (Levitico 4): rebound nga may empasis diha sa wamahibaloi nga mga sala sa magtotoo.
 - b. Pagkasad-an nga paghalad (Levitico 5:6-7): rebound nga may empasis diha sa nahibaloan nga mga sala sa magtotoo.

Bisan pa og kita naluwas gikan sa silot sa sala ug nahatagan sa gahum sa dili pagpakasala, ang personal nga sala nagapadayon nga usa ka hilabihan ka tinuud nga problema para kanatong tanan samtang nga kita buhi pa. Dili lamang kita magbuhat sa mga sala nga nahibaloan nato, apan kita usab sad-an sa pagbuhat og wamahibaloi nga

mga sala. Masdaghan ang magtotoo nagasabut sa Pulong sa Dios, labi pa nga siya mahibalo og unsa ang sala ug unsay dili sala. Kadaghanan sa mga magtotoo maggawas sa fellowship uban sa Dios pinaagi sa mga sala nga sila wala pa makat-on sa pag-ila ingon nga mga sala. Sa ingon diha sa kahimtang sa karnalidad, sila dili makasukol sa mga tentasyon diha sa ilang lugar sa kahuyang sulud sa kinaiyang makasasala. Busa, ang labing sukaranong paagi sa pagpuyo diha sa bahin dos mao ang *rebound!*

Ang grasya nga pagsangkap sa rebound sa kanunay anaa sa tanang mga magtotoo. Samtang ang 1 Juan 1:9 nagapatin-aw sa atong paagi sa pagpahiuli ngadto sa fellowship uban sa Dios dinhi sa Kapanahonan sa Simbahan, ang pagbawi nga mga sugo sa mga Hudiyo sa Kapanahonan sa Israel makit-an sa maong mga yugto sama sa Levitico 26:40-42a: “Kon sila magsugid sa ilang pagkadaotan . . . nan Ako mohinumdom sa Akong kasabutan.” Ang rebound dipugsanay: Ang kondisyonal nga kabihayag, “kon sila magsugid,” nagatugot sa tagsatagsa sa kagawasan sa pagpili. Ang magtotoo kinsa nagatinguha og pagpahiuli ngadto sa fellowship ug nagahingalan sa iyang mga sala ngadto sa Dios dihadiha napasaylo ug sa hingpit nahinloan waysapayan og unsay iyang gibati mahatungud sa iyang mga sala. Ang Dios mimugna sa perpektong plano para sa pagbawi sa fellowship. Masubayon sa Iyang kaugalingon nga perpektong karakter, Siya sa kanunay nagabuhat sumala niana nga plano ug nagasangkap og kapasayloan sa sala.

Ang Sala nga Paghalad—Levitico 4:1-35

Unya ang GINOO misulti [*dabar*] ngadto ni Moses, nag-ingon. (Levitico 4:1)

Ang pulongan, “ang GINOO misulti,” nagapakita sa binalikbalik diha sa Karaang Testamento ug nagasinyas og usa ka pinadayag gikan sa hunahuna sa Dios. Sa dihang ang Hebrejong punglihok *dabar* gihatag diha sa qal stem, kini nagapasabut ngadto sa usa ka “pahayag”; sa dihang ang *dabar* nagapakita diha sa piel, sama dinhi, ang tagadawat gialerto nga siya dapat magmabinantayon.

“Pagsulti ngadto sa mga anak-lalaki sa Israel, nag-ingon [qal infinitive sa *amar*, “sa pagpadayag”], ‘Kon ang usa ka tawo [*nephesh*] makasala [*chata*] sa ditinuyo [pinaagi sa pagkaignorante] sa bisan-unsang mga butang nga ang GINOO mimando nga dili magabuhat, ug nagabuhat sa bisan-unsang kanila.’” (Levitico 4:2)

“Pagsulti ngadto sa mga anak-lalaki sa Israel, nag-ingon” maoy usa ka mando ngadto ni Moses sa pagsangyaw sa nagsunud nga doktrina, ang balaod sa sala nga paghalad, diha sa usa ka tataw ug organisadong paagi. “Kon ang usa ka tawo makasala” maoy gipatunong ngadto sa magtotoo sa Israel. Ang pulong nga gihubad og “tawo” maoy *nephesh* ug nagakahulugan sa “rasyonal nga hunahuna, kalag, kinabuhi.” Tungud kay ang tanang mga magtotoo magpadayon sa paghuput og usa ka kinaiyang makasasala human sa kaluwasan, sila sa labing siguro makasala, sa tinuyo ug sa ditinuyo (Mga Taga-Roma 7:18-20). Ang qal imperfect sa punglihok nga *chata*, “sa pagpakasala,” maoy sa labi pang takdo nga gihubit, “sa pagsipyat sa punting,” sama diha sa pamana, o “sa paghimo og sayup nga lakang, sa pagpakasala sumala sa pagtipas gikan sa usa ka natukod nga sumbanan.” Ug unsaon sa usa ka magtotoo sa pagsipyat sa

punting “sa ditinuyo”? Pinaagi sa pagkaignorante sa pipila ka doktrina diha sa natad sa hamartiology. Siya nagapakyas sa pag-ila nianang unsa siya nakahimo maoy sala ug wala nagasugid niini. Apan ang “mga butang nga ang GINOO mimando” kinahanglang masunud.

Ang tawo mahiligon sa paghunahuna nga ang usa ka sala nga gibuhad diha sa pagkaignorante wala nagadala og pagkasad-an. Sa ingon niini siya nagapangatarungan sa pagkaignorante isip usa ka pamalibad. Apan, dili ang Balaod ni ang pagkamatarong ug hustisya sa Dios mag-ila sa maong pangatarugan isip balido. Ang sala maoy sala, bisan kon gihimo sa tinuyo o gibuhad diha sa pagkaignorante sa usa ka divine nga pagdili. Ang tanang sala maoy makapalagot ngadto sa karakter sa Dios ug ang Dios motiman niini. Diha sa Bag-ong Testamento, ang 1 Juan 1:9 maoy usa ka managsamang yugto nga nagahulagway og mga sala sa pagkaignorante isip “dipagkamatarong.” Sa dihang kita makaabot sa kondisyon sa Dios sa pagsugid, ang iyang paagi sa pag-atiman sa sala maoy gitawag og “paghinlo.” Didto sa krus, si Jesu-Kristo gihukman para sa tanang mga sala, nahibaloan ug wamahibaloi. Ang rebound nga paghalad mipahimug-at nga pulos ang kantidad sa rebound ug ang pagsangkap para sa rebound maoy nasangkap pinaagi sa atong Manluluwas (1 Juan 1:7b).

Bisan pa og bantugan o inila siya tingali, walay usa ka magtotoo dinhi sa kalibutan kinsa wala nagatigum adlaw-adlaw og igoigong sala sa pagdaot kaniya sa kahangturan. Salamat ngadto sa buhat ni Kristo ibabaw sa krus, ang magtotoo kinahanglan lamang magsugid, o maghingalan, sa iyang nahibaloan nga mga sala ngadto sa Amahan aron mapasaylo, ug siya sa dungan gihinloan gikan sa iyang mga sala sa pagkaignorante. Pinaagi sa yanong paghingalan sa iyang mga sala, ang magtotoo nagaila nga siya napasaylo

tungud sa pagkamatinumanon ug pagkamatarong sa Dios. Ubus sa balaod sa duha ka husay sa usa ka salaod, siya dili mahukman para sa iyang mga sala, kay ang tanang mga sala nahukman na didto sa krus.

MGA SALA SA PAGKAPARI

Sama sa tanang kanasuran, ang Israel namugna sa nagkadaiyang mga tipik sa katilingban. Ang rebound nga mga paghalad nadesinyo gayud aron ang matag Hudiyong magtotoo makaapil, apan ang mga instruksiyon nagkalain-lain sumala sa espirituhanong kondisyon sa nasod.

“Kon ang gidihugang pari makasala sa ingon nga magdala og pagkasad-an [*ashmat*] diha sa katawhan, nan tugoti siya nga maghalad ngadto sa GINOO og usa ka toro nga walay depekto isip usa ka sala nga paghalad para sa sala nga siya nakahimo.” (Levitico 4:3)

Ang hustong kalihukan sa espirituhanong liderato diha sa yuta maoy sa kinalabwang kamahinugdanon. Ang gidihugang pari, gimandoan sa pagsilbi sa Ginoo diha sa iyang opisyal nga posisyon, mirepresentar sa nasod atubangan sa Dios, ug maoy responsable para sa pagsabwag sa doktrina sa Bibliya. Samtang mipadayon ang pari, maong mipadayon ang nasod, ug ang Dios sa kanunay mihimo sa espirituhanong liderato nga responsable. Ang pagkasad-an sa katawhan, *ashmat*, nagkahulugan og “usa ka sayup, usa ka pagkasad-an, usa ka paglapas,” mipasabut ngadto sa mga sala sa nasod.

Ang batang kinapon-nga-toro mao ang labing makahuluganon nga halad ug tungud niini maoy labing tukma

para sa sala nga paghalad sa pari. Tanang sala sa manag-sama maluud diha sa panan-aw sa Dios, apan ikaw makasabut, ang mas-inila ug gidayeg-og-dako ang tawo, ang labi pang makadaot ang mga sangputanan sa iyang sala. Ang usa ka tawo diha sa pampublikong opisina susama gayud kaayo sa orasan sa lungsod. Daghan ang nagaa-gad diha sa orasan sa lungsod sa pagbantay sa hustong takna kay sa rilo sa matag-usa. Kon ang rilo sa usa ka tawo madaot, siya ra maoy nalingla; sa dihang ang usa ka pampublikong orasan maoy napalong, daghan maoy nahisalaag.

Pipila kaninyo tingali ambisyoso para sa espirituhanong pagkainila. Tugoti ako sa pagpahinumdom kanimo nga ang katumanan sa imong mga pangandoy nagadala og grabeng mga responsibilidad. Ang Dios dili motugot og abuso sa hataas nga espirituhanong katungdanan. Ang Dios nagagahin og usa ka masbug-at nga dosis sa disiplina ngadto sa mga pastor-magtutudlo kinsa magbinuang kay sa Siya nagahimo ngadto sa mga myembro sa kongregasyon. Ang Ginoo sumala sa angay modisiplina sa imong pastor-magtutudlo sa dihang siya nagakinahanglan og disiplina gawas kon, natural, ikaw manginlabot pinaagi sa pagsaway ug pagdaot-sa-dungog kaniya. Nan, ang Ginoo nagakuha sa kapintas sa pastor-magtutudlo, ug ikaw magkolekta sa iyang tukmang-silot sa imong-kaugalingon (Mateo 7:1-2).

Sa usa ka bahin, ang pari walay kalainan gikan sa ordinaryong katawhan; siya, usab, mihimo og mga sala sa pagkaignorante. Tungud niana nga katarungan, ang pari sa matag karon ug unya gikinahanglan sa pagdala niining gihinganlan nga paghalad sa pagpakita nga siya miila sa prinsipyo nga nalambigit sa wamahibalo nga mga sala. Hangtod nga siya misugid sa usa ka nahibaloan nga sala,

ang pagbawi sa fellowship uban sa Dios maoy imposible.

“Ug siya [ang pari, sad-an sa sala sa pagka-ignorante] modala [hiphil perfect sa *bo'*, “ma-paaghat sa pagdala”] sa toro ngadto sa pultahan sa tolda sa tapukanan atubangan sa GINOO, ug siya motapion sa iyang kamut ibabaw sa ulo sa toro, ug mopatay sa toro atubangan sa GINOO.” (Levitico 4:4)

Gikan niining tanan nga mga instruksiyon, usa ka pulong maoy kulang—ang pulong “sugid.” Ang pagsugid maoy kinahanglanon para sa nahibaloan nga mga sala, apan tungud kay ang sala nga paghalad miatiman lamang og mga sala sa pagkaignorante, ang pagsugid maoy imposible niining puntoha.

Ang pari midala sa pangsakripisyong toro paingon sa gawas nga hawanan sa Tabernakulo diin ang duha ka artikulo sa muwebles mibarog: ang tumbagang altar ug ang tumbagang palanggana. Lahi kay sa paghulagway sa persona ug sa buhat ni Jesu-Kristo, ang Tabernakulo usab mihisgot sa fellowship uban sa Dios diha sa rebound. Ang waykatapusang fellowship nakuha diha sa tumbagang altar—ang krus; ang temporal fellowship diha sa tumbagang palanggana—rebound. Diha sa kaduul sa tumbagang palanggana, ang pari mitapion sa iyang kamut ibabaw sa ulo sa kinapon-nga-toro para sa katuyoan sa kailhan. Ang kinapon-nga-toro mirepresentar ni Kristo; ang tanang mga sala mailhan uban ni Kristo didto sa krus ug mahukman, nagsangkap sa basihanan para sa paghinlo sa human-sa-kaluwasan nga mga sala sa magtotoo.

“Unya ang gidihugang pari magdala og mga

dugo sa toro ug magdala niini ngadto sa tolda sa tapukanan, ug ang pari motunlub sa iyang tudlo diha sa dugo, ug mobisbis sa mga dugo pito ka higayon atubangan sa GINOO, sa atubangan sa tabil sa santuwaryo. Ang pari mobutang usab og mga dugo diha sa mga sungay sa altar sa mahumut nga insiyenso nga maoy atubangan sa GINOO sulud sa tolda sa tapukanan; ug ang tanang dugo sa toro siya moyabo diha sa tugkaran sa altar sa halad-sinunog nga anaa sa pultahan sa tolda sa tapukanan.” (Levitico 4:5-7)

Ang dugo pagakolektahon sulud sa mga palanggana ug pagadad-on ngadto sa Tabernakulo nga tarong. Sa pagtuman sa simbolismo, ang pari milahus sa tumbagang altar nga mirepresentar og kaluwasan. Ang iyang paglakaw agi sa tumbagang palanggana mitimaan og pagpahiuli sa fellowship. Unya siya misaka sa tabil nga pasulud sa Balaang Dapit, usa ka tipo sa bahin dos, ang espirituhang kinabuhi. Sa higayon nga anaa sa Balaang Dapit, siya makakita sa bulawanong tangkawan nga mirepresentar ni Kristo, ang Kahayag sa kalibutan. Ang pari nan mihulagway og fellowship uban sa iyang Ginoo pinaagi sa pagkaon sa pan sa kinabuhi diha sa bulawanong lamesa sa way-igpapatubong-pan. Sa katapusan siya miduul sa ikaduhang tabil, ang tabil tali sa Balaang Dapit ug sa Balaan sa mga Balaan, nga milarawan sa bahin tres, eternidad.

Dinhi ra taman nga siya makaadto niining panahona. Pito ka higayon nga siya mitunlub sa iyang tudlo ngadto sa dugo ug mibisbis niini atubangan sa tabil nga mibulag sa Balaang Dapit gikan sa Balaan sa mga Balaan (Exodo 26:33). “Pito” mao ang bibliyanhong numero nga nagrepresentar og pagkahingpit, nga mipasabut sa umaabot nga buhat ni

Kristo didto sa krus. Ang kaluwasan maoy usa ka perpek-tong buhat sa grasya ug dili mapauswag pinaagi sa bisan-unsang tawhanon nga mga buhat. Ang Dios mihimo sa tanang buhat ug ang tawo sa yano nagadawat og unsay gisangkap sa Dios. Niining paagiha, ang Dios nagadawat sa tanang kadunganan.

Ang pagbisbis sa dugo ngadto sa tabil mipanagana sa nagisi nga tabil sa Mateo 27:51 ug Markos 15:38. Ang paggisi niadto nga tabil mahitabo atol sa paglansang ug magsimbolo sa natuman nga kaluwasan ibabaw sa krus.

Sa katapusan, ang Tabernakulo pagapulihan ca. 950 B.C. pinaagi sa Templo ni Solomon sa Jerusalem ug usa ka bag-ong tabil ang magpuli sa usa nga orihinal. Ang mga kolor sa tabil, hinoon, mao ra: asul, para sa pagkadios ni Kristo; pulang-lagumon, para sa Iyang pagkahari; eskarlata, para sa dako-kaayong kaluwasan nga Siya mituman para kanato; ug puti, para sa Iyang perpekto nga pagkatawo. Ang tabil gabitay sa bulawanong mga kaw-it gikan sa upat ka hinaklapan-og-bulawan nga mga haligi, nga milarawan sa upat ka Ebanghelyo nga mga pagbatbat ni Jesu-Kristo nga pagasulaton diha sa umaabot nga Kapanahonan sa Simbahan. Samtang kini mahimong mapadaplin sa pagda-wat sa arka sa kasabutan, kini wala gayud gipadaplin para sa mga pari.⁶⁶ Bisan pa ang pangulong pari mikinahanglan sa pagsaka sa tabil gikan sa ilalum, nagyuko paubus, sa dihang siya misulud sa Balaan sa mga Balaan makausa matag tuig diha sa Adlaw sa Panghimayad. Sama ka ma-tahum ug bongga ingon sa tabil, kini misira sa tawo gikan sa lingkoranan sa kalooy, ang simbolikanhong presensiya sa Dios.

66. Usa ka kompletong kasaysayan sa Hudiyo ug sa nasod sa Israel naglakip sa Tabernakulo, Lebitikanhong pagkapari, ug mga paghalad maoy makit-an diha sa *Antiquities of the Jews* ni Josephus.

Ang tabil sulud sa Templo maoy usa ka maayong-pagkabuhat nga obra-maestra ug hilabihan ang kadako, minugna sa usa ka sa binatid gitagik nga panapton gikan sa setentay-dos ka nilubid nga lakong sa mga lambo, baynte ka tanud matag-usa (Exodo 26:33).⁶⁷ Ang tabil saysenta piye kataas ug treynta piye kalapad ug imposible sa paggisi pinaagi sa tawhanong mga kamut. Apan, niadto mismong tungura ang atong Ginoo namatay ibabaw sa krus, kadto nga tabil sa milagrosong nagisi gikan sa ibabaw ngadto sa ubus.

Ang Kasulatan nagadeklarar og pagtoon-sa-mga-tipo sa tabil: Wamagisi, ang tabil mirepresentar ni Jesu-Kristo diha sa unud (Mga Hebreohanon 10:20); nagisi, ang tabil mipasabut nga usa ka dalan karon maoy naabli paingon sa presensiya sa Dios para sa tanan kinsa magdawat ni Kristo pinaagi sa pagtoo ug magsalig lamang diha sa Iyang buhat (Mga Hebreohanon 10:19). Ang pagbisbis sa dugo atubangan sa tabil mipakita nga ang usa ka ganghaan paingon sa bahin tres—eternidad—magaabli sa umaabot nga panahon.

Pag-usab, ang pari mitunlub sa iyang tudlo ngadto sa palanggana nga may dugo, karon sa pagbutang sa dugo diha sa mga sungay sa bulawanong altar sa insiyenso, nga pulos adunay usa ka tino ug usa ka kinatibuk-ang kahulugan. Sa tino, ang bulawanong altar sa insiyenso mihulagway sa duha-ka-pilo nga ministryo ni Kristo didto sa langit: pangaliya (Mga Hebreohanon 7:25) ug adbokasiya (1 Juan 2:1-2). Sa kadaghanan, ang bulawanong altar sa insiyenso mirepresentar og pag-ampo, ang mga sungay maoy mga simbolo sa gahum. Sa pagkatapo, ang altar ug iyang mga sungay mitumbok og gahum sa pag-ampo. Kadto lamang

67. Michael L. Rodkinson, trans., "Tract Shekalim," *The Babylonian Talmud* (Boston: The Talmud Society, 1918), 34 (e).

kinsa anaa sa plano sa Dios ang adunay katungud ug pribilihiyo sa pag-ampo, ang pagkaepektibo niini gideterminar pinaagi sa rebound nga prinsipyo (Mga Salmo 66:18) ug sa tibuuk-gidaghanon sa doktrina sa Bibliya sulud sa kalag.⁶⁸

Paggawas gikan sa Balaang Dapit, ang pari mibalik ngadto sa tumbagang altar, nagdala gihapon sa iyang palanggana nga may dugo. Diha sa ilalum sa altar siya miyabo og unsay dugo nga nahibilin. Ang tumbagang altar nagahisgot sa krus, ug gawas sa buhat sa krus walay mahimong kapasayloan diha sa rebound. Dinhi kita adunay prinsipyo sa 1 Juan 1:7*b* isip ang basihanan sa 1 Juan 1:9. Sa bisan-unsang panahon sa kasaysayan, ang rebound maoy posible tungud kay “ang dugo ni Jesus Iyang Anak nagahinlo kanato gikan sa tanang sala” (1 Juan 1:7*b*).

Ang sala nga paghalad sa kinapon-nga-toro milahi gikan nianang kalinaw nga paghalad lamang mahatungud sa paggamit sa gawas nga parte o panit.

“Ug siya motangtang gikan niini sa tanang tambok sa toro sa sala nga paghalad: ang tambok nga nagatabon sa ginhawaan, ug tanang tambok nga anaa sa ginhawaan, ug ang duha ka rinyon uban sa tambok nga anaa kanila, nga anaa sa mga lomo, ug ang langodngod [mimbrana] sa atay, nga siya motangtang uban sa mga rinyon (maingon nga kini gitangtang gikan sa toro sa sakripisyo sa kalinaw nga mga paghalad), ug ang pari maoy maghalad kanila pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar sa halad-sinunog. Apan ang panit sa toro ug tanan niyang unud uban sa iyang ulo ug sa iyang mga bitiis ug sa iyang

68. Thieme, *Prayer* (2003).

ginhawaan ug sa iyang biya, kana maoy, tanan *ang nahabilin sa toro*, siya modala pagawas ngadto sa usa ka hinlo nga dapit sa gawas sa kampo diin ang mga abo giyabo, ug magsunog niini sa kahoy nga may kalayo; diin ang mga abo giyabo kini pagasunogon.” (Levitico 4:8-12)

Matikdi unsa sa hingpit ang tipo napamatud-an pinaagi sa tugbang-tipo. Tungud kay ang pagtapion sa mga kamut sa simbolikanhon mipabalhin sa mga sala sa pari (dinhi ang maghahalad) ngadto sa mananap, ang mananap, isip ang tipo, kinahanglang mahukman. Si Kristo, nagdala sa atong mga sala diha sa Iyang kaugalingon nga lawas ibabaw sa krus, isip ang tugbang-tipo, gikinahanglan sa pag-antos sa kaligutgut sa Dios diha sa paghukum. Walay labot sa tambok, ang duha ka rinyon, ug ang langodngod o mimbrana sa atay, ang tibuuk toro, panit ug ang tanan, maoy gidala ngadto sa usa ka hinlo nga dapit sa “gawas sa kampo.”

Ang Mga Hebreohanon 13:11-13 nagakuha niini mismong pulongan ug nagalaray sa tipo ug tugbang-tipo, nagsaysay nga “ang mga lawas niadtong mga mananap kansang dugo gidala sa sulud sa balaang dapit pinaagi sa pangulong pari *isip usa ka paghalad* para sa sala, maoy gisunog sa gawas sa kampo. Busa si Jesus usab, aron nga Siya makalain sa katawhan . . . miantos sa gawas sa ganghaan.”

Gibiyaan sa Dios nga Amahan ug sa halos tanan sa Iyang mga disipulo, si Jesus gibitay ibabaw sa krus taliwala sa langit ug yuta sa gawas sa mga ganghaan sa siyudad. Diyutay ang relihiyosong mga lider ug mga politiko sa panahon ni Jesus nakaamgo nga sila sa laktod nahilambigit diha sa katumanan sa Kasulatan. Ang mga abo sa mananap mipasabut ngadto sa nahuman nga buhat ni Kristo, ang mapulihon nga espirituhanong kamatayon, nga Siya mag-

anhi sa kalibutan sa pagtuman. Ang Iyang sakripisyo pagadawaton sa Amahan alang sa tanang katawhan.

Ang Hudiyo nga ubus sa Balaod nakasabut gikan sa sala nga paghalad ug sa paggamit sa nahabiling-bahin sa mananap nga ang Manluluwas mamatay isip usa ka puli para kaniya, ug nga ang Dios nga Amahan matagbaw. Bisan karong panahona, ang Kapanahonan sa Simbahan nga magtotoo makasalig nga ang Dios wala na nagahinumdom sa iyang mga sala o mga pagkadaotan (Mga Hebreohanon 10:17).

HINUGPONG NGA MGA SALA SA KONGREGASYON LEVITICO 4:13-21

“Karon kon ang tibuuk kongregasyon sa Israel [*cal adat yisrael*] nagahimo og kasaypanan, ug ang hitabo nagalingkawas sa pagmatikud sa asembliya [*qaha*], ug sila magbuhat sa bisan-unsang mga butang nga ang GINOO mimando nga dili pagabuhaton, ug sila mahimong sad-an; sa dihang ang sala nga sila nakabuhat mahibaloan, nan ang asembliya mohalad og usa ka toro gikan sa hayupan para sa usa ka sala nga paghalad, ug modala niini atubangan sa tolda sa tapukanan.” (Levitico 4:13-14)

Kini nga yugto sa Pulong nagahisgot og ‘grupong-pagpakasala’ hain midahum-daan nga ang kongregasyon sa Israel (*adat yisrael*) maoy ignorante apan sa gihapon sad-an sa pipila ka paglapas sa balaang Balaod sa Dios. Ang sala sa katawhan tingali mahimong dili dayag sa sinugdan, apan inig-abut sa panahon ang sala ug ang iyang mga sangputanan mapadayag. Sa pagkakaplag sa sala sa

asembliya, ang *qahal* diha sa Hebreyo nagkahulugan og “usa ka gipatawag nga panagtigum,” ang aksiyon kinahanglang pagauyonan pinaagi sa representante nga mga lider o katigulangan sa kongregasyon. Sila gikinahanglan sa pagdala og usa ka batang toro isip usa ka paghalad, dili kinahanglan nga tungud sa ilang pagkahibalo niining usa ka piho nga insidente sa sala, kundili tungud sa prinsipyo sa sala. Hinumdumi nga ang sala nga paghalad nanginlabet sa wamahibalo nga mga sala diha sa kinabuhi.

“Unya ang katigulangan sa kongregasyon motapion sa ilang mga kamut ibabaw sa ulo sa toro atubangan sa GINOO, ug ang toro pagapatyon atubangan sa GINOO.” (Levitico 4:15)

Diha sa pagbalhin sa mga sala sa kongregasyon ngadto sa inosenteng mananap, pag-usab walay paghisgot og pagsugid. Ang katigulangan sa kongregasyon, ikatumbas sa atong mga diyakono, mipatuman lamang sa divine nga mga instruksiyon, diin ang nagdala-sa-sala nga mananap gihukman sa kamatayon.

“Unya ang gidihugan nga pari maoy modala sa mga dugo sa toro ngadto sa tolda sa tapukanan; ug ang pari motunlub sa iyang tudlo diha sa dugo, ug mobisbis *niini* pito ka higayon atubangan sa GINOO, sa atubangan sa tabil. Ug siya mobutang sa mga dugo ibabaw sa mga sungay sa altar nga anaa atubangan sa GINOO sulud sa tolda sa tapukanan; ug ang tanang dugo siya moyabo diha sa tugkaran sa altar sa halad-sinunog nga anaa sa pultahan sa tolda sa tapukanan. Ug siya motangtang

tanang sa iyang tambok gikan niini ug mohalad niini pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar. Siya usab mohimo diha sa toro sama nga siya mihimo diha sa toro sa sala nga paghalad; sa ingon siya mohimo niini. Busa ang pari mohimo sa panghimayad para kanila, ug sila mapasaylo [*salach*]. Unya siya modala pagawas sa toro ngadto sa *usa ka dapit* gawas sa kampo, ug mosunog niini sa ingon nga siya misunog sa unang toro; kini ang sala nga paghalad para sa asembliya.” (Levitico 4:16-21)

Ang paagi mao ra ingon niadtong para sa sala nga paghalad sa mga pari, nga may usa ka eksepsiyon: Sa bersikulo 20, kita makakita og pagdugang sa pulongan: “ug sila mapasaylo.” “Napasaylo” mao ang Hebreyong pulong *salach*, nga sa sukaranon mao ang pag-ila sa pagkasad-an ug iyang maloloy-on nga pagwagtang-sa-silot. Dinhi ang punglihok anaa sa niphala stem, nga mao ang passive voice sa qal ug gipahayag diha sa perfect tense. Kini mao ang tense sa nakompletong aksiyon, ug kinahanglan pagahubaron og “kini nakapasaylo kanila.” Kini nga mga magtotoo nahinloan gikan sa tanang dipagkamararong.

**MGA SALA SA USA KA MAGMAMANDO
UG SA ORDINARYONG KATAWHAN
LEVITICO 4:22-35**

Ang paagi sa buhat para sa mga sala sa usa ka magmamando gibatbat diha sa Levitico 4:22-26. Ang gitudlo nga halad maoy usa ka laki nga kanding nga walay buling. Ang inila nga kalainan dinhi mao nga ang dugo wala gidala ngadto sa Balaang Dapit ug gibisbis atubangan sa tabil, a-

pan gibutang ibabaw sa mga sungay sa tumbagang altar, din ang nahibilin sa dugo maoy giyabo. Mahitungud sa lawas sa mananap, ang tambok gibulag gikan sa panit ug lawas ug gisunog ibabaw sa tumbagang altar, apan ang unud gihatag ngadto sa mga pari aron pagalat-an ug pagakan-on nila diha sa gawas sa hawanan sa Tabernakulo (Levitico 6:24-29).

Ang Levitico 4:27-35 nagalaraw sa gitudlo nga rituwal para sa mga sala sa ordinaryong katawhan. Gikinahanglan pag-ayo, kini nga rituwal mikopya sa mga paagi nga gisunud sa mga magmamando. Ang bugtong kalainan mao nga ang gihinganlan nga halad gilangkuban sa bisan hain sa baye nga kanding o nating-karnero. Kini mipahinumdom sa maghahalad nga ang baye nga pangsakripisyong mananap mirepresentar sa maayunong pagkamasinugtanon sa uma-abot nga Mesiyas, kinsa magdawat sa kinabubut-on sa ilang mga sala ug pagahukman para kanila.

Ang “Pagkasad-an” o “Paglapas” nga Paghalad Levitico 5—6:7

Ang wamahibaloi nga mga sala napaila una sa pagpakita og prinsipyo sa grasya sa Dios. Ang Levitico kapitulo singko nagatuki og mga paghalad para sa nahibaloan nga mga sala, ubus sa ulohan sa pagkasad-an o paglapas nga mga paghalad, ug nagahisgot sa tinuud nga konsepto sa rebound.

Ang pagkasala maoy pagpakyas sa pagkab-ot sa divine nga mga sukaranan nga gibatbat diha sa Pulong sa Dios. Dinhi nga konteksto, kita adunay usa ka tino nga reperensiya ngadto sa kalapasan sa Israelite nga mga magtotoo sa dili lamang sa Napulo ka Kamandoan, apan sa tibuok Balaod ni Moses usab. Kon ang usa ka tawo nagalapas sa usa lamang nga kamandoan sa Balaod, siya nagalapas

sa tibuuk Balaod. Tanang pagpakasala nagalambigit sa paggamit og kabubut-on. Ang katawhan makasala sa yano tungud kay sila buut makasala. Ang tinubdan sa *tentasyon* mao ang kinaiyang makasasala, apan ang tinubdan sa *sa-la* mao ang kabubut-on. Ang *tentasyon* mismo dili masalanon; apan, sa dihang ang usa gitintal, siya nagaatubang og isyu sa kabubut-on: Siya ba o siya dili mopahinunut sa *tentasyon*? Ang nakahibalo, tinuyoan nga kalapasan sa divine nga Balaod maoy usa ka nahibaloan nga sala, nga kita motawag usab og usa ka “paglapas.”

Unang Timoteo 2:13-15 nagahulagway sa kalainan tali sa sala sa unang lalaki ug sa sala sa babaye: Ang lalaki nakasala sa tinuyo, apan ang babaye nailad.⁶⁹ Bisan pa og adunay usa ka pagkalahi diha sa ilang sistema sa pagpakasala, ang duha managsamang sad-an atubangan sa Dios. Ang duha migamit sa negatibong kabubut-on ug ang duha nakit-ang sad-an—perpektong mga ilustrasyon sa Levitico mga kapitulo kwatro ug singko.

“Karon kon ang usa ka tawo nagapakasala, human siya nagapatalinghog og usa ka publikong balaan nga panumpa sa *pagtestigos*, kon siya usa ka saksi, bisan kon siya nakakita ba o sa *laing paagi* nakahibalo, kon siya wala nagasulti *niini*, nan siya mosagubang sa iyang pagkasad-an.” (Levitico 5:1)

Usa ka exegesis niining bersikuloha dihadiha nagabut-yag og importanteng doktrina sa rebound. “Usa ka tawo,” *nephesh*, nagapasabut sa “hunahuna, kalag, o kinabuhi.” Ang pulongan nga “kon ang usa ka tawo nagapakasala,”

69. Thieme, *Ang Anghelanong Away*, 60-66.

nagaila sa pagkaanaa sa kabubut-on nga nagapuyo sa matag kalag sa tawo. Tungud kay ang kalag nagabuhat sa pagpakasala, ang kalag kinahanglan maluwas.

“Sa pagpakasala” mao ang qal imperfect sa *chata* ug nagakahulugan “sa pagsipyat sa punting, sa paghimo og usa ka sayup,” sa laing mga pulong, sa pagpakasala sumala sa paglapas og usa ka sa divine natukod nga sukaranan. Kini nagatumbok nga samtang ang tawo nagahuput og usa ka kinaiyang makasasala, siya mopadayon sa pagpakasala ug sa ingon niini sa kasinatian nakulangan sa perpektong pagkamatarong sa Dios (Mga Taga-Roma 3:23).

“Human siya nagapatalinghog sa usa ka publikong balaan nga panumpa” nagapasabut og pagmatuud sa usa ka kontrata sa patigayon hain ang usa ka tawo nagahimo og usa ka solemneng panumpa sa pagtuman sa iyang katungdanan sa kontrata.

Sa karaang kalibutan, kini maoy naandan sa pagpakigsabot og mga kontrata sa patigayon atubangan sa mga saksi. Ang panumpa maoy usa ka pormal nga deklarasyon sa binaba nga kontrata. Kon ang hingtungdan sa unang bahin unya nagapanikas ug nagalimud sa pagkaanaa sa usa ka binaba nga kontrata, ug ang saksi sa kontrata nakigabing kaniya, kini unya mamahimong usa ka *paglilong nga paglapas* diha sa kabahin sa saksi. “Kon siya wala nagasulti niini,” siya maoy unsa ang balaod nagatawag og “usa ka kaksabo sa hitabo.” Bisan pa og siya sa iyang-kaugalingon walay labot sa tinuud nga panglimbong, siya nagadala sa pagkasad-an sa matikasong tawo. Ang iyang sala dili dayag apan maoy usa ka sala bisan pa niana.

Ang paglilong nga paglapas nagadala og kapin pa sa usa ka piho nga kaso; kini nagatukod og usa ka prinsipyo. Kon ang usa nagasaksi o adunay piho nga kahibalo sa usa ka krimen apan nagadumili sa pag-atubang sa hukmanan

alang sa prosekusyon sa paghatag og ebidensiya, kanang tawhana sad-an bisan hain sa paglilong o pagpugong-paghatag og ebidensiya nga makaabag sa kasulbaran sa kaso.

“O kon ang usa ka tawo nagahikap [qal imperfect sa *naga*, “sa paghikap, sa pagdapat”] sa bisan-unsang mahugaw nga butang, bisan kon usa ka patayng-lawas sa usa ka mahugaw nga mangtas-nga-mananap ba, o sa patayng-lawas sa mahugaw nga baka, o usa ka patayng-lawas sa mahugaw nga nagduut nga mga butang, bisan og kini natago gikan kaniya, ug siya mahugaw, nan siya mahimong sad-an. O kon siya nagahikap sa tawhanong pagkamahugaw, sa bisan-unsang *matang* sa iyang pagkamahugaw *lagmit* pinaagi niini siya mamahimong mahugaw, ug kini natago gikan kaniya, ug unya siya nagadangat sa pagkahibalo *niini*, siya mahimong sad-an.” (Levitico 5:2-3)

Ang Levitico 5:2-3 nagapaila og *panag-uban nga paglapas*. “Kon ang usa ka tawo nagahikap sa bisan-unsang mahugaw nga butang” nagapasabut ngadto sa mahugaw nga mga butang nga gihinganlan diha sa Levitico: mahugaw nga mga mananap (Levitico 11), sanla (Levitico 13), personal nga pagkamahugaw (Levitico 15). Una kita adunay simbolismo sa paghikap og mahugaw nga mga mananap diha sa bersikulo dos, unya pagdapat sa “tawhanong pagkamahugaw” diha sa bersikulo tres. Unsa man ang kalainan diha sa tibuuk epekto sa tawo? Ang una nagaresulta sa maseremonyahong pagkamahugaw; ang ikaduha nagaresulta sa unsa kita magtawag og “pagkasad-an pinaagi sa

panag-uban” niana, sa kalagmitan, ang sundanan sa sala sa uban nagaimpak sa imong kaugalingon nga kinabuhi. Ang prinsipyo likud sa pagkahugaw pinaagi sa panag-uban sa labing-maayo gitingub sa mosunud nga doktrina:

DOKTRINA SA PAGKAHUGAW PINAAGI SA PANAG-UBAN

- I. Panag-uban sa daotan o kompromiso sa daotan maoy usa ka paglapas o sala (Mga Taga-Roma 16:17-18; 1 Mga Taga-Tesalonica 5:22).
- II. Kon ikaw magfellowship uban sa sala, ikaw mag-ambit sa sala (Mga Proberbio 11:27).
- III. Ikaw magpadulong sa pagdawat sa sundanan sa mga sala ug sa mga kahuyang niadtong kang kinsa ikaw makig-uban (Mga Proberbio 13:20).
- IV. Duha ka kategoriya sa panag-uban nga paglapas.
 - A. Ang nagtubag nga paglapas, hain ang magtotoo nagadayeg niadtong kinsa nagpakasala ug pinaagi sa panag-uban kanila na impluwensiyahan paingon sa pagkamakasala. Kini mao ngano nga kita gipasidan-an batok sa pagpakig-uban sa pila ka mga klase sa mga magtotoo (Mga Taga-Roma 16:17-18; 1 Mga Taga-Corinto 5:9-11; 15:33) maingon usab sa mga dimagtotoo (Mga Proberbio 1:10-19; 2 Mga Taga-Corinto 6:14-16).
 - B. Ang reaksiyon nga paglapas, hain ang magtotoo nagareak ngadto sa sala sa

panghunahuna. Pananglitan: Usa ka tawo maoy dimapuypuy, mao nga ikaw mahimong dimapuypuy. Usa ka tawo maoy abubhoan o mapahimaslon, mao nga ikaw magtinguha sa pagbalos. Usa ka tawo nagapakita nga mabatukon nganha kanimo, mao nga ikaw, sa sunudsunud, magpakita og pagkambatukon (Mga Proberbio 24:29; Mga Hebreohanon 10:30).

1. Ubus sa reaksiyong-klase nga mga paglapas, ang magtotoo nagapaus-us sa iyang-kalugalingon padulong sa sukaranan sa tagsala (Mga Taga-Roma 12:17-19).
 2. Pinaagi sa paggamit sa Mga Taga-Roma 12:19 ug 20, ang magtotoo nagatugyan sa hitabo diha sa mga kamut sa Ginoo ug busa nagalikay sa panag-uban nga paglapas (Mga Hebreohanon 1:9).
- V. Tungud kay ang panagbalos nga lihoc sa usag-usa diha sa tawhanong kaliwat dikalikayan, ang magtotoo kinahanglan magbantay batok sa panag-uban nga mga sala nga magtulis kaniya sa iyang suludnong kalinaw ug kalipay (Mga Taga-Roma 12:17; 16:17).

Ang nahibaloan nga mga sala nga gituki diha sa sunud nga bersikulo mahimong makategoriya isip *dila nga mga paglapas*.

“O kon ang usa ka tawo nagapanumpa [*shaba*] sa waypagbantay diha sa iyang mga ngabil sa

paghimo og daotan o sa paghimo og maayo, sa bisan-unsang butang ang usa ka tawo makasulti sa waypagbantay uban sa usa ka panumpa, ug kini natago gikan kaniya, ug unya siya nagadangat sa pagkahibalo *niini*, siya mahimong sad-an sa usa niini.” (Levitico 5:4)

Ang Hebreyong pulong para sa “nagapanumpa” mao ang niphal imperfect sa *shaba* ug nagakahulugan og “sa paghimog usa ka panumpa.” Ang punglihok migumikan sa mapilahong kaiphan nga (*sheba*), nagkahulugan og “pito.” Pito maoy usa ka sagradong numero ngadto sa mga Hudiyos. Tungod niini, “sa pagkuha og pito” maoy paghimog usa ka panumpa diha sa ngalan sa Dios. Kini maoy usa ka panumpa nga ang usa mituyo sa pagtuman ubus sa tanang mga sirkumstansiya, ingon sa gipaila pinaagi sa niphal stem. “Kon ang usa ka tawo nagapanumpa sa waypagbantay” mao ang kahimtang sa usa ka magtotoo kinsa nagahimog usa ka solemneng panumpa ug unya nagapakyas pagtuman sa iyang obligasyon.

Aniay usa ka tawo kinsa nakahatag og usa ka solemneng panumpa pinaagi sa paglitok “diha sa iyang mga ngabil sa paghimo og daotan o sa paghimo og maayo.” Siya mohimog panumpa sa pagbuhat og usa ka maloloy-ong binuhatan ug mohimo sa pagpakyas niana nga saad; o siya mohimo og panumpa sa pagbuhat og usa ka butang nga sayup—usa ka dobleng paglapas. Sa duha ka higayon usa ka sala sa dila ang nabuhat, ug diin ang Dios maykalabutan, ang mga sala sa dila maoy tulo sa pito ka mga sala nga Siya militok sa pagkasilag (Mga Proberbio 6:16-19).⁷⁰ Sa Santiago 3:5-6, ang binabang mga sala maoy gitandi ngadto

70. Thieme, *Paghikling sa Sala*, 20.

sa “kalayo” nga nagaugdaw og usa ka dakong lasang og nagbuhat sa tanang matang sa daotan.

Usa niadtong pagpanumpa-sa-paghimo-og-daotan nga mga insidente nahitabo sa Jerusalem, sa dihang pila ka mga Hudiyo mihiusa ug mihimog usa ka panumpa nga sila dili mangaon hangtod sila makapatay ni Pablo (Mga Buhat 23:12-15). Ako sa makadaghan natingala og unsay nahitabo niadto nga panumpa, gumikan kay sila wala mituman sa ilang panaad. Sa dihang kini nahimong tataw ngadto kanila nga si Pablo nakaipsot sa laktod atubangan kanila, kinsa sa kwarenta ka mga lalaki ang mibalita og una, ug ubus sa unsa nga mga sirkumstansiya? Natural, ang labing una nga mga butang sila mikinahanglan sa pagkaon mao ang ilang mga pulong!

Ang Dios nahibalo nga ang atong mga dila mahimong hinungdan sa daghang panagbingkil ug kagul-anan sa kinabuhi; tungud niini, ang pagkalakip sa ikatulong kapitulo sa Santiago sulud sa kanon sa Kasulatan. Maingon nga ang atong mga dila sa makadaghan magpadalin-as kanato, sa ingon niini ang magtotoo nga gihisgutan nagasukamod ngadto sa lungag nga siya mikubkub para sa iyang-kaugalingon pinaagi sa iyang dila.

“Busa kini buhaton sa dihang siya mamahimong sad-an [*ashem*] sa usa niani, nga siya mosugid [*yadah*] nianang hain siya nakasala.”
(Levitico 5:5)

Ang qal imperfect sa *ashem* nagakahulugan og “sa pagpakasala, sa pagkapakyas diha sa usa ka katungdanan, sa pagkasad-an, sa paglapas.” Siya nanginahanglan sa pagsugid “nianang hain siya nakasala [qal perfect sa *chata*].” “Siya mosugid” mao ang hithpael perfect sa punglihok

nga *yadah*. Kini nagatumbok nga ang matag buhat sa pagsugid maoy usa ka nakompletong aksiyon sa ining-kaugalingon (Mga Salmo 32:5; 38:18). Niining hitaboa, ang hithpael maoy pangulingon sa pagpakita og panagbalos nga lihok sa usag-usa diha sa kalag sama sa nagasunud: Ang konsensiya nagasulud og mga sumbanan ug mga sukaranan nga maykalabutan sa husto ug sayup, mag-ila sa sala, ug magtelegrama ngadto sa mentalidad nga ang usa ka lagda gilapas. Ang mentalidad nagapasa sa mensahe paingon sa kabubut-on, hain nagapadayon sa positibong mga sinyas ug nagahukum nga ang rebound maoy sumala sa sugo. Sunud, ang pagkahibalo-sa-kaugalingon napahisayod, ug ang magtotoo nagaabli sa iyang baba ug nagingon, “Amahan, ako nakahimo sa ingon ug sa ingon niini.” Siya nagaila sa iyang sala; siya nagapunting sa iyang-kaugalingon ingon nga sad-an. Kini wala nagakahulugan nga siya nagabasol para sa sala. Pagbasol para sa mga sala, paghinulsul ug pagmahay, o paghimog penitensiya diha sa punto sa pagsugid magmugna sa tawhanong kamaayo ug dili kabahin sa rebound. Samtang kini tinuud nga ang kaguul ug paghinulsul mahimong makauban sa pagkahibalo-sa-sala, sila wala gikinahanglan diha sa plano sa Dios. Unsay nagalakip mao ang nabag-o nga panghuhuna nga nagaresulta diha sa paghingalan sa sala ngadto sa Dios nga Amahan.⁷¹

“Siya modala usab sa iyang pagkasad-an nga paghalad ngadto sa GINOO para sa iyang sala nga siya nakabuhat, usa ka baye gikan sa panon, usa ka nating-karnero o usa ka kanding isip usa ka sala nga paghalad. Aron nga ang

71. Thieme, *Rebound Giduaw-pagbalik*, 17-41.

pari mohimo og panghimayad alang sa iyang katungud para sa iyang sala.” (Levitico 5:6)

Ang tulo ka klase sa pagkasad-an nga mga paghalad nga gihinganlan maylabot ngadto sa mga mananap nga kita human na nakatoon. Karon kita magkinahanglan lamang og paghisgot kanila sa makadiyut, tungud kay sila kabahin sa rebound nga paagi.

Unsay miuna sa pagdala sa pagkasad-an nga paghalad? Pagsugid. Ang Levitico 5:5 mibungat og pagsugid ug ang paghalad mao lamang ang rituwal nga tabang sa pagtulon-an para sa prinsipyo sa rebound. Ang natingkarnero milarawan-daan sa atong katubsanan ug dilimitadong panghimayad; ang kanding mitudlo og doktrina sa mapulihong sakripisyo sa Mesiyas. Bisan pa og ang krus wala pa mahitabo, ang kaluwasan mao ra og natuman na diha sa hunahuna sa Dios. Ang pari “mohimo og panghimayad alang sa iyang katungud,” dili pinasikad sa usa ka masalaypong konsensiya o sa usa ka panaad sa paghimo og masmaayo, apan pinasikad sa krus. Wala sukad ang Kasulatan nagaingon nga kita *magbayad* o *mag-ampo* para sa kapasayloan sa atong mga sala, maghimo og penitensiya, o magbayad og mga indulhensiya. Ang basihan sa kapasayloan mao ang buhat ni Kristo didto sa krus, dili ang buhat sa tawo.

“Apan kon siya dili makahatag sa usa ka natingkarnero, nan siya modala ngadto sa GINOO sa iyang pagkasad-an nga paghalad para nianang hain siya nakasala, duha ka ihalas-nga-salampati o duha ka batang manatad, ang usa para sa sala nga paghalad ug ang lain para sa halad-sinunog. Ug siya modala kanila ngadto

sa pari, kinsa mohalad pag-una nianang hain para sa sala nga paghalad ug molugpit sa ining ulo diha sa atubangan sa ining liog, apan siya dili moputol *ini*. Siya mobisbis usab sa mga dugo sa sala nga paghalad diha sa kilid sa altar, samtang ang nahibilin sa dugo pagahaw-ason diha sa tugkaran sa altar: kini usa ka sala nga paghalad. Ang ikaduha siya unya moandam isip usa ka halad-sinunog sumala sa ordinansa. Busa ang pari mohimo og panghimayad alang sa iyang katungud para sa iyang sala nga siya nakabuhat, ug kini magapasaylo kaniya. Apan kon ang iyang hinguhaan pagpakabuhi maoy dipaigo para sa duha ka ihalasnga-salampati o duha ka batang manatad, nan para sa iyang paghalad para nianang hain siya nakasala, siya modala og ikanapulo sa usa ka ephah sa maayo-kaayong harina para sa usa ka sala nga paghalad; siya dili mobutang og lana niini o mopahimutang og insiyenso niini, kay kini usa ka sala nga paghalad. Ug siya modala niini ngadto sa pari, ug ang pari mokuha sa iyang pudyot gikan niini isip iyang tipik sa handumanan [sa unsa ang Mesiyas makatuman] ug maghalad *niini* pataas pinaagi sa aso ibabaw sa altar [tumbagang altar—ang Mesiyas gihukman para sa ilang mga sala], uban sa mga paghalad sa GINOO pinaagi sa kalayo [empasis diha sa mapuypuyon nga konsepto sa krus]: kini usa ka sala nga paghalad. Busa ang pari mohimo og panghimayad para kaniya [konsepto sa 1 Juan 1:7] mahatungud sa iyang sala nga siya nakabuhat gikan sa usa

niini, ug kini magapasaylo kaniya [konsepto sa 1 Juan 1:9]; unya *ang nahibilin* mamahimong iya sa pari, sama sa bugas nga paghalad.” (Levitico 5:7-13)

Sa pagpaigo sa mga kinahanglanon sa mga magtotoo sa matag ekonomikanhong kahimtang, usa ka minos og galastohan nga sakripisyo kay sa nating-karnero sa managsamang madawat—duha ka ihalas-nga-salampati o duha ka batang manatad. Nganong duha man? Usa para sa sala nga paghalad—mga sala sa pagkaignorante, ug usa para sa halad-sinunog—nahibaloan nga mga sala.

Hinumdumi nga ang karnal nga magtotoo unang misugid sa iyang mga sala, *unya* siya midala sa halad. Ang sala ug pagkasad-an nga mga paghalad dili na mahimong mabulag gikan sa usag usa kay sa pagsugid ug kapasayloan sa nahibaloan nga mga sala mahimong mabulag gikan sa dugang paghinlo gikan sa wamahibaloi nga mga sala (Levitico 5:5; cf. 1 Juan 1:9).

Karon pananglitan ang usa ka kabus-kaayong Hudiyo nga magtotoo dimakahimo sa pag-angkon bisan og mga ihalas-nga-salampati o mga manatad. Ang balaod sa mga paghalad mihimo og pagtugot para niining kadinalian ug mitugot sa usa ka harina nga paghalad. Prinsipyo: *Bisan-kinsang magtotoo makarebound!* Ang pagkawadiha sa lana ug kamanyan maoy makahuluganon. Tungud kay kini usa ka sala nga paghalad, ang lana, nga misimbolo og Balaang Espiritu, dili mahimong maapil. Kamanyan, nga mirepresen-tar og usa ka manuhotsuhot nga kahumut para sa katagbawan sa Dios, wala usab naapil, kay walay bisan-unsa diha sa sala sa pagtagbaw sa Dios. Ang pagkamakasala sa yano dili madawat sa Dios. Bugtong ang sakripisyo sa Mesiyas maoy madawat isip usa ka pagkatagbaw sa Dios.

ANG IKALIMANG BAHIN—LEVITICO 5:14-19

Unya ang GINOO misulti [*dabar*] ngadto ni Moses, nag-ingon [*amar*], “Kon ang usa ka tawo [karnal nga magtotoo] nagabuhat sa dimatinumanon [usa ka nahibaloan nga sala] ug nagapakasala sa ditinuyo batok sa balaang mga butang sa GINOO, nan siya modala sa iyang pagkasad-an nga paghalad ngadto sa GINOO: usa ka laking-karnero nga walay depekto gikan sa panon, sumala sa imong paghatag-bili pinaagi sa plata sa mga siklo, *mahitungud* sa siklo sa santuwaryo, para sa usa ka pagkasad-an nga paghalad. Ug siya mohimo og pag-uli [piel imperfect sa *shalam*, “aron matibuuk, aron matanantanan, sa paghimong maayo, sa pagpabalik, sa pagbayad”] para nianang hain siya nakasala [*chata*, “paglapas sa usa ka nahibaloan nga sukaranan”] batok sa balaang butang, ug modugang [hiphil imperfect sa *yasaph*] diha niini og ikalimang bahin niini, ug mohatag niini ngadto sa pari. Ang pari unya mohimo og panghimayad para kaniya pinaagi sa laking-karnero sa pagkasad-an nga paghalad, ug kini magapasaylo kaniya.” (Levitico 5:14-16)

Pag-usab kita adunay binalikbalik nga mga punglihok *dabar* ug *amar*, nga magtumbok og usa ka kategoriya sa doktrina ug ang komunikasyon niana nga doktrina. Ang katuyoan sa Dios sa dihang Siya mihatag ni Moses sa kategoriya nga perpektong inpormasyon aron ang divine nga kamatuuran masangyaw ngadto sa mga Israelite. Ki-

ning piho nga doktrina mihisgot diha sa paghusto sa mga sayup pinaagi sa kapang-ulian para sa paghimog-sayup.

Kini nga paghalad sa hingpit lahi gikan niadtong human na naton-an. Dugang pa niining pangsakripisyo nga mananap—usa ka laking-karnero nga walay buling naglarawan ni Kristo, ang atong mapulihon nga Sakripisyo—usa-sa-lima sa presyo sa laking-karnero maoy gidugang isip usa ka panalapi nga paghalad, mabayran pinaagi sa mga siklo sa plata. Diha sa Kasulatan, ang plata maoy malarawanon para sa katubsanan (Exodo 30:12-15; 1 Pedro 1:18-19).

Sa labing minus duha ka siklo maoy gigamit diha sa karaang mga Israelite—usa para sa ordinaryong mga transaksyon sa negosyo, ang lain para sa sagrado o rituwal nga mga katuyoan. Ang mga timbang gideterminar sumala sa gidaghanon sa mga bugas sebada nga gikuha gikan sa tungatunga sa puso; usa ka gerah milangkub og 11.2 mga bugas. Ang katumbas nga timbang diha sa plata niining usa ka gerah, pilopiloon og baynte ka higayon, mimugna og usa ka siklo sa santuwaryo. Sumala sa Levitico 27:25, ang bili sa usa ka “siklo sa santuwaryo . . . mao ang baynte ka mga gerah.”

Gidugang ngadto sa paghalad mao ang gibanabanang usa-sa-lima sa presyo sa mananap. Ingon ta nga ang laking-karnero mipresyo og \$100; ilalum sa Lebitikanhong sistema, ang maghahalad midala sa laking-karnero plas \$20 nga kuwarta. Lima mao ang bibliyanhong numero sa grasya, ug ang ikalima mitumbok nga ilalum sa grasya adunay ganansiya. Tungud kay si Kristo mibayad sa presyo sa katubsanan, ang Dios nga Amahan gawasnon sa pagpasaylo sa mga sala ug gawasnon sa paghigugma sa tawo. Ang buhat ni Jesu-Kristo ibabaw sa krus mitangtang sa babag nga mibulag sa tawo gikan sa Dios aron nga bisan-kinsang

magtotoo diha Kaniya “makahimo og kapang-ulian” pinaagi sa rebound. Kini mahiangay diha sa grasya sa Dios: Ang Dios nagaganansiya pinaagi sa grasya ug ang magtotoo nagaganansiya sa dihang siya nagarebound.

Siguruha nga ikaw nakasabut niini nga prinsipyo: Ikaw dili gayud mapildi uban sa grasya sa Dios. Ang legalismo nagahimo kanimong usa ka pildiro, apan uban sa grasya, ikaw mao ang maganansiyahong-tawo. Kini mao ang yawi ngadto sa paghalad sa ikalima.

DOKTRINA SA IKALIMANG BAHIN

- I. Ang tawo nagaganansiya pinaagi sa grasya: Kini nagaaplay ngadto sa magtotoo kinsa nasayup ug nagatugyan sa hitabo diha sa mga kamut sa Ginoo. Ang maong magtotoo mahimong maganansiyahong-tawo. “Ayaw pagpanimalus, akong mga higala, apan paghatag og luna para sa kaligutgut sa Dios, kay kini nahasulat: ‘Kini [usa ka sayup] akoa [Jesu-Kristo] ang pagpanimalus; Ako ang mobalos,’ nagaingon ang Ginoo” (Mga Taga-Roma 12:19, NIV).
- II. Ang tawo nagaganansiya og daghan pa pinaagi sa kaluwasan labaw pa kay sa iyang nawala didto sa Pagkalaglag: Diha sa iyang Pagkalaglag, ang tawo ubus pa kay sa mga anghel, apan pinaagi sa kaluwasan, uban sa pagkamatarong sa Dios, siya nahimo sa posisyonal nga taas pa kay sa mga anghel (Mga Hebreohanon 1:14).
- III. Aplikasyon: Ang tawo usab nagaganansiya pinaagi sa krus. “Unsaon man nga Siya [Dios

nga Amahan] dili usab uban Kaniya [Jesu-Kristo] sa gawasnong [sa maloloy-on] mohatag kanato [mga magtotoo] sa tanang mga bu-tang?” (Mga Taga-Roma 8:32*b*).

- IV. Ilustrasyon: Sa dihang nasayup pinaagi sa mga sala sa dila, ang magtotoo mamahimong ang maganansiyahong-tawo si dihang siya nagatugyan sa paghukum ngadto sa Dios (Mateo 7:2).
- V. Ganansiya pinaagi sa rebound: Ang magtotoo kinsa nagarebound nagaganansiya og pana-langin. Bisan pa kon ang iyang pag-antos nagapadayon, ang pagtunglo sa disiplina nabalhin ngadto sa panalangin (Mga Taga-Roma 8:35-37).
- VI. Pagtunglo nabalhin ngadto sa panalangin: Ang gidugang nga usa-sa-lima diha sa rebound nga paghalad nagatimaan og pagpuli sa pagtunglo diha sa panalangin. Didto sa krus, si Jesu-Kristo mitangtang sa atong tunglo ug mipuli sa panalangin (Mga Taga-Roma 8:31).
- VII. Konklusyon
 - A. Ang magtotoo kinsa nagasabut sa grasya dili mahasol pinaagi sa mga pagkamahuyang sa katawhan.
 - B. Ang magtotoo kinsa nagapuyo pinaagi sa grasya sa kanunay nagaganansiya, bisan pa og siya nagapakita nga daw og napildi (Mga Taga-Roma 8:35).
 - C. Ang grasya dili mapildi sa sala, kalisdanan, pag-antos, o kausbawan.

1. Grasya sa bahin uno: kaluwasan (Mga Salmo 103:8-12; Mga Taga-Roma 3:23-24; 4:4; 5:20; 2 Mga Taga-Corinto 8:9; Mga Taga-Efeso 2:8-9; Titus 2:11; 3:7; Mga Hebreohanon 2:9)
2. Grasya sa bahin dos: ang espirituhanong kinabuhi, pagsangkap, ug sustento (1 Mga Taga-Corinto 15:10; 2 Mga Taga-Corinto 6:1; 12:9; 2 Timoteo 2:1; 1 Pedro 5:12; 2 Pedro 3:18); masdakong grasya ngadto sa hamtong sa espirituhanon (Mga Hebreohanon 12:28; Santiago 4:6)
3. Grasya sa bahin tres: eternidad (Mga Taga-Efeso 2:7)

Ang Dios gihimoan-og-sayup pinaagi sa sala sa tawo, kay sa kaulahian ang tanang sala maoy gitumong batok sa Dios. Sa ingon nga si David misulti, “Batok Kanimong, Kanimong lamang, ako nakasala, Ug mihimo sa unsay daotan sa Imong panan-aw” (Mga Salmo 51:4a). Karon, unsaon man sa Dios sa lagmit makaganansiya ubus niadto nga mga sirkumstansiya? Ang tubag makit-an diha sa Mga Hebreohanon 2:9-17, nga maoy usa sa daghang mga yugto nga nagabatbat sa sukaranong prinsipyo sa ganansiya sa Amahan. Ang Dios nagapadala sa Iyang usa ka Anak aron Siya magganansiya og daghang mga anak. Ang kaluwasan sa hingpit maoy buhat sa Dios; tungud niini, ang tawo, ang usa nga nasayup sa Dios, sa yanong nagatoo diha ni Jesu-Kristo ug siya maluwas. Isip usa ka resulta, siya mamahimong usa ka anak sa Dios (Juan 1:12; Mga Taga-Galacia 3:26).

Nan tungud sa sala sa tawo, ang Dios nakaangkon og daghang mga anak kay sa Siya nakaangkon kaniadto. Sa usa ka higayon ang Dios nakaangkon lamang ni Adan, kinsa makahimo bisan hain sa positibo o negatibo, nag-agad diha sa iyang kaugalingon nga gawasong pagbuut. Karon, ang Dios adunay daghang mga anak. Siya adunay dimaihap nga mga binuhat kinsa sa usa ka punto sa ilang tibuuk-kinabuhi mihimo og usa ka positibo makausa ug para sa tanan nga desisyon diha sa punto sa pagkadungog sa Ebanghelyo. Paghibalò niini mao ang hilisgutan, ang Dios mibutang sa “Operasyon sa Grasya” ngadto sa paglihok.⁷² Imbis sa pagkasilag sa tawo tungud sa paghimog-sayup Kaniya, ang Dios “sa ingon niini nahigugma sa kalibutan, nga Siya mihatag sa iyang bugtong gipanamkon nga Anak” sa pagluwas sa tawo (Juan 3:16a).

Aduna pay laing paagi hain ang Dios mao ang Maganansiyahon. Kini nga prinsipyo maoy gipadayag diha sa Levitico 5:16 pinaagi sa instruksiyon: “ug ihatag kini ngadto sa pari.” Ang pari mirepresentar sa tawo atubangan sa Dios ug, sa maong kahimtang, mirepresentar sa ganansiya nga konsepto sa transaksyon diha sa doktrina sa ikalimang bahin. Pinaagi sa sala sa magtotoo, ang Dios nawad-an sa usa ka sulugoon, apan pinaagi sa rebound Siya nagaganansiya sa usa ka embahador. Imbis sa usa ka anak nga gawas sa fellowship, ang Dios adunay usa ka anak kang kinsa Siya makausa pa makapanalangin sa kinatas-an. Tan-awa

72. Operasyon sa Grasya maoy plano sa Dios para sa tawo. Ang gugma sa Dios gipakita diha sa matag bahin sa Operasyon sa Grasya: bahin uno, kaluwasan para sa tibuuk tawhanong kaliwat (Mga Buhat 16:31); bahin dos, ang espirituhonong kinabuhi para sa matag magtotoo sa panahon (1 Juan 5:1-3); bahin tres, pagkabanhaw nga lawas para sa tanang mga magtotoo sa eternidad (Mga Taga-Filipos 3:21). Grasya mao ang tanan nga ang Dios gawasnon sa paghimo para sa ditakus nga katawhan pinasikad sa nagluwas nga buhat ni Kristo ibabaw sa krus. Tan-awa sa Thieme, *Heterismo* (2016), 19.

ra, ubus sa grasya sa Dios, ikaw dili makapugong kundili mahimong usa ka mananaog!

“Karon kon ang usa ka tawo nagapakasala ug nagahimo sa bisan-unsang mga butang nga ang GINOO mimando nga dili pagabuhaton, bisan og siya wamahibalo [*lo yada*, nagapasabut sa usa ka sala sa pagkaignorante], sa gihapon siya sad-an [ang wamahibaloi nga mga sala magdala og sama ra kadaghan nga pagkasad-an sa nahibaloan nga mga sala], ug moagwanta sa iyang silot.” (Levitico 5:17)

Ikonsiderar kining bersikuloha tungud kay kini nagaaplay ngadto sa magtotoo diha sa Kapanahonan sa Simbahan. Unsay tinuud diha sa pisiko nga kinabuhi sa manag-sama maoy tinuud diha sa espirituhanong kinabuhi—kitang tanan magsugod isip mga masuso, mag-uswag paingon sa pagkahingkod, ug sa ngadtongadto mahimong hamtong nga mga magtotoo. Pinaagi sa nagapadayong pagpasulud sa doktrina sa Bibliya, ang usa ka magtotoo mamahimong espirituhanong hamtong. Ang maong usa ka magtotoo adunay kinatas-ang pagkahibalo sa unsay nagalangkub sa sala ug tungud niini makadalag kwenta sa Dios. Ang usa ka dipahingkod nga magtotoo anaa sa taliwala—ang iyang kahibalo sa sala sa maingon-ingon limitado; ang usa ka masuso nga magtotoo adunay kahibalo sa diyutay ra kaayo nga mga sala, sa kadaghanan diha sa makitang kategoriya. Sa sangputanan, ang masuso nga magtotoo nagapabilin gawas sa fellowship sulud sa taas nga mga gidugayon sa panahon, ug dili makapasinati ngadto sa grasya sa Dios hangtod nga siya nagasugid sa pipila ka sala nga siya nakakat-on sa pag-ila. Sa dihang siya nagahimo, ang iyang

wamahibalo nga mga sala usab napasaylo, ug ang iyang talaan maoy nahinloan.

Ang empasis sa Levitico 5:17 mao nga ang magtotoo sa kanunay responsable para sa iyang batasan ug mga aksiyon. Kon ang iyang pamatasan maoy gawas sa linya sumala sa mga sukaranan sa Dios, nan ang magtotoo sad-an, bisan kon siya nahibalo ba niini o wala. Ang pagkaignorante dili balibad ubus sa balaod sa Dios. Busa, ang mosunud nga aksiyon maoy gikinahanglan sa magtotoo ubus sa Balaod ni Moses:

“Siya unya modala ngadto sa pari og usa ka laking-karnero nga walay depekto gikan sa panon, sumala sa imong paghatag-bili, para sa usa ka pagkasad-an [paglapas] nga paghalad. Busa ang pari mohimo og panghimayad [piel imperfect sa *kaphar*, “sa paghimo og usa ka pagtabon”]; ang prinsipyo sa pagtunglo nga nabalhin ngadto sa panalangin pinaagi sa grasya sa Dios] para kaniya mahatungud sa iyang sayup hain siya nakasala sa ditinuyo ug wala nakahibalo *niini*, ug kini magapasaylo kaniya. Kini usa ka pagkasad-an nga paghalad; siya sa wayduhaduha sad-an atubangan sa GINOO.” (Levitico 5:18-19)

Kini nga rituwal maoy pagpakita nga ang tanang mga Hudiyo sa hingpit nakasabut konsepto sa dihadhiha nga paghinlo gikan sa ilang mga sala sa pagkaignorante diha sa pagsugid sa ilang mga sala sa pagkahibalo. Ang rituwal usab mitudlo nga, walay labot sa Mesiyas Mismo, wala kanang butanga ingon sa waysalang pagkahingpit.

Danyos—Levitico 6:1-7. Ang Pulong sa Dios hilabiha-nay nga mapuslanon. Ang Dios nagaisip sa matag problema sa kinabuhi ug nagahimo sa perpektong pagsangkap pinaagi sa kabatbatan sa mga doktrina ug mga prinsipyo nga nalakip diha sa Bibliya.

Kini nga seksyon nagapakita nga adunay dugang pang laing maganansiyahon—ang tawo kinsa nasayup. Pag-usab, kita adunay doktrina sa ikalimang bahin; niining panahona ang doktrina nagapahimug-at sa tawo ingon nga maganansiyahon.

Ang tawo nagahimog-sayup sa Dios, apan ang Dios wala nagapangita sa panimalus. Unsay hunahuna nimo? Dinhi ikaw magpahimutang sa Kapanahonan sa Simbahan, napuno sa Balaang Espiritu, wala manghilabut sa uban. Ikaw kahibalo sa pipila sa daghang mga butang ang Dios mihi-mo para kanimo diha sa kaluwasan; ikaw magdawat sa Pulong sa Dios adlaw-adlaw; ikaw nagtubo sa espirituhanon. Sa wadamha, nga walay bisan unsang paghagit, usa ka tawo, usa ka magtotoo o usa ka dimagtotoo, nagtinguha paghimo kadaot kanimo ug nagahimog-sayup kanimo. Karon, unsay imong buhaton?

Ikaw adunay duha ka kapilian: Una, ikaw mahimong magpaubus sa doktrina sa ikalimang bahin ug maggamit sa 1 Pedro 5:7, “Paglabay sa tanan nimong kahingawa diha Kaniya, tungud kay Siya nagaamuma kanimo.” Kon ikaw magpadayon niana nga ruta, ikaw magtambog sa tanang tipik sa mapahimaslong pagkadubok ngadto sa mga kamut sa Ginoo. Ikaw mag-aplay sa Mga Taga-Roma 12:19b: “AKOA ANG PANIMALUS, AKO ANG MOBALUS,’ nagasulti ang Ginoo,” ug ikaw malingkawas gikan sa problema. Ikaw wala nasuko, ni nasilo, ni nahasol. Ikaw usab mag-aplay sa Mga Taga-Colosas 3:13 ug magpasaylo ingon nga si Kristo mipasaylo. Unya, ikaw maghikalimot niadtong mga butang

nga nagpabilin ug magpadayon sa unahan sa imong espirituhanong pag-abante (Mga Taga-Filipos 3:13). Isip usa ka resulta, ikaw magpabilin sulud sa fellowship, ug ikaw, ang usa kinsa nasayup, mao ang maganansiyahon.

Unya anaa ang alternatibo: Ikaw manimalus. Ikaw mahimong mangil-ad ug salawayon; ikaw magkanaog diha sa kahimtang sa usa kinsa nagahimog-sayup kanimo. Kini usa ka mata para sa usa ka mata ug usa ka ngipon para sa usa ka ngipon. Sa dimadugay ikaw mahidangat ngadto sa kanal uban kanila, naggumon, nagtakla, ug nagpangalot. Karon kadto mao lamang ang duha ka kapilian nga ikaw anaa. Kon ang ulahi maoy imong kasulbaran, andama imong-kaugalingon para sa kaugalingong-minugna nga kagulangan. Tinuud, ikaw gihapon sa waykatapusang naluwas, apan ikaw mahigawas sa fellowship ug dili makahimo sa pagtuman sa imong pagkaembahador para ni Jesu-Kristo.

Tugoti ako nga mangutana kanimo sa usa ka maylabot nga pangutana: Kanus-a ba ang katapusang higayon nga ikaw miginansiya tungud kay usa ka tawo nakapasipala kanimo sa usa ka paagi? Ikaw makasabut, uban sa daghan kaayong mangil-ad nga katawhan sa palibot nga may mga kinaiyang makasasala kinsa makahimo kanimo og kadaot, ikaw adunay igong oportunidad sa pag-ani og dugang mga panalangin—kana mao, kon ikaw magdala sa problema sa paagi ang Dios mitagana. Nag-agad diha sa imong pagpili sa pagdala sa hitabo, ikaw sa bisan hain moganansiya og usa ka kahibulungang panalangin pinaagi sa pagtugyan niini diha sa mga kamut sa Ginoo, o ikaw modala sa mga hitabo diha sa imong kaugalingon nga mga kamut, moantos sa mga sangputanan, ug mahimong pildiro. Hain man niini?

Unya ang GINOO misulti [*dabar*] ngadto ni Moses, nag-ingon [*amar*], “Sa dihang ang usa ka

tawo nagapakasala ug nagabuhat sa dimatinumanon [empasis diha sa kabubut-on sa magtotoo] batok sa GINOO, ug nagailad sa iyang kauban [bisan-kinsang tawo nga nagpu-yo sa iyang kasilinganan] mahatungud sa usa ka deposito o usa ka kamatuuran-sa-pagpanag-iyang nga gisalig *ngadto kaniya*, o pinaagi sa pag-tulis, o *kon* siya nakapangilkil gikan sa iyang kauban, o nakakita sa unsay nawala ug nang-himakak bahin niini ug nanumpa sa bakak, aron nga siya nagapakasala mahatungud sa bisan-unsang usa sa usa sa mga butang ang usa ka tawo makahimo.” (Levitico 6:1-3)

Pag-usab, diha sa unang bersikulo niini nga kapitulo, kita anaa nianang makakuhag-pagtagad nga Hebreong mga pulong, *dabar* ug *amar*. Ang Dios mitinguha sa mga Hudiyong sa pagmatikud sa makausa pa nga ang tanang mga sala, bisan pa niadtong gipunting batok sa isigkatawo, sa sukaranon maoy gipunting “batok sa GINOO.” Bisang-unsang paglapas sa mga katungud sa tagsatagsa maoy usa ka paglapas sa usa sa mga balaod sa divine nga katukuran. Upat ka kategoriya sa maong mga paglapas maoy gisitar niini nga mga bersikulo:

1. Pagdumili sa pag-uli sa usa-ka-butang ngadto sa usa ka silingan nga gikadeposito para sa pag-amping, sa laing mga pulong, paglimbong.
2. Pagdaogdaog sa uban.
3. Pagtikas sa uban o pagpangawat gikan nila.
4. Paglimbong sa usa-ka-tawo sa kabatangan pinaagi sa bakak o paghatag-sa-sayup: Sa dihang adunay reklamo tali sa silingan ug silingan, pagbayad-sa-

kadaot maoy pagahimoon; bisan unsay nalimbong o nakawat kinahanglang mahiuli.

“Unya kini kinahanglan, sa dihang siya naga-pakasala ug mamahimong sad-an, nga siya mouli og unsa nga siya mikuha pinaagi sa pag-tulis, o unsa nga siya mikuha pinaagi sa pag-pangilkil, o sa deposito nga gikasalig ngadto kaniya, o sa nawala nga butang hain siya ang nakakita, o bisan-unsang-butang bahin nga siya nanumpa sa bakak; siya mohimo sa kapang-ulian para niini sa hingpit, ug modugang niini og usa-sa-lima pa. Siya mohatag niini ngadto sa usa kang kinsa kini nahisakup sa adlaw nga *siya nagatanyag* sa iyang pagkasad-an nga paghalad. Unya siya modala ngadto sa pari sa iyang pagkasad-an nga paghalad sa GINOO, usa ka laking-karnero nga walay depekto gikan sa panon, sumala sa imong paghatag-bili, para sa usa ka pagkasad-an nga paghalad.” (Levitico 6:4-6)

Sa Levitico 6:5, sa “paghimo sa kapang-ulian para niini sa hingpit” maoy pag-uli sa kabtangan nga gihisgutan, o ining katumbas sa bili. Apan kana dili mao ra. Siya usab kinahanglan “magdugang niini og usa-sa-lima pa.” Kana nagapasabut nga ang tawo kinsa nawad-an, ingnon ta, \$100, nagadawat pagbalik og \$120, kay ang Balaod nagaingon nga ang tagsala “modugang niini og usa-sa-lima pa.” Kon ang Lebitikanhong mga paghalad nga sistema napadagan pa sa pagkakaran, akong banabana nga ang pangawat mapaubsan ngadto sa labing minus gayud. Total, kinsa may magtinguha sa pagpanulis sa usa ka bangko ug kinahanglan

sa pag-uli sa kinawat nga kuwarta plas baynte porsiyento?

Busa, sa adlaw sa iyang paglapas nga paghalad, ang tawo kinsa nakasala sa lain adunay usa ka maayong tipik sa kapang-ulian nga himoon. Una, siya gikinahanglan sa pagbaton sa usa ka laking-karnero, ingnon ta \$100, ug magdala niini ngadto sa pari. Kini mipaila sa iyang pagkasabut sa rebound nga prinsipyo. Dugang pa, usa-sa-lima sa presyo sa laking-karnero maoy gidugang ug gihatag ngadto sa pari (Levitico 6:6). Ikaduha, siya miuli sa kinawat nga kabtangan ngadto sa silingan nga nalambigit, uban sa gibungat nga baynte porsiyentong gidugang. Sa tanan niini, ang tawo nga anaa sa sayup mao ang pildiro. Samtang siya sa orihinal mikawat og \$100, siya karon mipagawas og \$240! Apan tan-awa ang ganansiya ngadto sa usa kang kinsa siya nasayup. Ang Dios miginansiya tungud kay ang nakasala nga magtotoo nahibalik sulud sa fellowship sa makausa pa; ang tawo nga gihimoag-sayup miginansiya tungud kay ang iyang kabtangan nahiuli o napulihan, ug siya nakasapi og \$20. Ang pari miginansiya tungud kay siya midawat sa usa-sa-lima nga bahin sa bili sa laking-karnero; ug sa katapusan, bisan pa ang tagsala miginansiya tungud kay siya napasaylo, balik sulud sa fellowship, ug anaa sa posisyon sa pagmugna og divine nga kamaayo. Sa matag punto sa rituwal, grasya mao ang basihan sa ganansiya. Ikaw sa bug-os dili mawad-an ilalum sa grasya!

“Ug ang pari mohimo og panghimayad para kaniya atubangan sa GINOO; ug siya mapasaylo para sa bisan unsa sa mga butang nga siya nakahimo sa pag-angkon og sala.” (Levitico 6:7)

Samtang ang sinunog, bugas, ug kalinaw nga mga pag-

halad maoy boluntaryong mga paghalad (Levitico 1:3; 2:1; 3:1), ang rebound ug pagkasad-an nga mga paghalad maoy mapugsanon (Levitico 4:1-4, 13-15, 22-24, 27-29; Levitico 5). Ang matag-usa gawasnon sa pagdawat o pagsalikway sa kaluwasan, apan isip usa ka magtotoo ikaw gimandoan sa pagpabilin diha sa fellowship sa paggamit og rebound (Mga Taga-Efeso 5:18; 1 Mga Taga-Tesalonica 5:19; 1 Juan 1:9). Disama sa manuhotsuhot nga kahumut nga mga paghalad, nga mihulagway sa perpektong persona ug buhat sa atong Manluluwas, ang rebound nga mga paghalad mihisgot sa mga sala nga nabuhat. Walay “manuhotsuhot nga kahumut” diha kanila. “Kadtong kinsa anaa sa unud dili makapahimuut sa Dios” (Mga Taga-Roma 8:8). Ang tinguha sa Dios mao nga ang magtotoo maggamit sa mekanika sa rebound aron “mabalaan,” maingon nga ang Dios balaan (Levitico 11:44a; 1 Pedro 1:16).⁷³

USA KA LABI PANG MAAYO-KAAYO NGA MINISTERYO

Diha sa plano sa Dios, ang Iyang katuyoan dili gayud nga ang Lebitikanhong mga paghalad mapalungtad. Sa pagkatinuud, ang tibuuk sistema sa mga sakripisyo napadaplin human ang mga hulad nahimong katinuuran (Mga Hebreohanon 10:1-2). Ang nating-karnero, nga nahimong sentro sa Lebitikanhong mga paghalad, mihimo og dalan para sa Nating-karnero sa Dios; tungud niini, ang tanang mga sakripisyo nahunong (Mga Hebreohanon 10:11-12).

73. “Balaan” mao ang hubad sa Griyegong pulong *hagios* nagkahulugan og “aron mapalain” o gilain. “Balaan” dinhi nagakahulugan og aron mapalain ngadto sa Dios pinaagi sa pagkaanaa sa fellowship uban sa Ginoo, ug para sa Kapanahonan sa Simbahan nga magtotoo, kana nagakahulugan og pagka “napuno sa Espiritu” (Mga Taga-Efeso 5:18).

Maingon sa nangaging panahon sa Kapanahonan sa mga Hentil ang pamilya nga pagkapari gikinahanglan sa pagpadaplin para sa Lebitikanhong pagkapari, sa ingon niini ang Lebitikanhong pagkapari gikinahanglan sa pagbiya sa ilang tinuyo nga posisyon alang pagbulig sa unibersal nga harianong pagkapari sa Kapanahonan sa Simbahan nga mga magtotoo (1 Pedro 2:5, 9). Sunud sa Ikaduhang Pagabut ug alang sa kadugayon sa Milenyo, ang Lebitikanhong pagkapari pagapalihokon pag-usab para sa napabalik nga sinaligang nasod sa Israel (Ezekiel 40—46). Sa ingon niini, usab, mapadayon ang Lebitikanhong mga paghalad isip mga handumanan sa pagtan-aw pagbalik sa krus. Apan ang pagkakaran nga Kapanahonan sa Simbahan, pulos ang Lebitikanhong pagkapari ug ang mga paghalad nahunong. Usa ka bag-ong dispensasyon nagabungat og usa ka bag-o ug unibersal nga harianong pagkapari, maingon man ang usa ka bag-ong paagi sa pagpuyo—ang Kristohanong paagi sa kinabuhi uban sa pagpuyo ug pagpuno sa Balaang Espiritu.

Unsaon man sa bisan-kinsang magtotoo makagusto sa pagtimpasaw diha sa mga hulad kon siya adunay katinuran? Ngano man nga siya gusto sa pagbutang sa iyang-kaugalingon ilalum sa mas-ubus nga awtoridad sa Lebitikanhong pagkapari ug mga paghalad kon siya adunay maslabaw nga awtoridad gikan ni Jesu-Kristo, ang iyang kaugalingon nga bantugang Pangulo nga Pari, ug ang maslabaw nga balaod sa “Espiritu sa kinabuhi diha ni Kristo Jesus” (Mga Taga-Roma 8:2)? Apan kini sa eksakto maoy nahitabo didto sa Jerusalem niadtong A.D. 67 sa dihang ang harianong mga pari sa Kapanahonan sa Simbahan, Hudiyong mga magtotoo nga anaa sa rebersiyonismo, mibalik ngadto sa Templo sa paghimo-pag-usab og mananap nga mga sakripisyo. Ang Pulong sa Dios nagakonde-

nar sa ilang mapasipad-anong pagbalik sa hulad nga pag-simba isip sukwahi diha sa grasya:

Alang sa kahimtang niadtong kinsa sa makausa nakakat-on ug nakatilaw sa langitnong gasa ug nahimong mga sumasalmot sa Balaang Espiritu, ug nakatilaw sa maayong pulong [halangdong doktrina] sa Dios ug sa mga gahum sa panahon nga umaabot, ug unya nangaluya [paingon sa rebersiyonismo], kini imposible sa pagbag-o [pag-uli, pagbawi] kanila pag-usab ngadto sa paghinulsul [pag-usab sa hunahuna], tungud kay sila maglansang pag-usab ngadto sa ilang-kaugalingon sa Anak sa Dios, ug magbutang Kaniya sa dayag nga kaulawan. (Mga Hebreohanon 6:4-6)

Pinaagi sa pagbalik sa Templo nga mga sakripisyo ug laing sa rituwal nga mga praktis sa Hudayismo, sila mipasabut nga ang sakripisyo ni Kristo didto sa krus dili epektibo. Kini maoy pagpasipala nga sama ra sa paglansang ni Kristo pag-usab, nagladlad Kaniya sa publikong kaulawan ug pagtamay. Samtang nga sila mipadayon sa ilang paagi-pagpakabuhi sa relihiyosong legalismo sulud sa Templo, sila dili makalingkawas gikan sa rebersiyonismo. Sila mangamatay sa usa ka makalilisang nga kamatayon diha sa pagliyok sa Jerusalem ilalum sa ikalimang liyok sa disiplina.

Sa parehas sukwahi diha sa grasya nga plano sa Dios para sa harianong pagkapari mao ang ilang paghawa gikan sa grasya nga tinguha sa Kristohanong paagi sa kinabuhi. Kini imposible sa pagbulag sa Buhing Pulong gikan sa nahasulat nga Pulong. Sa sangputanan, ang imong batasan ngadto ni Kristo maoy napahayag diha sa imong batasan ngadto sa doktrina sa Bibliya.

Pagkonsiderar sa imong mga pribilihiyo: Kon ikaw nakadawat ni Kristo isip imong Manluluwas, ikaw anaa sa tibuuk-panahon nga Kristohanong serbisyo, waysapayan sa imong okupasyon sa kinabuhi. Ikaw adunay katungud sa pagrepresentar sa imong-kaugalingon atubangan sa Dios ug bisan pa sa pagpangaliya alang sa uban pinaagi sa paghangyo sa laktod ngadto sa trono sa grasya—dili pinaagi sa usa ka pari, dili lamang makausa sa usa ka tuig, apan sa bisan kanus-a nga ikaw magtinguha (Mga Hebreohanon 4:16). Ikaw usa ka harianong pari nagsilbi diha sa Hariang Batalyon sa Ginoo, ug pinaagi Kaniya ikaw “sa wayhunong makahalad og usa ka sakripisyo sa pagsimba sa Dios” (Mga Hebreohanon 13:15*b*). Ikaw anaa sa panagkumbuya uban sa Balaang Espiritu (Mga Hebreohanon 6:4) ug uban ni Jesu-Kristo (Mga Hebreohanon 3:14). Ikaw natudlo sa paglihok diha sa imong kaugalingon nga parianong kapasidad sa takna sa kaluwasan, apan ang mga panalangin sa espirituhanong hamtong nga kinabuhi maoy potensiyal. Ang harianong pagkapari nagabungat og harianong pagkaon—espirituhanong manna; harianong pagpuyo—nagpuyo diha sa Pulong; okupasyon uban ni Kristo ug harianong panglihok—batasan nga walay ikasaway!

Ang Dios mihimo sa matag pagsangkap para kanato sa pagkab-ot sa tinguha sa espirituhanong pagkahamtong, nianang dapit sa epektibong serbisyo ug kinatas-ang panalangin diha sa Kristohanong kinabuhi. Kini nga mga pagsangkap maoy atoa kon sa tinuud “kita maghawid sa hugut sa sinugdanan sa atong kasigurohan [doktrina sulud sa kagalag] nga malig-on hangtod sa katapusan” (Mga Hebreohanon 3:14*b*). Ang Dios ‘nagpikpik sa Iyang tiil,’ ingnon ta, naghulat sa pagpanalangin kanimo (Isaiah 30:18-19), kay sa pagpanalangin kanimo, ang Dios nahimaya. Kini maoy grasya sa tanan! Kinsa man ang makapangayo sa dugang pa? Ang pagpili anaa kanimo!

DOKTRINA SA LEBITIKANHONG PAGKAPARI

- I. Ang tulo ka kinahanglanon sa Lebitikanhong pagkapari (Numeros 16:5).
 - A. Gitudlo sa Dios
 - B. Gibulag ngadto sa Dios
 - C. Gitugotan sa pagduul
- II. Ang pagpalungtad sa pagkapari (Numeros 18:1, 7-8): Ang pagkapari misugod diha ni Aaron ug mapadayon pinaagi sa iyang natural nga mga anak-lalaki (Exodo 28:1).
- III. Pagkadili-takus gikan sa pagkapari: Bisan kinsa sa mga liwat ni Aaron kinsa adunay bisan-unsang pisiko nga mga depekto maoy diipalakip gikan sa serbisyo sulud sa Tabernakulo o Templo (Levitico 21:17-23).
- IV. Ang kinatibuk-ang kalihukan sa pagkapari.
 - A. Mitudlo sa Balaod (Levitico 10:11)

- B. Mihalad sa mga sakripisyo (Levitico 9)
 - C. Mibantay sa Tabernakulo ug Templo (Numeros 18:3)
 - D. Milihok sulud sa Balaang Dapit (Exodo 27:21; 30:7-8)
 - E. Misusi (sa maseremonyahon) sa mahugaw nga mga tawo (Levitico 13; 14)
 - F. Mihukum sa mga panagbangi (Deuteronomio 17:8-13; 21:5)
 - G. Mikolekta sa mga buhis nga gitawag og “mga ikanapulo” gikan sa katawhan (Numeros 18:21, 26; Mga Hebreohanon 7:5)
- V. Ang suporta sa pagkapari milangkub sa piho nga mga tipik sa pangsakripisyo nga mga paghalad (Numeros 18:8-14).
- A. Usa ka regular nga ikanapulo (Numeros 18:21-24; cf. Levitico 27:30-33), hain ang ikanapulo nga parte maadto sa mga pari (Numeros 18:26-28)
 - B. Trese ka siyudad ang gigahin ngadto kanila (Joshua 21:8-19)
 - C. Usa ka espesyal nga ikanapulo sa matag ikatulo ka tuig (Deuteronomio 14:27-29; 26:12)
 - D. Ang katubsanan nga kuwarta para sa kina-magulangan nga anak diha sa Israel (Numeros 18:16)
 - E. Usa ka persentahe sa butang-sinakmit gikan sa gubat (Numeros 31:25-29)
 - F. Ang way-igpapatubong-pan (Levitico 24:5-9)
- VI. Mga katabang ngadto sa mga pari: ang mga Lebita (2 Cronicas 29:34).
- A. Gipili sa Dios sa pagtabang diha sa mga sakripisyo ug diha sa pag-amuma ug administras-

yon sa balaang mga butang (Numeros 3:5-51; 8:14-19)

B. Kalihukan sa mga Lebita

1. Mipatunhay ug misabwag sa Balaod (Levitico 10:11; Deuteronomio 17:18; 31:9-13; 33:10; Nehemiah 8:9; Ezekiel 44:23)
 2. Misilbi sa mga pari (Numeros 18:2-4)
 3. Mipahimutang, mitangtang, ug midala sa Tabernakulo (Numeros 4; 10:17, 21)
 4. Mitudlo sa doktrina ug sa administrasyon sa hustisya (Deuteronomio 33:10a)
- VII. Gidugayon sa serbisyo sa pagkapari: bayntesingko ka tuig, gikan sa edad 25-50 (Numeros 8:24-25).
- VIII. Ang tulo ka sanga sa tribu ni Levi, apan dili sa kang Aaron nga linya, usab adunay mga responsibilidad para sa tibuuk Tabernakulo ug sa tanang anaa niini (Numeros 4).
- A. Ang mga Kohathite—magbantay, magpanalipod, ug magdala sa tanang mga artikulo sa muwebles, mga sudlanan, ug tabil (Numeros 4:2-20)
 - B. Ang mga Gershonite—magdala sa mga tabon, mga bitaybitay, mga kurtina para sa pultahan, ug mga kurtina sa palibot sa hawanan sa Tabernakulo (Numeros 4:22-28)
 - C. Ang mga Merarite—magdala sa mga tabla, mga bara, mga poste, mga usok sa tolda, mga balabag, ug mga higut (Numeros 4:29-33)
- IX. Ang pagkatudlo sa mga Lebita: Ang Dios sa orihinal mipili sa tibuuk nasod nga mahimong Iyang mga pari (Exodo 19:5-6). Diha sa pagkapakyas sa mga Israelite atol sa bulawanong nating-baka

nga hitabo (Exodo 32:7-10), ang mga Lebita, kinsa mitigum palibot ni Moses (Exodo 32:26-28), maoy natudlo sa pagtabang sa pagkapari ni Aaron ug sa iyang mga anak-lalaki (Numeros 3:5-9).

- X. Sinina sa pangulong pari (Exodo 28): Gawas sa maseremonyahong mga okasyon, ang sinina sa mga pari ug sa pangulong pari walay kalainan gikan niadtong sa ordinaryo nga katawhan. Diha sa maseremonyahong mga okasyon, ang mga bisti sa pangulong pari gilangkuban sa usa ka tukma nga desinyo sa paghatag kaniya sa dignidad ug dungog: puti nga lino nga purol; usa ka puti nga lino nga kupo, kapin kun kulang kutub sa dapidapi; usa ka bakus sa mao ra nga mga kolor sa mga kurtina—puti, asul, eskarlata, ug pulang-lagumon; usa ka sama-sa-turban nga kalo nga may usa ka bulawanong korona, gikulitan og: “Balaan kang Jehovah,” (kini mao ang tsapa sa iyang ranggo); usa ka ephod nga asul, sa bongga gibordahan sa mga kolor; usa ka taming nga bulawan ug panapton, nga may dose ka bato, nagrepresentar sa dose ka tribu og gipatikan sa ilang mga ngalan ug gibangan sa usa ka bulawanong kaw-it, ug ang Urim ug Thummim.
- XI. Ang konsagrasyon sa mga pari ug pangulong mga pari (Exodo 29).
- XII. Ang labing gibayaw nga adlaw sa pangulong pari—ang Adlaw sa Panghimayad (Levitico 16): Nianang labing balaan nga adlaw, ang pangulong pari misul-ub sa iyang maseremonyahong mga bisti ug misulud sa Balaan sa mga Balaan, diin pinaagi sa iyang tudlo siya mibisbis sa dugo sa kinapon-nga-toro sa sala nga paghalad pito ka higayon

para sa iyang-kaugalingon ngadto sa ibabaw sa lingkoranan sa kalooy (Levitico 16:6, 14). Siya misulud-pag-usab sa ikaduhang higayon uban sa dugo sa kanding sa sala nga paghalad ug mihi-mo sa mao ra nga rituwal para sa pagkamahugaw sa mga Israelite (Levitico 16:20). Ang iyang pagbalik ngadto sa mga Israelite mipasabut nga ang Dios nakadawat sa “panghimayad para sa mga anak sa Israel para sa tanan nilang mga sala” (Levitico 16:34). Ang pagtan-aw sa pangulong pari mao ang hinungdan sa pagmaya, kay sa balikbalik ang Dios sa maseremonyahon mipasaylo ug mihinlo sa iyang pinili nga katawhan gikan sa mga sala sa miaging tuig (Levitico 16:30).

- XIII. Sa dihang si Haring David midala sa arka ngadto sa iyang permanenteng pinuy-anan nga dapit sa Jerusalem, siya mihugpong-pag-usab sa pagkapari (1 Cronicas 15; 16:4-6, 37-43).
- XIV. Ang mga kaliwat sa pangulong pari.
- A. Ang pagpanunod nahitabo sa dihang ang nag-dumala nga pangulong pari namatay ug ang kinamagulangang naglungtad nga anak-lalaki napahimutang (Numeros 20:28).
 - B. Ang linya gikasaad sa pagpadayon pinaagi ni Phinehas, kinamagulangang anak-lalaki ni Eleazar, ang anak-lalaki ni Aaron (Numeros 25:10-13). Si Eli usa ka lehitimo nga pari ug kagikan ni Ithamar, apan dili usa ka pangulong pari atol sa paghari ni Saul. Siya ug ang iyang panimalay gipalagpot gikan sa pangulong pagkapari tungud sa ilang sala (1 Samuel 2:30-35). Atol sa paghari ni Solomon, ang linya ni Eleazar sumala sa balaod napabalik (1 Mga

Hari 2:26-27, 35). Sa dihang ang Israel hapit na moabut ubus sa ikalimang liyok sa disiplina niadtong adlaw ni Jeremiah, si Seraiah maoy pangulong pari. Siya nadakpan ni Nebuzaradan ug gipatay didto sa Riblah (2 Mga Hari 25:18-21). Ang iyang anak-lalaki, si Jehozadak, kinsa magapanunud unta sa katungdanan, wala gayud misilbi isip pangulong pari apan mipuyo ug namatay sulud sa pagkabinilanggo didto sa Babylon (1 Cronicas 6:15). Ang iyang anak-lalaki si Joshua mipuli sa katungdanan sa dihang ang pangulong pagkapari napabalik niadtong mga adlaw ni Zechariah ug Zerubbabel (Zechariah 3; 6:11). Ang iyang mga manununod mao sila: Joiakim, Eliashib, Joiada, Johanan, ug Jaddua, kinsa misilbi niadtong panahon ni Alexander the Great. Si Jaddua mitagbo sa nagbuntog nga kasundalohan ni Alexander uban sa usa ka linukot-nga-basahon ni Daniel diha sa iyang kamut. Pinaagi sa pagbasa ngadto ni Alexander niadtong mga yugto nga mihisgot bahin kaniya, si Jaddua nakuha ang panaghigala ni Alexander para sa mga Hudiyo.⁷⁴ Ang mga nanununod ni Jaddua mao sila: Onias I, Simon the Just; Onias II, batan-on pa kaayo para mahimo nga pangulong pari, gipadaplin sa tuyo pagpili sa igsoon-lalaki ni Simon, si Eleazar. Si Onias II nahimong nailhan isip Menelaus, usa ka daotang pari, ug nasundan, sa sunudsunud, sa usa ka managsama kadaotan nga tawo—si Alcimus. Ang pangulong pagkapari gitunol

74. Flavius Josephus, *Antiquities of the Jews*, XI, viii, 4-5.

ngadto sa Asmonaeen nga pamilya, sa dalan (matang o han-ay) ni Jehoiarib (1 Cronicas 9:10; 24:7; Nehemiah 11:10), ug mipadayon niadto nga linya hangtod si Herod the Great mipoo sa pamilya sa dihang siya unang mihimo ni Aristobulus nga pangulong pari, unya misugo sa iyang pagbuno pinaagi sa paglumus niadtong 35 B.C. (baynte-otso ka pangulong pari kutub sa tuig A.D. 70).⁷⁵ Ang duha ka pangulong pari nga maykalabutan sa kamatayon ni Kristo mao sila Caiaphas ug Annas.

75. Ibid., XV, iii, 3.

DOKTRINA SA PAGKATAGBAW

- I. Kahubitan: Ang pagkatagbaw nagakahulugan og “katagbawan,” ang maykalabutan-sa-Dios nga bahin sa kaluwasan diin ang integridad o pagkabalaan sa Dios, Iyang pagkamatarong ug hustisya, natagbaw pinaagi pagbayad ni Jesu-Kristo para sa atong mga sala didto sa krus.
 - A. Ang Dios nga Amahan natagbaw sa buhat sa Dios nga Anak didto sa krus. Siya natagbaw diha sa Iyang perpektong persona ug Iyang perpektong pagbayad para sa atong mga sala didto sa krus.
 - B. Pagkatagbaw, gihubad gikan sa Griyegong pulong nga (*hilasterion*), nagakahulugan og “lingkoranan sa kalooy” (Mga Taga-Roma 3:25; Mga Hebreohanon 9:5) ug nagalambigit niini nga doktrina ngadto sa lingkoranan sa kalooy sa arka sa kasabutan.
- II. Ang pagkatagbaw nasangyaw ngadto sa Israel pinaagi sa pangsakripisyo nga dugo nga gibisbis

- ibabaw sa lingkoranan sa kalooy sa Adlaw sa Panghimayad (Levitico 16).
- A. Ang lingkoranan sa kalooy mitabon sa mga simbolo sa sala sa Israel sulud sa arka sa kasabutan (Exodo 25:17-22; 37:6-9).
 - B. Duha ka kerubin, nagrepresentar sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios, mitutok ngadto sa pangsakripisyo nga dugo nga gibisbis ibabaw sa lingkoranan sa kalooy.
 - C. Ang dugo nga nagtabon sa mga simbolo sa sala milarawan sa maseremonyahong katagbawan sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios.
- III. Ang pagkatagbaw maylabot ngadto sa buhat ni Kristo didto sa krus. Ang espirituhanong kamatayon ni Kristo mitabon o mibayad para sa atong mga sala, pinaagi niana nagtagbaw sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios (Levitico 16:13-16).
- IV. Ang pagkatagbaw naangkon pinaagi sa pagtoo diha ni Kristo ug mao ang basihanan para sa impyutasyon sa divine nga pagkamatarong (Mga Taga-Roma 3:25-26).
- V. Ang pagkatagbaw nagasulbad sa problema sa mga panginahanglan sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios.

DOKTRINA SA KATUBSANAN

- I. Kagikan-sa-pulong sa katubsanan.
 - A. Usa ka sinagol nga Griyegong pulong (*anti-lutron*), nagkahulugan og “ang pagpuli og kuwarta para sa usa ka ulipon o usa ka piniriso”; busa, bayad para sa ulipon o piniriso aron sa pagpalingkawas; gihubad og “lukat.”
 - B. Ang kaamgid nga mga pulong mao:
 1. (*lutrotes*)—manunubos, manluluwas;
 2. (*lutrosis*)—katubsanan, pagpalingkawas;
 3. (*lutroo*)—sa pagpagawas para sa usa ka paglukat, sa pagtubus;
 4. (*agorazo*)—sa pagtubus, sa pagpalit;
 5. (*exagorazo*)—sa pagtubus, sa pagpalit gikan sa usa ka merkado sa ulipon, sa pagpalingkawas.
- II. Kahubitan: Ang nagluwas nga buhat ni Jesu-Kristo didto sa krus diin ang tanang katawhan napalit gikan sa merkado sa ulipon sa sala hain sila natawo nga patay sa espirituhanon ug napalingkawas pa-

ingon sa kagawasan sa grasya. Ang katubsanan natuman sa dihang ang usa ka tawo natawo pag-usab pinaagi sa pagtoo lamang diha ni Kristo lamang.

- III. Si Jesu-Kristo mao ang bugtong kalipikado nga Manunubos (Mga Hebreohanon 1:3).
 - A. Pinaagi sa birhen nga pagkatawo (Mateo 1:23; 1 Timoteo 3:16)
 - B. Pinaagi sa pagkawaysayup sa Iyang pagkatawo (Isaiah 53:9; Juan 8:46; 19:4; 2 Mga Taga-Corinto 5:21; Mga Hebreohanon 4:15; 7:26-28)
- IV. Si Jesu-Kristo mipakita og positibong kabubut-on atol sa Inkarnasyon.
 - A. Ang matubsanong buhat ni Kristo didto sa krus maoy usa ka buhat sa Iyang kaugalingon nga gawasnong pagbuut (Lukas 22:42).
 - B. Si Kristo masinugtanon ngadto sa plano sa Amahan (Mga Taga-Roma 5:19; Mga Taga-Filipos 2:8).
- V. Dugo sa mananap mao ang paagi sa pagtudlo sa doktrina sa katubsanan sa Karaang Testamento (Exodo 12:7, 12-13; Mga Hebreohanon 9:22).
- VI. Ang “dugo ni Kristo” mao ang lukat o presyo sa pagpalit sa katubsanan (Mga Taga-Efeso 1:7; Mga Taga-Colosas 1:14).
 - A. Kini mao ang ‘salapi nga madawat pagbayad’ hain ang pagpalit nahimo (1 Pedro 1:18-19).
 - B. Kini nagalarawan sa panig-ingnang analohiya sa nagluwas nga buhat ni Kristo didto sa krus, Iyang espirituhanong kamatayon, hain siya nahukman para sa atong mga sala (2 Mga Taga-Corinto 5:21; 1 Pedro 2:24).
- VII. Ang kalag sa magtotoo natubus sa kaluwasan

(Job 19:25-26).

- VIII. Pagsilot pinaagi sa Balaod ni Moses nasulbad pinaagi sa katubsanan (Mga Taga-Galacia 3:10, 13).
- IX. Mga resulta sa katubsanan.
 - A. Kapasayloan sa mga sala (Isaiah 44:22; Mga Taga-Efeso 1:7; Mga Taga-Colosas 1:14; Mga Hebreohanon 9:12-15).
 - B. Basihanan para sa pagkahitarong (Mga Taga-Roma 3:24).
 - C. Basihanan para sa pagkanilain (Mga Taga-Efeso 5:25-27).
 - D. Basihanan para sa waykatapusang kabilin para sa magtotoo (Mga Hebreohanon 9:15).
 - E. Basihanan para sa istratohiyang kadaugan ni Kristo diha sa anghelanong away (Mga Taga-Colosas 2:14-15; Mga Hebreohanon 2:14-15).
 - F. Katubsanan sa kalag diha sa kaluwasan nagadangat sa katubsanan sa lawas diha sa pagkabanhaw (Mga Taga-Efeso 1:14).
 - G. Katubsanan sa lawas mao ang kinatas-ang kahimtang sa harianong pamilya sa Dios sa kahangturan (Mga Taga-Roma 8:23; Mga Taga-Efeso 4:30).
- X. Ang katubsanan maykalabutan sa pagpataliwala ni Kristo (1 Timoteo 2:5-6; Mga Hebreohanon 9:14-15).

DOKTRINA SA DILIMITADONG PANGHIMAYAD

- I. Kahubitan
 - A. Dilimitadong panghimayad mao ang epektibong sakripisyo ni Kristo didto sa krus para sa tibuuk tawhanong kaliwat—nagdala sa atong mga sala, nahukman para sa atong mga sala, ug nagtagbaw sa pagkamatarong ug hustisya sa Dios nga Amahan (2 Mga Taga-Corinto 5:19; 1 Timoteo 4:10; 1 Juan 2:2).
 - B. Panghimayad isip usa ka pungan nagakahulugan og “pagpakig-uli human sa kabingkilan o panagbangi,” ug nagalakip sa katagbawan o pagbayad-sa-kadaot nga gihimo para sa sayup o kadaot. Ang punghihok “sa pagpanghimayad” adunay pipila ka maylabot nga mga kahulugan, sama sa “aron mahiuyon, aron masubay sa, sa paghimog pagbayad-sa-kadaot o mga paghulip, pagpakig-uli sa maayong kabubut-on para sa mga sayup o mga kakulang, pagpakig-uli.”

- C. Diha sa Karaang Testamento, ang kahulugan sa panghimayad maykalabutan sa Hebreyo nga punghihok, (*kaphar*), “sa pagsaylo, sa pagtabon.”
 - D. Dilimitadong panghimayad mao ang paagi sa pagpakig-uli (nagtangtang sa babag tali sa Dios ug tawo) ug ang basihanan para sa divine nga pagkatagbaw.
- II. Sa Karaang Testamento nga mga panahon, ang mananap nga mga sakripisyo gigamit isip usa ka tabang sa pagpanudlo sa paghulagway og pagtabon para sa sala ug pagpunting ngadto sa nagluwas nga buhat ni Kristo didto sa krus.
- A. Mananap nga mga sakripisyo mirepresentar sa pagkatagbaw sa Dios nga Amahan pinaagi sa mapulihon nga espirituhanong kamatayon ni Kristo, nga mitabon o mikuha sa atong mga sala (Mga Salmo 103:3; Juan 1:29) ug mitukod sa pagpakig-uli tali sa tawo ug sa Dios (Mga Taga-Colosas 1:20-21).
 - B. Busa, ang panghimayad sa Karaang Testamento nagapasabut ngadto sa paggamit og mananap nga mga sakripisyo sa pagrepresentar sa nagluwas nga buhat ni Kristo.
 - C. Mananap nga mga sakripisyo sa pagkatinuud dili makapanghimayad para sa mga sala (Mga Hebreohanon 10:4). Bugtong ang pangsakripisyo nga paghalad ni Kristo didto sa krus maoy epektibo para sa atong kaluwasan (Mga Hebreohanon 9:11-15, 26; 10:5-10).
 - D. Ang duha ka konsepto sa panghimayad (ang Karaang Testamento nga panig-ingnang ana-lohiya ug Bag-ong Testamento nga katinuuran)

nadala sa dungan diha Mga Taga-Roma 3:23-26.

- III. Panghimayad maoy dilimitado.
 - A. Sa dihang si Kristo nahukman didto sa krus, Siya mibayad para sa mga sala sa tibuuk tawhanong kaliwat—dili lamang para sa pinili (Mga Taga-Roma 5:6; 2 Mga Taga-Corinto 5:14-15, 19; 1 Timoteo 2:6; Titus 2:11; Mga Hebreohanon 2:9; 1 Juan 2:2).
 - B. Limitadong panghimayad, ang teyolohiyang konsepto nga si Kristo namatay lamang para sa mga magtotoo, nagasumpaki sa Kasulatan.
- IV. Dilimitadong panghimayad nagapapha sa sala gikan sa buhat-pagkiha sa dimagtotoo didto sa Katapusang Paghukum.
 - A. Sa dihang si Kristo namatay sa espirituhanon isip usa ka puli didto sa krus, Siya nahukman para sa tanang mga sala sa tawhanong kaliwat.
 - B. Didto sa krus, ang tawhanong kamaayo gikasalikway, kana mao, wala gihukman uban sa mga sala. Kini nagakahulugan nga samtang ang tanang personal nga mga sala nahukman didto sa krus, ang tawhanong kamaayo wala pa mahukman.
 - C. Tawhanong kamaayo pagahukman didto sa bantugang puti nga trono sa Katapusang Paghukum ug mao ang basihanang para sa buhat-pagkiha sa dimagtotoo (Pinadayag 20:12-15). Ang dimagtotoo, kinsa nakasalikway sa nagluwas nga buhat ni Kristo, makaagad lamang sa iyang kaugalingon nga maayong mga buhat sa pagluwas kaniya. Apan kining tawha-

non nga maayong mga binuhatan dili gayud makatupong ngadto sa matarong nga sukaranan sa Dios.

- D. Tungud kay ang mga sala nahukman na didto sa krus, ilalum sa balaod sa duha ka husay sa usa ka salaod sila dili mahimong mahisgotan, o mahukman pag-usab, didto sa Katapusang Paghukum.
- E. Dilimitadong panghimayad nagalakup sa mga sala lamang.
- V. Ang dimagtotoo pagahukman didto sa Katapusang Paghukum tungud kay siya misalikway ni Kristo isip Manluluwas (Juan 3:18, 36).

Timan-anan sa Kasulatan

KARAANG TESTAMENTO

GENESIS

EXODO

Libro sa	1	Libro sa.....	6,9
2:17.....	39	3:2-6	25
12:1-3	7	3:14.....	2
13:15.....	7	6:2-8	7
13:16.....	7	6:4.....	7
14:18-20	42	6:8.....	7
15:6.....	1,6	12:7.....	170
15:18-21	7	12:8.....	69
18:1.....	25	12:12-13	170
19:3.....	69	12:15-20	69
22:2.....	49	19:3.....	7,11
22:3-13	49	19:3-6	7
22:7.....	50	19:5-6	162
22:8.....	50	19:6.....	7,14
22:13.....	50	19:20—23:33	20
22:15-18	7	20.....	8
26:3-5	7	20:1-17	9
26:4.....	7	24:7.....	14
28:13-15	7	25:17.....	36
28:14.....	7	25:17-22	168
35:11.....	7	26.....	6
35:12.....	7	26:33.....	123,125

27:21.....	161	1:11-12.....	50
28.....	6,163	1:13.....	52
28:1.....	160	1:14.....	55
29.....	163	1:14-17	29,54
30:7-8	161	1:15.....	56
30:12-15	144	1:16-17	57
30:19.....	45	1:17.....	57
32:7-10	163	2.....	19,59,116
32:26-28	163	2:1.....	58,156
34:27-28	14	2:1-16	58,112
37:6-9	168	2:2.....	113
40:33-38	22	2:2-3	65,82
		2:4.....	67
		2:5.....	72,76
		2:6.....	75
		2:7.....	78
		2:8.....	79
		2:9.....	82
		2:9-10	79
		2:11	82
		2:11-13.....	82
		2:12.....	84,95,113
		2:13.....	87,91
		2:14.....	92
		2:15.....	94
		2:16.....	95,113
		3.....	19,105,110,116
		3:1.....	96,156
		3:1-17	96,112
		3:2.....	99
		3:3-4	100
		3:4.....	100,103
		3:5.....	103,113

LEVITICO

Libro sa.....	9,18,134
1.....	19,116
1—2.....	98
1—6.....	18
1:1.....	22,23
1:2.....	24,29
1:2-7	112
1:2-9	29
1:2-17	112
1:3.....	2,30,32,156
1:3-9	29
1:4.....	34
1:5.....	38,39
1:6.....	41
1:7-9	42
1:8.....	44,45
1:9.....	30,45,47,113
1:10.....	48,49
1:10-13	29,47

3:6-11.....	107	5:4.....	137
3:12-16	108	5:5.....	138,140,142
3:17.....	109	5:6.....	140
4.....	20,116	5:6-7	116
4—5	132	5:7-13	142
4:1.....	117	5:14-16	143
4:1-4	156	5:14-19	143
4:1-35	117	5:16.....	148
4:2.....	118	5:17.....	149,150
4:2-35	114	5:18-19	150
4:3.....	120	6:1.....	153
4:4.....	122	6:1-3	153
4:5-7	123	6:1-7	151
4:8-12	127	6:4-6	154
4:13-14	128	6:5.....	154
4:13-15	156	6:6.....	155
4:13-21	128	6:7.....	155
4:15.....	129	6:8-13	112
4:16-19	114	6:14-18	112
4:16-21	130	6:16-18	113
4:19-21	115	6:24-29	115,131
4:20.....	130	7:1-7	114
4:22-24	156	7:3-5	115
4:22-26	130	7:6.....	115
4:22-35	130	7:8.....	19,113
4:27-29	156	7:9-10	115
4:27-35	131	7:11-38.....	105,112
5.....	131,156	7:12.....	112
5—6	20	7:15.....	19
5—6:7	114,131	7:15-16	113
5:1.....	132	7:15-17	110
5:2.....	134	7:16.....	112
5:2-3	134	7:17.....	19,113

7:25-30	114	26:14-17	15
7:29-34	19	26:18-20	15
7:31-32	113	26:21-22	15
7:32-34	110	26:23-26	15
8—10	42	26:27-39	15
9.....	161	26:40-42	117
10:11.....	160,162	26:46.....	7,11
11.....	134	27:25.....	144
11:44.....	156	27:30-33	161
13.....	134,161		
14.....	161		
15.....	134		
16.....	163,168		
16:6.....	164		
16:7-10	48		
16:13-16	168		
16:14.....	164		
16:15-16	48		
16:20.....	164		
16:21-22	49		
16:30.....	164		
16:34.....	164		
17:11	38		
21:17-23	160		
22:21.....	112		
23.....	16		
23:9-14	16,85		
23:15-21	16		
23:19.....	112		
23:23-25	17		
23:33-43	18		
24:5-9	161		
26.....	14		

		NUMEROS	
		Libro sa.....	6,9
		3:5-9	163
		3:5-51	162
		4.....	162
		4:2-20	162
		4:3.....	42
		4:22-28	162
		4:29-33	162
		6:14.....	112
		8:14-19	162
		8:24.....	42
		8:24-25	162
		10:10.....	112
		10:17.....	162
		10:21.....	162
		16:5.....	160
		18:1.....	160
		18:2-4	162
		18:3.....	161
		18:7-8	160
		18:8-14	161
		18:16.....	161

9:10.....	166	66:18.....	126
15.....	164	72:7.....	18
16:4-6	164	72:16.....	18
16:37-43	164	89:13.....	101
24:7.....	166	89:14.....	20
		89:20-37	7
		103:3.....	173
2 CRONICAS		103:8-12	147
29:34.....	161	103:10.....	52
		103:10-14	49
NEHEMIAH		103:12.....	49
8:9.....	162	104:2.....	103
11:10.....	166	110:1	4,85,94
13:16.....	87	118:27.....	51
		119.....	109
JOB			
5:26.....	93		
6:6.....	88	MGA PROBERBIO	
19:25-26	171	1:10-19	135
		6:16-19	137
MGA SALMO		11:27	135
Libro sa	4,100	13:20.....	135
2:7.....	76	23:7.....	101
16:10.....	93,94	24:29.....	136
22:1-6	105	28:13.....	20
32:5.....	12,20,		
	139	ECCLESIASTES	
38:18.....	139	12:14.....	83
39:5.....	35		
40:6.....	62	ISIAH	
51:1-2	12	2:4.....	18
51:4.....	147	5:26-30	17
51:5.....	13,31	6.....	25
55:2.....	103	10:20-23	17

BAG-ONG TESTAMENTO

MATEO	27:54.....	75
Libro ni	3	
1:18.....	62	
1:18-25	3	
1:20.....	62	
1:21.....	76	
1:23.....	170	
3:13-17	62	
3:17.....	113	
5:13.....	90	
5:13-16	6	
5:17.....	11,14	
7:1-2	121	
7:2.....	146	
12:18.....	63,113	
12:28.....	63	
13:33.....	69	
16:6.....	70	
18.....	31	
20:22-23	27	
22:21.....	11	
24—25	17	
25:41.....	10	
26:26.....	77	
26:39.....	27,32,33,77	
26:42.....	27,32,33,77	
27:27-54	3	
27:33.....	74	
27:50.....	28	
27:51.....	124	
27:52-53	85	
	MARKOS	
Libro ni.....	3	
7:11	25	
8:15.....	70	
9:48-49	90	
9:50.....	90	
15:21.....	73,75	
15:27.....	74	
15:34.....	5,68	
15:38.....	124	
	LUKAS	
Libro ni.....	3	
1:35.....	31	
4:14-15	63	
12:1.....	70	
14:34-35	90	
22:19.....	80	
22:42.....	33,98,170	
23:34.....	74	
23:39-43	75	
23:43.....	93	
23:46.....	28,93,94	
23:53.....	93	
	JUAN	
Libro ni.....	3	
1:12.....	147	
1:14.....	55	

1:18.....	25,103	13:39.....	12
1:29.....	27,48,76,173	14:19-20	85
3:1-18	105	15:5-11.....	11
3:16.....	59,78,87,148	15:24.....	11
3:16-17	11	16:31.....	2,33,86,108,148
3:18.....	77,175	17:30-31	27
3:34.....	62,84	20:9-12	85
3:36.....	100,175	23:12-15	138
6:46.....	27		
7:39.....	64,94		
8:12.....	22		
8:29.....	54		
8:46.....	170		
11:43-44.....	85		
14:6.....	47		
14:9-11.....	25		
14:12.....	60		
14:20.....	66		
14:26.....	46		
15:10-12	12		
16:14.....	64,94		
19:4.....	170		
19:5.....	73		
19:30.....	28,93,97		
19:34.....	28		
20:31.....	33		

MGA TAGA-ROMA

2:12-14	7,11		
3:19.....	7,11		
3:20.....	12,13,20,35,70		
3:20-23	35		
3:21-22	35		
3:22.....	106		
3:22-26	106		
3:23.....	13,35,40,133		
3:23-24	147		
3:23-26	18,174		
3:24.....	35,171		
3:25.....	36,52,113,113,167		
3:25-26	168		
3:28.....	12,13		
4:1-5	3,106		
4:3-5	1		
4:4.....	147		
4:9.....	1		
4:25.....	106		
5.....	92		
5:1.....	2,104,106,107,113		
5:6.....	174		
5:8.....	97		

MGA BUHAT

1:7.....	1
2:1.....	3
2:24.....	94
2:27.....	93
4:12.....	47,71

5:8-9	27	9:4.....	7,11
5:8-10	92	9:30-33	3
5:10.....	104	9:30—10:10	106
5:12.....	31	10:4.....	3,11
5:19.....	170	11:15.....	1
5:20.....	147	12:2.....	70
6:4.....	65,94	12:3.....	80
6:8.....	88	12:17.....	136
6:11.....	88	12:17-19	136
6:14.....	11	12:19.....	136,145,151
7:8-20	13	12:19-20	136
7:18-20	118	13:1-7	8,14
8:1.....	85	13:11.....	1
8:2.....	12,157	16:13.....	75
8:2-4	12	16:17.....	136
8:3.....	13	16:17-18	135
8:3-4	13	16:25.....	1
8:5.....	12	16:25-26	17
8:7.....	13		
8:8.....	83,156	1 MGA TAGA-CORINTO	
8:11.....	63,94	1:2.....	3,66
8:16-17	66,86	1:24.....	63
8:17.....	94	1:30.....	3
8:18.....	1	3:11-15.....	44
8:23.....	171	3:12.....	44
8:29-30	106	3:12-15	83
8:30.....	94	3:13.....	44
8:31.....	103,146	5:1-2	71
8:32.....	146	5:6-7	71
8:34.....	85	5:7.....	16
8:35.....	146	5:8.....	16,69,89
8:35-37	146	5:9-11.....	135
8:38-39	3,88	6:19-20	64

8:1.....	81	MGA TAGA-GALACIA	
9:19-21	12	2:16.....	12,14,15,35,106
11:24.....	80	2:19.....	11
11:24-25.....	81	2:20.....	59
11:28.....	12	2:21.....	13
12:13.....	88	3:2.....	12
13.....	12	3:5.....	12
15:1-4	4	3:6.....	1
15:10.....	147	3:6-14	9
15:20.....	85	3:10.....	171
15:20-23	16	3:13.....	105,171
15:22.....	13,106	3:21.....	12
15:23.....	85,113	3:21-26	15
15:33.....	135	3:23-24	13
15:43.....	87	3:26.....	66,147
		3:27.....	86
2 MGA TAGA-CORINTO		3:28.....	111
5:7.....	46,102	4:5.....	86
5:10.....	44	5:1.....	12
5:14-15	105,174	5:5.....	86
5:17.....	3,86,106	5:9.....	71,89
5:18.....	104	5:13.....	12
5:18-20	105	5:16.....	46,64
5:19.....	105,172,174	5:18.....	12
5:21.....	26,34,49,66, 98,106,170	5:22.....	102
6:1.....	147	5:22-23	12
6:14-16	135		
8:9.....	56,147	MGA TAGA-EFESO	
9:15.....	59,96	1:3-4	66
12:4.....	59	1:3-6	106
12:9.....	147	1:3-14	3
		1:4-5	76,77

1:4-6 33
 1:5-6 66
 1:7..... 52,105,170,171
 1:14..... 171
 1:15-20 11
 2:1..... 31
 2:7..... 147
 2:8-9 33,70,83,104,
 109,147
 2:11-12..... 1
 2:13..... 26
 2:14-16 104
 2:14-17 110
 2:16..... 104
 2:18..... 111
 3:1-6 17
 3:9-11..... 63
 3:16-19 64
 4:9..... 93
 4:22..... 13
 4:30..... 171
 5:2..... 46,54
 5:18..... 45,46,64, 86,156
 5:25..... 59
 5:25-27 171
 5:26..... 45
 6:11..... 88

MGA TAGA-FILIPOS

2:8..... 98,170
 3:9..... 12,106
 3:13..... 47,152
 3:20-21 95

3:21..... 148
 4:7..... 102

MGA TAGA-COLOSAS

1:14..... 105,170,171
 1:20..... 104,113
 1:20-21 173
 1:20-22 99,104
 1:21..... 104
 1:25-27 17
 2:9-15 11
 2:12..... 94
 2:14..... 105,108
 2:14-15 43,171
 3:13..... 151
 4:6..... 89,90

1 MGA TAGA-TESALONICA

1:10..... 94
 4:16-17 86
 4:17..... 3
 5:19..... 156
 5:22..... 135
 5:23..... 88

2 MGA TAGA-TESALONICA

2:3-7 17
 2:14..... 87

1 TIMOTEO

1:8-11..... 13
 1:9-10 13
 2:3-4 101

2:5-6	171	4:16.....	159
2:6.....	105,174	6:1.....	83
2:13-15	132	6:1-12	43
3:16.....	170	6:4.....	159
4:10.....	105,172	6:5.....	66
		6:4-6	158
		6:5.....	66
		7:3.....	42
		7:4-5	40
		7:5.....	161
		7:11-21.....	42
		7:14.....	40
		7:25.....	125
		7:26-28	170
		7:27.....	99
		7:28.....	40
		8:3.....	79
		8:8-12	7
		9:4.....	37
		9:5.....	167
		9:11-14.....	113
		9:11-15.....	173
		9:12-15	171
		9:14.....	32,63
		9:14-15	171
		9:15.....	171
		9:22.....	26,41,52,170
		9:24-28	18
		9:26.....	79,173
		9:27.....	85
		10:1.....	2,10,26
		10:1-2	156
		10:1-4	28
2 TIMOTEO			
2:1.....	147		
2:12.....	66		
2:12-13	95		
2:15.....	81		
2:21.....	86		
TITUS			
2:11.....	99,105,147, 174		
2:14.....	5		
3:1.....	8		
3:5.....	43,83,105,109		
3:7.....	106,147		
MGA HEBREOHANON			
Libro sa.....	43		
1:2-3	55		
1:3.....	103,170		
1:9.....	136		
1:14.....	145		
2.....	43		
2:9.....	105,147,174		
2:9-17	147		
2:14-15	171		
3:14.....	159		
4:15.....	11,170		

PINADAYAG		20:2-3	18
1:6.....	42	20:6.....	42
5:10.....	42	20:12-15	44,83,174
6—19.....	17		

SULATANAN

SULATANAN

SUKARANON NGA MGA LIBRO NI R. B. THIEME, JR.
GIREKOMENDAR NGA HAN-AY

Ang Plano sa Dios
Ang Trinidad
Merkado sa Ulipon sa Sala
Ang Babag
Rebound ug Padayon sa Pag-abante!
Paghikling sa Sala
Ang Pagtoo-Pahulay nga Kinabuhi
Dios nga Balaang Espiritu batok Ang Kinaiyang Makasasala
Kusog sa Panghunahuna
Hetenismo
Divine nga Paggiya
Pag-ampo
Pagsaksi
Ang Mawaldason nga Anak

SA DOKTRINA NGA MGA PAGTOON SA BIBLIYA

Doktrina sa Bibliya, ang katibuk-an sa pagtulon-an nga gikuha gikan sa usa ka literal nga interpretasyon sa mga Kasulatan, mao ang sukaranan para sa espirituhang kamatuuran. Ang pagtoon sa Bibliya nagasangkap og espirituhang pangpabaskog para sa Kristohanon (Mateo 4:4).

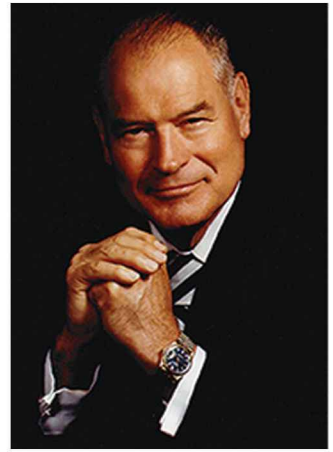
Ang kamahinungdanon sa doktrina sa Bibliya dili mahimong ibaliwala (Mga Salmo 138:2). Ang Dios nagamando sa Kristohanon aron sa kahiladman nahiusab (Mga Taga-Roma 12:2). Kini nga pagkausab nagakinahanglan og usa ka adlaw-adlaw nga pagbag-o sa hunahuna pinaagi sa pagkat-on ug paggamit sa Pulong sa Dios (2 Mga Taga-Corinto 4:16; Mga Taga-Efeso 4:23).

Sa daghang katuigan ang sa doktrina nga Bibliya nga mga klase nga gitudlo pinaagi ni R. B. Thieme, Jr., misangkap og adlaw-adlaw nga espirituhang pagkaon para sa iyang kongregasyon. Mga publikasyon, DVDs, ug MP3 CDs (English) maoy anaa sa walay bayad o obligasyon. Usa ka *Sa Doktrina nga mga Pagtoon sa Bibliya nga Katalogo* maoy ihatag diha sa paghangyo.

R. B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES

P.O. Box 460829
HOUSTON, TEXAS 77056-8829
www.rbthieme.org
713-621-3740

Si ROBERT B. THIEME, JR. (1918-2009) nagapabilin nga usa ka mahinungdanong tingog sa Kristiyanismo sa tibuuk kalibutan. Ang iyang makugihon, mapatin-awong pagtulon-an gibasi diha sa orihinal nga mga pinulongan sa Kasulatan sumala sa makasaysayanong konteksto nga ang Bibliya nahasulat. Ang iyang binag-o nga mga sistema sa bokabularyo, mga ilustrasyon, ug bibliyanhong mga kategoriya sa tin-aw nga magpahayag sa dimasayup nga mga kamatuuran sa Pulong sa Dios. Si Thieme nakarekord og kapin sa napulog-usa ka libo ka oras sa mga sermon ug nakamantala og kapin sa usa ka gatus ka mga libro og naglukup hapit sa Bibliya.

Paghulagway ni Robert Becker

Si Thieme migraduwar sa University of Arizona (Phi Beta Kappa) ug Dallas Theological Seminary (summa cum laude). Ang iyang seminaryo nga mga pagtoon napakgang tungud sa Ikaduhang Gubat sa Kalibutan nga sundalohong serbisyo atol niadto siya misaka ngadto sa ranggo nga tenyente koronel diha sa United States Army Air Corps. Pagkahuman sa iyang nagpadayon-pagtoon nga buhat niadtong 1950, siya nahimong pastor sa Berachah Church sa Houston, Texas. Ang iyang malukpanong pagbansay sa Griyego, Hebreyo, teyolohiya, kasaysayan, ug mahitungud sa teksto nga panuki misangkap og pundasyon para sa iyang masuknaong propesyonal nga kinabuhi sa pagtoon ug pagpanudlo sa Pulong sa Dios. Si Thieme miretiro isip pastor sa Berachah Church human sa singkuwentay-tres ka tuig sa matinud-anong serbisyo.

LEBITIKANHONG MGA PAGHALAD milarawan sa persona ug buhat ni Kristo sa wala pa Siya “nahimong unud ug mipuyo uban kanato.” Kini nga Hudiyong mga rituwal maghatag kanato og usa ka bag-ong pag-ila sa atong hamili nga Manluluwas. Ngano nga Siya man ang “Nating-karnero sa Dios”? Ngano man ang Iyang nagluwas nga buhat gitawag og ang “dugo ni Kristo”?

Lima ka Lebitikanhong mga paghalad ang gisugo diha sa Levitico 1—6 magtudlo og hinungdanon-kaayong mga doktrina mahitungud sa atong dako-kaayo nga kaluwasan ug ang mekanika sa pagbawi og temporal nga fellowship uban sa Dios human nagbuhat og sala. Sa pagkatinuud, ang kaluwasan sa kanunay mao ra sa matag henerasyon sa tawhanong kasaysayan—personal nga pagtoo diha ni Jesu-Kristo sa ingon nga Siya napadayag. Ang Lebitikanhong mga paghalad maoy usa ka Karaang Testamento nga pagpadayag sa buhat ni Jesu-Kristo didto sa krus.

Henerasyon diha sa henerasyon sa mga magtotoo nakat-on og doktrina sa Bibliya gikan niining madramahon nga mga seremonyas, ug samtang kita maglantaw sa buhat sa atong Ginoo gikan niining karaan nga hustong-panan-aw, kita magpausbaw sa atong kaugalingon nga pagsabut sa Pulong sa Dios.